ئەنوەر حسێن (بازگر)

حیکایەتی مرۆڤە ستەملێکراوەکان

2016

Scanned by CamScanner

Scanned by CamScanner

ناساندنی روحی کتێب

کتێبە بە بەهاکان، کتێبە گرنگ و بەرهەمەکان زۆرن کە لەژیانماندا فێری ئەزمونی باش و هەنگاوی گەورەمان دەکەن، بەڵام مەخابن کە ناتوانین هەموویان بخوێنینەوە و ببینین، بەتەنها هەندێکیان نەبێت.

بەڵام زۆرجار دەکرێت ئاگاداربین لە تازەترین کتێب و بڵاوکراوە بەهۆی خستنەڕووی ئەو بڵاوکراوانە، یان نوسین لەسەریان، بەکورتی ئەم حاڵەتەم لەلای جۆرج تەرابیشی لەرۆژنامەی الاحیات و گۆڤاری ئەندێشەی فارسی لە ئێران و لەناو میدیای کوردیش ئازاد حەمە لەرۆژنامەی باس بینیوە.

ڕەنگە خوێندنەوەیەکی کورت و خێرا نەتوانێت تینوێتیمان بشکێنێت بۆ کۆی بەرهەمەکە، بەڵام دەتوانێت سەرنجمان رابکێشێت بۆ بەدواداچوون و ئاشنابوون بەو کتێبە یان بڵاوکراوەیە.

بەم پێشەکییە کورتە، دەمەوێت بڵێم ئەم هەنگاوەی ئێمەش شتێکی لەو بابەتە و لەو پێناوەدایە، کە ئەگەرچی بەکورتی خوێندنەوەمان کردووە بۆ ئەم کتێبانەش کە ڕەنگە مافی تەواومان بە ناوەڕۆکەکەی نەدابێت، بەڵام لانی کەم دەتوانێت سەرنجی خوێنەر بۆ ئەم کتێبانە راکێشێت، کە خوێندنەوەیان دەتوانێت بە کتێب و نۆڤلێت و رۆمان ئاشنابکات.

بێگومان ئەم کتێبانەی کە لێرە خراونتەروو زۆرترینیان رۆمان و نۆڤلێتن و بەتایبەتی سەرنجمان لەسەر نوسینەکانی عەتیق رەحیمی و جەنگیز ئیتماتۆفە.

بەو هیوایەی ئەم کتێبەش بتوانێت خزمەتێکی بچووک بکات بە ناساندنی ئەم کتێبانە، کە لەناو کتێبخانەی کوردی دان و وەرگێردراون و خوێنەر بتوانێ بیناسێت و بیانخوێنێتەوە و سودی لێ وەربگرێت.

ئەنوەر حسێن (بازگر)

Scanned by CamScanner

بەردی سەبووری

دانپێدانانەکانی ژنێك

ناوی کتێب: بەردی سەبووری

بابەت: رۆمان

نوسەر: عەتیق رەحیمی

وەرگێرانی لە فارسیەوە: ئارام سۆفی

ساڵی چاپ: 2010

لاپەڕە: 143

Scanned by CamScanner

- ژنەکە لەپشت سەری پیاوەکەوە وەستاوە دەڵێت»
بەڵێ بەردی سەبوری من، ئەو دوو کچە هی تۆنین»
- تا دەڵێت» خۆشت دەزانــی بۆچی و چۆن، ئەوە
تۆبوویت کە نەزۆك بویت نەك من...؟!»
- دایکت دەیویست تۆ ژنێکی تر بێنیتەوە، ئەوکاتە من
چیم بەسەردەهات...؟!
- بەڵام ناچار بووم ئەوە بە دایکت بڵێم، کە حەکیمێك
هەیە موعجیزە دەخوڵقێنێت...!
- تۆ نازانی لەرێگا، دایکت هەرچی بەزاریدا هات
بەمنی وت..!
- دایکت وتی؛ ئەمە دواین چانسی تۆیە...! ئەزانی
مانای چی...؟!
- بــەڵام، پــاش ئــەوەی چەندین جــار چــووم بۆلای
حەکیمەکە و سکم پڕ بوو، بەحساب سیحرو جادووە،
بەڵام ئەو حەکیمە هاودەستی پورم بوو.
-... حەکیم منی لەگەڵ پیاوێکدا خەواند کە چاویان
بەستبووەوە، ئەو پیاوە مافی ئەوەی نەبوو، قسەم لەگەڵ
بکات و دەستم لێ بدات...،!
بــەڵام مــن نەمدەویست گوناحکار و بەدکاربم،
دەمویست لەوکارە دەستهەڵگرم، بــەڵام درەنــگ بوو،
دەگریام و بەکوڵ دەگریام و هەستم بەگوناه دەکرد،

رقم لەگشت کەسێك بوو، ئێوەم بەنەفرەت دەکرد تۆ و خێزانەکەت...!، لەوانەش بەدتر دەبوو شەوان لەگەڵ تۆ بخەوم.

-«ئاه بەردی سەبوری من، کاتێك ژن بوون سەخت بێت، پیاوبونیش سەختە»

ئەوە ئەو دانپیانانەیە کە ژنەکە بۆ بەردی سەبوری دەکات.

لەم پەرەگرافەی ناو رۆمانەکە، یان لەم پەرەگرافەی ناو چیرۆکەدا، کە نازانرێ ئەو ژنە کێ یە؟ ناوی چی یەو لەکوێ دایە، لە چ روبەرێکی جوگرافی قسەدەکات و بەناوی کام لەو ژنانەوە قسەدەکات.

بەڵام بەسەرهاتێکی خۆی دەگێرێتەوە بەهۆی دەردی ژن بوونەوە.

دەردی ژن بوون لەم چیرۆکەدا هێندە بەئازارە، کارەکتەر یان گێرەرەوەی سەرەکی رۆمانەکە کە کەسی یەکەمە، لەژێر فشاری خەسویدا کە دەیویست بەهۆی مناڵ نەبوونییەوە ژنێکی تر بۆ کورەکەی بێنێت، لەکاتێکدا کورەکەی خۆی گرفتی هەبوو، بەڵام بەناچاری بۆئەوەی ژنی تری بەسەر نەیەت، جارێك بەهۆی ژن بوونی و جارێکی تر بەهۆی نەچەوسانەوەی لەلایەن ژنێکی تری هاورەگەزیەوە، نەچەوسێتەوە، ناچار پەنا بۆ کارێکی قێزەون دەبات.

Scanned by CamScanner

سکی له کەسێك کە حەکیم چارەسەری دەکات پڕدەبێت، دوو کچی دەبێت. کە زۆڵن یان کچی مێردەکەی نین.

بێگومان ئەم چیرۆکە چیرۆکی ژنانی رۆژهەڵاتییە، عەتیق رەحیمی، چ وەکو نوسەر چ وەکو فلیمساز و دەرهێنەر.

تەوزیفی کردووە

یەکێکی تر لەچیرۆکەکانی کارەکتەر، (کارەکتەری ژن) دەگێڕنەوە و دەڵێت، «من هیچم بە تۆ نەوت، تۆش واتزانی ئەو خوێنە نیشانەی کچبوونی منە..»

دەڵێت» بە دیتنی خوێنەکە کە تۆ سەرمەست و پڕ غرور بویت...»

بەڵام لەراستیدا من ئەو خوێنەم هی بێ نوێژی بوو، ئەوەش یەکێکی ترە لەدەردی ژن بوون، عەتیق رەحیمی، دەردی ژن بوون لەسەر زمانی خۆیانەوە دەگێڕێتەوە.

ئەگەرچی ئینسان وادەزانێ بەتەنها پیاو قوربانییە لەم رۆمانەدا، بەڵام لەراستیدا وانییە، بەڵکو هەردووکیان (ژن و پیاو) قوربانین، قوربانی کۆمەڵگە، کلتور، داب و سوننەتی کۆنخواز و نائینسانی، چونکە کارەکتەرەکە ئەوەش دەگێڕێتەوە «من کچێکی حەڤدە ساڵ بووم، دەستگیرانی قارەمانێك بووم مەراسیمی مارە بڕین رێکخرا

بەبێ ئامادەبوونی زاوا، بەڵام دایکت هاش و هوشی ئەوەی دەکرد کە بارودۆخەکە باشە...

پاش سێ ساڵ دایکت وتی، جوان نییە کچێکی مارە براو لەماڵی دایك و باوکی بێت.. بۆیە لەجەژندا بێ ئامادەبوونی تۆ لەگەڵ وێنەکەت و خەنجەرەکەت، زەماوەندم کردو دەبوو شەوان لە تەنیشت دایکتەوە بنوستمایە.

ئەم رۆمانەی عەتیقی رەحیمی. هەروەك رۆمانەکانی تری «هـەزار ماڵ لەخەون و ترس» چیرۆکی مەینەتی ئینسانەکانە.

ئەم رۆمانە گێڕانەوەی حیکایەتە هیچەکانی ژیان و ژن و ئینسانەکانی سەر گۆی زەوی و بەتایبەتی ئینسانی ئەفغانستانە، کە چۆن گیریانخواردووە بەدەست کولتور، دابونەریت، شەڕو شۆڕ، ماڵوێرانی هێزە بەناو کۆمۆنیستە دژە ئینسانییەکان و ئیسلامییە توندڕەوەکانەوە. کارەکتەر دەڵێت وامـەزانـی « تۆ رۆژێـك دێـت دەمبەخشیت لەبەرخاتری ئەو شتانەی کردومن، بەڵام ئەمڕۆ کاتێك کە بیری لێدەکەمەوە گەر تۆ بتزانیایە یەکسەر دەتکوشتم ئەم قسەیە، رێك جوانترین ئیعترافی ژنی کارەکتەرە.

ئەم رۆمانەی عەتیق رەحیمی، چیرۆکی ژنێکە، بەڵام واقیعی ژیانی زۆربەی ژنانی ئەفغانستانە، بەڵام لەگەڵ بەردی سەبوری «سنگ صبور» دەری دەبڕێت.

دیالۆگ و مەنەلۆگی بەردی سەبوری، پڕیەتی لەژان و دەردەسەری و چەرمەسەری ژنان.

هەربۆیە عەتیقی رەحیمی رۆمانەکەی پێشکەشکردووە بە روحـی «نادیا ئەنجومەن» ئـەو ژنـە شاعیرەی کە نامرۆڤانە بەدەستی هاوسەرەکەی کوژرا

عەتیق خۆیشی لەو رۆمانەدا دەڵێت:

«من دەربارەی ژنانی ئەفغانستان و سەرجەم ژنانی جیهان دەنوسم»

واتـا جیهان و هەموو رەگـەزی مێینە هاتۆتە گۆو قسەدەکات.

ناوی (بەردی سەبوری) ئەفسانەیەکە، کە بۆ دەربڕینی غەم و کەسەر، کە کەسێك بیەوێت دەری ببڕێت.:

پیاوێك راکشاوە.. ژنێك بەسەر سەرییەوە تەزبیحات دەکات.

دەیەوێت ژیـان و بەسەرهاتەکانی بۆ مێردەکەی بگێڕێتەوە. دەکەوێتە باسکردنی خۆزگە و ئاواتەکانی ژیانی و ئاشکراکردنی نهێنییەکانی رابردووی.

رۆمانەکە بەسەرهاتی ژنێکە لە (99) رۆژدا، چونکە مەلایەك فەرمانی کردووە بە ژنەکە، کە هەر رۆژەی یەکێك لە (99) ناوەکە خوا بەسەر جەستەی پیاوەکەیدا بخوێنێت و بەزکری ناوەکانی خوا (یا قەهار) دەستپێدەکات بە

Scanned by CamScanner

(یا سەبور) کۆتایدێت، سەرجەم یا زۆرترین نەهاتی و نەگبەتی و قوربانیبوون ژنە لەم رۆمانەدا، واتا ژن قوربانی یەکەم و کۆتایی رۆمانەکەیە و باڵندە کۆچەرەکانیش لەسەر جەستەی خوێناوی ژنەکە دەفڕن.

Scanned by CamScanner

عەشقی داليا

کوشتنی عەشق‌و
جەللادبوونی جەللادەکان

ناوی کتێب: نۆرما خۆری

بابەت: رۆمان

وەرگێڕانی لە ئینگلیزیەوە: ئەیوب نوری

ساڵی چاپ: 2004

لاپەڕە: 184

Scanned by CamScanner

عشقی دالـیـا، رووداوەکـانــی نـاو ئـەم رۆمـانـە، کارەکتەرەکانی، ژیانی ئینسانەکانی ناو ئەم وڵاتەو وڵاتانی جیهانی سێیەم و هەژار، پڕاو پڕن لە واقیع، تەنها ئەوەندەی دەوێت کەسانی وەکو (نۆرماخۆری) بیهێنەسەر کاغەزو بە سەرجەم ئینسانیەتی نیشانبدەن.

ئەم رۆمانە، لەو چیرۆکە واقیعیانەی ژیانی ژنان و کچانی ئەم سەرزەمینەیە، کە لەژێر جۆرەها ناو و سیناریۆدا سوکایەتییان پێدەکرێت و دەکوژرێن و دەچەوسێندرێنەوەو لە سەرەتایترین مافە ئینسانی و ئازادییەکان بێبەری دەکرێن.

دەبێ بڵێم رووداوەکانی ناو رۆمانەکە، سەرەتای دەیەی نەوەدەکانەو شوێنی رووداو (عومانی پایتەختی ئوردن)ە، بەڵام نوسەر کتێبەکەی دابەشکردۆتە سەر چەند بەش.

لە بەشی یەکەمدا هەوڵێکی ژنانە باسدەکات لە پێناو بەدەستهێنانی ئازادی و ئابووری، کە دووپایەی سەرەکی زیندەگی و سەرکەوتنی مرۆڤایەتین (نۆرما و دالیا) دوو کچە هاوڕێن و لە تەمەنی (25)ساڵیدان.

زۆر سیناریۆ دەچنن بۆ دەرچـوون لە چوار دیواری ماڵ و ئازادی، بەڵام دواجار لەسەر ئەوە رێکدەکەون کە ئارایشتگەیەکی تایبەت بە کچان و کوڕان بکەنەوە.

لە بەشی دووەمدا عشقی دالیا و مایکڵ رووداوەکان بەرەو ئاڕاستەیەکی نادیار دەبات.

نوسەر لە بەشی دووەمدا باس لە سێ خاڵی سەرەکی دەکات، کە سەرنجی خوێنەر بۆ لای خۆی رادەکێشێت.

ئەوانیش باسکردن لە مەزهەب، کە چ رۆڵێکی نیگەتیڤ و پۆزەتیڤ دەگێڕێت لە کۆمەڵگەدا، بەتایبەتی کە عەشقێك لەگۆڕێدا بێ و دوو ئینسانەکانیش هەریەکەیان خاوەنی ئایینێکی جیاواز بێت، وەکو ئـەوەی کە دالیا موسوڵمان و مایکڵ مەسیحییە...

دووەم خاڵ، بوونی جاسوس و چاودێر بەسەر ژنان و کچانەوە، یەکێکی ترە لە دیاردەکانی کۆمەڵگەی خێڵ و فیودیالی و دواکەوتوو، محەمەدی برای دالیا، هەموو رۆژ بە ئۆتۆمبێل دالیاو نۆرما دەباتە ئارایشتگە و ئێوارانیش بەهەمانشێوە بۆ ماڵەوە.

سێیەم خاڵ، جەختکردنەوە لەسەر کەسێتی پلەدووی ژنان و کچان بەوەی، کە تەنانەت لەوجۆرە کۆمەڵگەیانەدا کچان بـۆیـان نییە بێنەسەر سـفـرەی نـانـخـواردن و دووبارەکردنەوەی ئەوەی کە (شەرەفی ژن) یەکجارە کە لەناوچوو، چیدی ناگەڕێتەوە...!!

لە بەشی سێیەمدا، نوسەر دەیەوێت توانای ژنان لە کارەکتەری رۆمانەکەوە بەرچاوبخات، دالیا هەڵدەستێت بە ئامارکردنی ئەو ژنە دووگیانانەی کە دێنە لایان و دواتر دەردەکەوێت کە لە (193) ژن تەنها (15) ژن دەیانەوێت

Scanned by CamScanner

کچیان ببێت (87) کەی تر کوڕ؟ وروژاندنی ئەم مەسەلەیە بۆ ئەوەیە نوسەر پێمان بڵێت: ژنان کاتێك کە کوڕیان دەوێت لەبەر خاتری پیاوەکانیانە، چونکە پیاوان بەبێ کوڕ ژن بە (زڕ) و بێبەرهەم دەزانـن و کچان بەکەم سەیردەکەن.

هەموومان دەزانین کە ئەم بەسەرهاتە هەرئێستاش لە کوردستانی خۆشمان چ رەواجێکی هەیە، پیاوان کاری پێدەکەن و چەندانیان ژنی دووەمیان هێناوە- یان ژنەکانیان تەڵاقداوە...

نـوسـەر بـاس لـەوە دەکـات، کـە خـەتـەنـەکـردن و زیندەبەچاڵکردن لە ئوردن و بەتایبەتی لای بیابان نشینەکان، کارێکی زۆر ئاسایی و سادەیە، خۆ دەتوانین بڵێین لێرە و لە وڵاتانی دواکەوتووش هەمان کێشە و گیروگرفت هەیە.

لە بەشی چوارەم و پێنجەمدا، درێژە بەبێ مافی و ستەم دژی ژنان دراوە، باس لەو ژنەی ناصر دەکات کە لەماوەی (9) مانگدا تەنها چوارجار لەماڵ چووبووە دەرەوە.

لەم پـەرەگـرافـەدا دەتوانین لێکچوونێك لە نێوان ئەفغانستانی سـەردەمـی تاڵیبان و ئـوردنـدا ببینین، بەشێوەیەك لە سەردەمی تاڵیباندا ژنان دووجار بۆیان هەبوو بێنە دەرەوە، جارێك کە شوو دەکەن و جارێك کە دەیانبردن بۆ گۆڕستان.

Scanned by CamScanner

له بەشی شەشەمدا، ڕووداوەکانی عەشقی دالیاو مایکڵ بەنهێنی بەردەوامە. جگەلەوەی باس لە یەکێك لە خوشکەکانی مایکڵ دەکرێت، کە بەبێ ئارەزووی خۆی دراوە بە کوڕێك کە خۆشی نەویستووە، ئەمەش تائێستا سوننەتی کۆمەڵگەکانی دواکەوتووە و پڕە لە قەیران و کێشە. یەکێکی تر ئەو مافەیە کە بۆ کوڕانی ئوردن ئاساییە، ئەویش خواردنەوەو چوون بۆ باڕو شوێنەکانی سەماو دیسکۆ و باڕە سێکسییەکانە.

له بەشی حەوتەمدا، باس لە دەقەکانی قورئان و ئیسلام دەکات کە چەندە دژی مافی ژنانە. ئیسلام چەندە ڕژێمێکی تۆتالیتارە، ئەو دەڵێت: میکیاژو بۆیەکردن قەدەغەیە و نوێژکردنی ئیجبارییە، ئەمەش تەنها لە ئیسلامدا هەیەو تەنانەت لە بەشی هەشتەمەدا لەسەر ئەو جیاوازییانە بـەردەوام دەبێت، کە لە نێوان دوو جیهانی مەسیحی و ئیسلامدان و بەرتەسکردنەوەی مافەکانی ژنان لە ئیسلامدا زۆرباش هەستی پێ دەکرێت.

بەشی نۆیەم و دەیـەم، دۆزینەوەی ڕێگایەکی ترە بۆ بینینی دالیاو مایکڵ لە ڕۆژانی هەینی، لە یەکێك لە ڕستەکانی ئەو بەشە نۆرما دەڵێت: بۆ ماوەی چەندین ساڵ من و دالیا وامانزانی، کە ئەگەر لێوی پیاوێك ماچ بکەیت ئەوا یەکسەر دووگیان دەبیت، ئەوەندە بە خراپی سێکسمان بۆ باسکرابوو، کە هەمیشە لێی دەترساین...!!

Scanned by CamScanner

هێشتا له زۆربەی وڵاتانی دواکەوتوو جگە لە کلتوری داسەپاوی ئیسلام و خێزان بەسەر کچان و ژناندا کە هەموو شت عەیب و شورەییە، بەڵام هێشتا زۆر لە کچان هیچ شارەزاییەکیان نییە سەبارەت بەکەوتنەسەر خوێن (عادە) بوون، سەرەتا تووشی شۆکێکی گەورە دەبن... ئەمە جگە لەوەی سیستمی پەروەردە لەم وڵاتانە، هیچ گرنگییەکی نییە لەم بارەیەوە.

لە سێ بەشی دواتر، هەموو هەوڵەکانی نۆرماو دالیا، بۆ ئەوەیە مایکڵ ببینن و عەشقی هەمیشەییان بکەنە واقیع، بۆیە لە ئەنجامی سەفەری هەردوو ماڵی دالیاو نۆرما بۆ عەقەبەو سەردەریای مردوو، دالیاو نۆرما لە ماڵی نۆرما جێدەهێڵن و ئەمەش یەکەم دەرفەتە بۆ چونەدەرەوەی مایکڵ و دالیا بۆ سەماو دیسکۆکان، لەم ماوەیەدا بۆ یەکەمجار دالیا رایدەگەیەنێت کە مایکڵی خۆشدەوێت.

لە بەشی چـــواردا، نۆرما دەڵـێـت: بـــاوەڕم وایـــە گەر بەهەشت هەبێت، ئەوا دالیا دۆزیویەتییەوە...! مەبەستی لەمە دۆزینەوەی عیشقە، کە دەتوانێ بەهەشت بۆ ئینسان بخوڵقێنێت، بۆیە ئێستا هەوڵەکانی هەموویان بۆ دەربازبوون لە قەفەس و دیلی و چەوساندنەوە بۆ رزگاربوون لە کۆت و بەندی مەزهەبی و رێگری ئاینی، هەڵاتنە لە وڵات و دوورکەوتنەوە لە ئوردن تا ژیانێکی خێزانی بەسەربەرن...! بەڵام ئایا ئەمە دەکرێت...؟

Scanned by CamScanner

له بەشەکانی دواتردا خۆئامادەکردن بۆ دەرچون لە وڵات لە جێبەجێکردندایە، بەڵام یاساکانی ئوردن پێویستیان بە دەفتەرچەی بـاوك هەیە بۆ دەرهێنانی پاسپۆرتی منداڵەکانیان، جگەلەوەی گومان و نیگەرانی سەرتاپای دالیای داگرتبوو، هەمیشە دوودڵـی و ترس بەرووییەوە دیاربوو، کە دەبێ ئاکامی ئەم عیشقە چی لێبێت.

لە بەشی حەڤدەیەمدا: (ئیسعافێك لە بەردەم ماڵی دالیا وەستابوو لایتە سورەکان دەسوڕانەوە) کە گەیشتمە بەردەرگاکە ئیسعافەکە دەرچـوو، تێگەیشتم کەسێکی تێدایە، زۆربەی دراوسێکان سەیری ماڵی دالیایان دەکرد، پرسیم دالیا لەکوێیە...؟

باوکی وتی: لەکوێیە؟ لەو شوێنەیە کەشایەنی بوو...!!

دواتر چوومە نەخۆشخانەو لە دکتۆرەکەم پرسی؟

پێی گوتم: دالیا بە مردوویی گەیشتۆتە نەخۆشخانە، ئێمە هیچمان پێ نەدەکرا، چونکە دوانزە چەقۆ درابوو لەسەر سنگی...!

دواتر چوینە مردووخانەکە، پەرستارەکە چەرچەفە بەخوێن سورەکەی لابرد، دەمووچاوی دالیا دەرکەوت.

ئەمەی سەرەوە، قسەکانی نۆرمابوو، سەبارەت بەوەی کە روویدا لەبەرئەوەی لە خێزانێکی وادا کە ئیسلام و خێڵ باڵا دەستە، عەشق قەدەغەیە، بۆیە پاش ئەوەی دالیا

Scanned by CamScanner

دەکوژرێت، تۆمەتی ئەوەشی دەدرێتە پاڵ کە ئەو کچێکی لەشفرۆش بوو و بەسزای خۆی گەیشتووە، بەڵام هێشتا مەترسی ئەوە لای نۆرما هەیە گەر بێتوو دالیاو مایکڵ سێکسیان کردبێ، مایکلێش بەدەردی دالیا دەچێت.

ئەم پەرەگرافە سەرەڕای سوننەت و تەقالیدی کۆمەڵگە، تا ئەوپەڕی حەقیقەت باس لە پاکی و راستگۆیی هاوڕێ دەکات، دڵسۆزی نۆرما بۆ دالیا تا ئەوڕادەیەیە کە سەرەڕای ئەوەی نۆرما لەژێر فشاری باوکی و ماڵەوەدایە، بەڵام هەوڵدەدا پەیوەندی بە مایکڵەوە بکات بۆ دەربازبوون.

هێشتا نۆرما لەسەر ئەو باوەڕیە کە دەبێ دڵسۆزی خۆی بۆ دالیا بسەلمێنێت، بۆیە بەڵێن دەدات تۆڵەی خۆی بکاتەوە.

بەڵام هێشتا تەرمی دالیا لە مردووخانەیەو نۆرما چاوەڕێ دەکات و دەپرسێ چی لێدەکەن؟ پرسەی بۆ دانانرێت.

پاشان هێنایان بۆ سەرقەبران، بەڵام لە تابوتدا نا، چونکە لەسەر شەرەف کوژرابوو، دواتر بەخاکەناز خۆڵیان کرد بەسەریداو دایانپۆشی...

کۆتایی رۆمانەکە بە هەڵاتنی نۆرما کۆتایی دێت- بۆ یۆنان و بەڵێندان بە تەواوکردنی کۆلێژی یاسا، تا تۆڵەی خۆی لە مەحمودی باوکی دالیا بسێنێتەوە، مایکڵیش هێشتا لە ئوردن خزمەت بە توێژی ژنان دەکات.

Scanned by CamScanner

ئەوەی کە گرنگە، ئەوەیە ئەم ڕۆمانە ڕووداوێکی واقیعی دەنوسێتەوە کە تیمەی کورد ڕۆژانە شاهیدی ئەو واقیع و سیناریۆیانەین، کە لە پشدەرو شارەزوور سۆران و شەقلاوە...هتد، ڕوودەدەن، بۆیە گرنگە هەموو کەسێك ئەم ڕۆمانە بخوێنێتەوەو دەنگی بخاتە پاڵ دەنگی نۆرما. ئەگەرنا هێشتا مرۆڤ گەلێکی زۆر لە ژنان و پیاوان، کچان و کوڕان لەژێر هەڕەشەی مەرگدان بە تاوانی خۆشەویستی، بێگومان جیاوازیەك نییە لە نێوان ئوردن و کوردستاندا، چونکە عەشق لە هەردوولا هەر تاوانە، ئەگەرچی دەبێ ئەوە بڵێم ئەم کتێبە لە زنجیرە بڵاوکراوەکانی خانەی چاپ و بڵاوکردنەوەی قانع-ەو لە نوسینی نۆرماخوری و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە ئەیوب نوری-یەو جێگەی دەستخۆشییە.

تەنها خاڵێکی بچووك ئەوەیە، کە ڕۆمانەکە هەڵەیەکی چاپی زۆری تێدایەو سەر لە خوێنەر دەشێوێنێت.

Scanned by CamScanner

بەبێ خوێن

دۆزینەوەی نهێنییەکانی خۆشەویستی لەناو جەنگدا

ناوی کتێب: بەبێ خوێن

بابەت: رۆمان

نووسەر: ئەلیساندرۆ باریکۆ

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: ئازاد بەرزنجی

چاپی یەکەم 2007

لاپەڕە: 129

Scanned by CamScanner

کورتەی چیرۆکەکە:

بەشی یەکەم «دیالۆگێکی نێوان دکتۆر و سێ چەکدارە» « دکتۆرێك کە لایەنگری حکومەتە لە ئێنکەیەکدا لەگەڵ کوڕو کچەکەیدا (نینا)دا دەژین. دکتۆر زۆر لەو چەکدارە شۆڕشێگرانەی بەئەنقەست ژەهر خواردوو کردووە و کوشتووە، کە بەبریندارى کەوتونەتە ژێر دەستی بۆ چارەسەرکردن»

«لەئێوارەیەکی درەنگدا، سێ چەکداری گروپێکی چەپی شۆڕشگێر دێن بۆ کوشتنی دکتۆر، کەیەکێك لەچەکدارەکان، برایەکی بەدەستی دکتۆر کوژراوە.

پاش شەڕێکی کورت، دکتۆرو کوڕەکەی دەکوژرێت و کچە بچکۆلانەکەشی (نینا) کەخۆی شارد بووەوە رزگاری دەبێت.

بەشی دووەم» دیالۆگی بەردەوامی نینا و تیتویە

ئەو کچەی کەئەو شەوە رزگاری بووە (نینا) بەهۆی ئەسپ سوارێکەوە دەبرێتە ماڵی خۆی و پاشان لەقومارد ا دەیدۆڕێنێ و دەبێتە خاوەنی سێ منداڵ.

ئەو کچە پاش گەورەبوونی و پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گروپە چەپەکە، دەکەوێتە دوای چارەنووسی ئەو سێ چەکدارەی باوکیان کوشتووە، بۆیە سەرەتا (سالنیاس) کە باوکی کوشت دەکوژرێت، پاشان چەکداری دووەم (تیر

گۆڕی) دەکوژێت و بەردەوام دەگەڕێت بەدوای چەکداری سێیەم دا، بەڵام چارەنووس سەرئەنجام لەجیاتی (تیتۆ-پیلارۆ) دەبنە دڵدارو ژن و مێرد.

« هیچ شتێك لەوە جوانترنییە کە بە دژەکەت بگەیت، چونکە هەر ئەویش خۆت پێ دەدۆزێتەوە»

رۆمانی (بەبێ خوێن) جگە لەوەی لەسەرەتادا رووداوێکمان بۆ دەخاتەڕوو کە بەتراژیدیای کوشتن دەستپێدەکات، بەکلتوری تۆڵە، بەچەمکی کوشتنی رەوا لەپێناو بەدیهێنانی یەکسانی و عەدالەت و خۆشگوزەرانی بەو پێوەرانەی، کە گروپە چەپ و مارکسی و رێکخراوە ئۆپۆزسیۆنەکان کاریان پێکردووە.

لەبەشی یەکەمی ئەم رۆمانەدا دیالۆگێکی سادەو پڕ مەترسی لەنێوان دکتۆر (مانۆیل رۆکا) کەسەر بەحکومەتەو سێ چەکداری گروپێکی مارکسی دەستپێدەکات.

دکتۆر لەپێناو حکومەتدا، چەندین چەکداری ئەم گروپەی ژەهر خواردوو کردووە، کەیەکێك لەکوژراوەکان برایەکی یەکێك لەم چەکدارانەیە، هەر بۆیە برای کوژراوە کە (سالیناس)ە بە دکتۆر دەڵێت» تائێستا دووجار تەقەم کردووە، یەکەمجار شەوێك بەئاسمانداو دووهەم جار کەبرا شۆڕشگێرەکەمت کوشت، بەڵام دەمەوێت بیکەمە سێیەمین جارو تۆش بکوژم...!

ئەم دیالۆگە هەرچەندە سادەیە، بەڵام جیا لەوەی

Scanned by CamScanner

حەقیقەتێکە مێژووی سیاسیی و پڕ تراژیدیای نێوان دەوڵەتە داگیرکەرەکان، تۆتالیتاریەکان، گروپ و ڕێکخراوە سیاسییە ئۆپۆزسیۆنەکانمان بۆ دەگێڕێتەوە، لەژێر ناوی حەق و عەدالەت و شۆڕشدا.

جەنگ لەکورترین مانادا هیچی جوانی لێبەرهەم نایەت، جگەلە کوشتن و بێ ماناکردنی جوانییەکان.

هەرچەندە لەژێر ناوی ئازادی و عەدالەت و مافدابێت، هەر بۆیە (ئەلیساندرۆ باریکۆ)ی نوسەری ڕۆمانەکە کۆتایی ڕۆمانەکە دەسپێرێت بەخۆشەویستی، گێڕانەوەی چیرۆکەکە بە تۆڵەکردنەوەی خۆشەویستی لەجەنگ کۆتایی دێت.

لەناو دیالۆگی بەردەوامی ڕۆمانەکەدا، تاکە شتێک تاساتی کۆتایی ڕۆمانەکە ونەو وجودی نییە بوونی عەشق و خۆشەویستی و ئەوینە، گەرچی مانای ئەوەنییە کە نوسەر نایەوێت ئەم فەزایە بخولقێنێت و چەمکی عەشق و خۆشەویستی تێکەڵ بەرووداوەکان بکات.

نەخێر ئەو فەزای جەنگ و شەڕو کوشتارە باڵی کێشاوە بەسەر وڵاتداو شەڕو جەنگ بۆتە هەمووشت. حیکایەتەکانی ناو ئەم ڕۆمانە، ڕەنگە بۆ مێژووی بەشەریەت و بەتایبەت بەشی یەکەمی ڕۆمانەکە کە پڕیەتی لەتراژیدیا بەرهەمهێنەرەکانی جەنگ نموونەی دکتۆر (مانوێل ڕۆکا) کە پیاوی حکومەتەو دژی چەکدارە شۆڕشگێڕەکان بووەو ژەهری داوەتە برینداەرەکان، بۆ ئەوەی بیانکوژێت، نامۆنییە.

کوشتنی منداڵی دکتۆرو هاوکارانی ڕژێمیش نامۆنییە.

ئەگەر ئەوەش بزانین خودی شۆڕشی چەکداری

Scanned by CamScanner

و پارتیزانانی لەسەر بونیادی تۆڵەو جەنگ و کوشتار بونیاددەنرێت. جێگایەك بۆ بوونی جوانی و ڕەتکردنەوەی ئەو ڕەوشە ناهێڵێتەوە. لەناو چیرۆکەکەدا هەندێ وتەو دەستەواژە دەبینی یەکسەر هەست دەکەی ئەمە هی ڕێکخراوە ئۆپۆزسیۆنەکانە لەمبارەیەوە (لەلاپەڕە 29)دا دەڵێت» دەتنێرم بۆ دۆزەخ، هەی زۆڵ- یان لەهەمان لاپەڕە دەڵێت: ئەم کوڕی قەحبەیە دەیەوێت چی بکات- دیارە مەبەست لەدکتۆرە.

ئەگەرچی ئەم کولتورە هی خودی سیستمە سیاییە دیکتاتۆریەکانەو خودی گروپەکانیش کەزادەی ناو ئەم سیستەمەن زۆربەی شتەکان کۆپی دەکەن و دەیڵێنەوە. (ئێڵ گۆڕی) چەکدار دەڵێت» سێساڵ لەوەوەبەر بینیم ژنەکەم بەخنکاوی هەڵواسرابوو، کچەکانیشم سەریان تاشراوەو ڕانیان لەخوێندایە»

بێگومان ئەم بەسەرهاتە کەسی ناسایی بەرهەمناهێنێت، هەربۆیە تێڵ گۆڕ دەبێتە چەکدارێك، وەکو لەدیالۆگی کۆتایی ڕۆمانەکەشدا (لەلاپەڕە (106) دەڵێت» من لەهیچ پەشیمان نیم، دەبوایە شەڕمان بکردایەو کردمان»

یان لەلاپەڕە (100)دا دەڵێت: ئێمە جەنگاوەری ناوجەنگ بوین... تا دەڵێت» ئێمە باوەڕمان بە هێنانەدی دنیایەکی باشتر هەبووە»

«سەبارەت بە نوسەران زۆرجار وتراوە هەمنگوای کاتێ

Scanned by CamScanner

لەدنیا تێگەیشت کەزانی دەریا چییە، هەلاج ئەو ڕۆژەی خوای ناسی. بۆدلێر لەنەفرەت و هەڵە تێگەیشت»

دەمەوێت بڵێم» ئەلیساندرۆ باریکۆ» ئەوکات نهێنییەکانی خۆشەویستی دۆزیەوە، کە لەجەنگ تێگەیشت» هەربۆیە لەناو دڵی جەنگدا لەناو تۆڵەو کوشتاردا عەشق و خۆشەویستی دەکاتە رایەڵەی نێوان بکوژو کوژراو، نێوان رق و تۆڵە، نێوان رابردوو داهاتوو»

هەوڵدان بۆ سڕینەوەی پاشماوەکانی جەنگ و رق و کینەو تۆڵە، دیقەت بدەن لە لاپەڕە (43)ی رۆمانەکەدا برایەکی (سالیناس) کە بەبرینداری کەوتۆتە دەست حکومەت و لەو نەخۆشخانەی دکتۆرە، کاتێك سالیناس و گروپێکی هاوڕێ دەچن بۆ رزگار بوونیان، براکەی کەبریندارە بە سالیناس دەڵێت» تکایە بمکوژە، سالیناس لەلاپەڕە (46)دا دەڵێت» لوولەی دەمانچەکەم کردە ناوچاوانی براکەم و تەقەم لێکرد و کوشتم»

تا لە لاپەڕە (48)دا سالیناس بە دکتۆر دەڵێت» بەڵێ تۆ ئەوانت کوشت»

بۆیە سالیناس پێ دەڵێت» (300)کیلۆمەترم بڕیوە تا بگەینە لای تۆ، دەتکوژم، دەتکوژم...

سەرئەنجام ئەم دۆخە دژوارە بەکوشتنی دکتۆرو کوڕە بچکۆلەکەی کۆتایدێت و دوا تەقەی کۆتایی شەڕەکەش بەکوشتنی مرۆڤێکی تر کۆتایی دێت.

« نوسەرێك دەڵێت» لەوە زەحمەتر نییە کە لە تەمەنێکدا

دەست بە نوسین بکەیت خەڵک تیدا لەوتنی هەموو شت بوبێتەوە» ڕەنگە ئەمە ڕاست بێت بۆ (باریکۆ) بەو دەلیلەی ئەو لەسەر هێڵێك دەنوسێت تارەیەو جیاواز لە نوسراوەکانی پێشخۆی.

گەرچی ناسینی ئێمە بۆ نوسینەکانی باریکۆ تازدیە، بەڵام خودی نوسینەکانی باریکۆش لە مێژینە نییە.

ڕەنگە یەکێك لەخالە گرنگەکانی نوسینی باریکۆ چنینە جوانەکانی بێت، پاش ئەوەی دکتۆرو کوڕەکەی کوژران، نینای کچی کەخۆی شاردبووەو یەکێك لەچەکدارەکان بینیشی، بەڵام نەیکوشت و پاش سوتانی خانووەکەشیان، پاش سێ ڕۆژ کابرای ئەسپ سوار دەبات و دەڕوات.

تا ئەو کاتەی نینا دەچێتە هەتیوخانەیەك و پاشان پیاوێك هەڵیدەگرێتەوە، دواتریش لەقوماردا نینا دەدۆڕێنێت و دەیفرۆشێت بەپیاوێك بەناوی (کۆنت) پاش ئەوەی سێ کوڕی لێ دەبێ و ناوەکەی دەگۆڕێت و دەیکات بە (دۆناسۆل).

بەشی دووەمی ڕۆمانەکە پاش (52) ساڵ، بەڵێ پاش (52) ساڵ دیالۆگێکی سەیر لەنێوان (تیتۆ)ی چەکدارکەی کاتی خۆی (نینا)ی نەکوشت لەگەڵ (نینا)دا، دەستپێدەکات.

لەم بەشەدا شتێکی گرنگ سەرنجمان ڕادەکێشێت، ئەویش ئەو تراژیدیا بێ وێنەیە کەدژی ژن لەکۆمەڵگەدا پەیڕەودەکرێت و لەناوخۆی ڕۆمانەکەشدا ڕەنگدانەوە هەیە. (نینا) کەرەمزی ژنە لەناو ڕۆمانەکەدا، هەر لەسەرەتاوە

چارەنوسی نادیارە، پاشانیش دەبرێتە هەتیوخانەو دواتریش ڕێکاردۆ تۆرییە دەیباتە لای خۆی، جیا لەوەی دەیەوێت دەستدرێژی بکاتەسەر و جنسی لەگەڵ بکات، کەهێشتا نینا تەمەنی (11)ساڵە، دواتر شەوێك لەقوماردا دەیدۆڕێنێت و دەیفرۆشێت بە(کۆنت) پاش مردنی کۆنتی مێردی، بۆ بێ بەریکردن لەسەروەت و سامانی مێردەکەی خزمەکانی بەبیانویی شێتبوونەوە دەری ئەکەن.

بەڵام دواجار لەسەر دەستی باریکۆ، ژن دەبێتە پاڵەوانی سەرەکی ڕۆمانەکەو نینا وەکو ڕەمزی ژن دەبێتە کارەکتەری سەرەکی عەشق و لێبووردن و پێشنیاری خۆشەویستی و سڕینەوەی کلتوری جەنگ و کوشتار عشق و جنس و خۆشگوزەرانی، بەڵام باریکۆ زۆر بەوردی ڕۆڵی ژن جارێك وەکو غەدرلێکراو جارێك وەکو بەخشندە باسدەکات.

جیالەوەش لەبەشی دووەمدا هەردوولا هەم (تیتۆ- پیدرۆ) و هەم (نینا- دۆناسۆل)دان بەگشت حەقیقەتەکاندا دەنێی و ئەمەش گەورەییە.

لەلاپەڕە (100)دا جارێکی تر حیواری نێوان تیتۆ و نینا دەستپێدەکات.

- نینا دەڵێت: خۆت بەچاوی خۆت بینیت براکەم دەکوژرێت، چۆن شتی وادەبێت...؟

- تیتۆ دەڵێت: ئێمە سەربازبووین، باوەڕمان بەدنیایەکی باشتر هەبوو، من لەهیچ پەشیمان نیم.

Scanned by CamScanner

سەرئەنجام (نینا) وەکو (حەوا) جارێکی تر لەعادات و تەقالیدی زەمینی و خوایی و ئاسمانییەکان یاخی دەبێت و دەیەوێت هەموو ئاسەوارەکانی جەنگ و تۆڵە بسڕێتەوەو سەرکردایەتی یاخیبونێکی نامەنتیق بکات، بۆیە دواجار بەتیتۆ دەڵێت: حەزدەکەی پێکەوە دڵداری بکەین؟ ئەم قسەیە شۆڕشێکە دژی ئـەو شۆڕشەی چەکدارەکان و حکومەت، کە کوشتنی ئیلهام بەخشی بـووە، ئەمجارە لەسەر ماچ و سێکس و عەشق و خۆشەویستی دەبێتە ئیلهام و بۆهەیشە پێکەوە لەباوەشی عشقدا دەبن.

(خوێن)ێك دەڕژێ لەپێشەوە (بەبێ خوێن) کۆتایی دێت، نەك (خوێن)ێك لەپشتەوەو ترسنۆکانە.

Scanned by CamScanner

بەشی من

مەحرومبوونی ژن
لەبچووکترین بەهاکانی ژیان

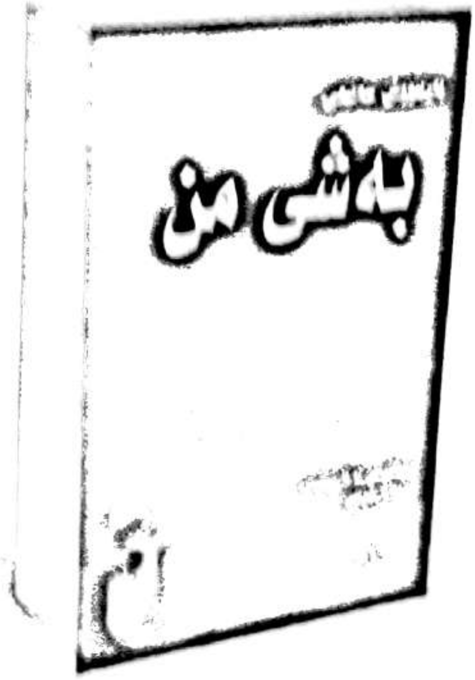

ناوی کتێب: بەشی من

بابەت: ڕۆمان

نوسەر: پەرینووش سەنیعی

وەرگێڕانی لە فارسیەوە: ڕووناک شوانی

سالی چاپ: 2012

لاپەڕە: 515

ئەوکاتە چارەنوسی (مەعسومە) بەدبەخت بوو، کە ماڵیان لە (قوم)ەوە گواستەوە بۆ تاران.

ئەگەرچی باوکی ڕێگای دا بچێتە قوتابخانە، بەڵام قوتابخانەش جارێکی تر ڕێرەوی ژیانی گۆڕی.

مەحمودی برای دەیوت چونمان بۆ تاران خراپە و لەوێ ئایین و باوەڕی مرۆڤ بە با دەچێت، بەڵام ئەحمەدی برای خۆشحاڵ بوو، بەڵام هەموویان کۆك بوون لەسەر ئەوەی کچەکانیان مەعسومە و فاتێ، دەبنە مایەی دەردەسەری بۆیان.

بەڵام عەلی برایان کە لە پۆلی سێهەمی سەرەتایی بوو، وتی بۆ من مردووم...، سەرئەنجام مەعسومە چوە قوتابخانە و پەروانەش کە تەواوی ژیانی گۆڕی، بووە هاوڕێ.

ماڵی مەعسومە، ماڵێکی دۆزخی، ماڵێکی مەترسیدار، ژن هیچ نییە جگە لە بونەوەرێکی بچووك و مەترسیدار، شیعر تەلەفزیۆن، گۆرانی و مۆسیقا و پێکەنین حەرامە و تابۆیە.

*

ڕۆژێکی درەوشاوەی پایز، مەعسومە و پەروانە دەچنە دەرمانخانەیەك بۆ کڕینی چەسپێکی برین، بەڵام نیگاکانی یەکەم جاری گەنجێکی دکتۆر ئیتر مەعسومە توشی عیشق دەکات، سەعید، قوتابی زانکۆ بوو لە بەشی دەرمانسازی، یەکەم نامەی سەعید بۆ مەعسومە ئیتر بەتەواوی عیشقی لەدڵی ئـەودا چاند و توند توند نامەکەی سەعیدی بەسنگیەوە گوشی و بۆنی کرد.

Scanned by CamScanner

سەرەتای چنینی روداوەکانی رۆمانەکە بەو چارەنوسە رەشە نوسراوە، کە خێزانێك دەیانەوێت هەمووی بخەنە ملی کچەکەیانەوە.

ئەو خێزانە، ئەخلاق و کولتور، شەرەف و سوننەت، هەموو بەهاکانی ژیانیان بەستوەتەوە بە ژیان و ئەخلاق و شەرەفی کچەکەیانەوە، بۆیە شار و ژیانی پێ رەوا نابینن لەچك زۆرەملێیە، خوێندن حەرام و عەیبەیە.

ئەوان تەنها شوکردنیان بۆ مەعسومە بە شایستە دەزانی، ئەم رۆمانە کارەکتەری سەرەکی ناو روداوەکان، ژنێکە کە پڕە لەخۆزگە و تاوان، پڕە لە عیشق و میهرەبانی.

ئینسانێکە، پاك و بێگەرد، کچێکە وەکو قەقنەسی عاشق، وەکو فریشتەی بێگەرد، یەك دنیا حەزو خولیاو خۆزگە لەچاوەکانیدایە، بەڵام بەسەرهاتی ئەو لە «بەشی من» پڕ پڕە لەکارەسات، کە مەگەر تەنها رۆمانێك بتوانێت دەرەقەتی چنینی بێت.

ئەمجارەش مەعسومە رزگاری بووە، کاتێ بەناوی قژ ئیشانەوە چوەوە بۆ لای سەعید بۆ دەرمانخانەکە، بەڵام عەلی برای ئاگاداربوو، سوکایەتی و لێدان و ئابروچوون گشت فەزای ماڵی مەعسومەی گرت، هەرکامیان بۆخۆی تۆمەتی ژنبوونی دەخستە پاڵ، ئەویش بەناچاری ئیعترافی

Scanned by CamScanner

لەسەر ئەحمەدی برای کرد. چییە ئەوەندە شەرەفتبەلاوە گرنگە ئەی بۆ دەچێتە ماڵی ژنەکەی دراوسێمان کە مێردەکەی لەماڵ نییە.

براکان و پیاوەکان هەمیشە وەکو کەسی یەکەم و ئاخیر قسەدەکەن، کۆمەڵگەی سونەتی هەموو شتی بۆ پیاوان حەلاڵە، بەلام بۆ کچان حەرامە و تابۆیە.

ئەم عادەت و تەقالیدە هێشتا لە کۆمەڵگەی خۆرهەلاتی رەگی داکوتاوە، دڵنیاشم رۆمانەکان واقیعی کۆمەڵگەکانیان دەگێڕنەوە، کە پێموایە رۆمان، نوسەران دەرقەتی نایەن، تا روداوە واقیعەکان و چیرۆکەکانی ژیان و ژنانی چەوسانەوە بکەنە نوسین و رۆمان.

ئەم رۆمانە روداوگەلێکی رۆمانسی نین، بەڵکو ریالیزمین و واقیعەتی کۆمەڵگەن.

مەعسومە تەنها کارەکتەرێك نیە بەڵکو ملیۆنەها مەعسومە هەن، کە هێشتا رەنج و ئازار و هاواریان دەگاتە ئاسمان، بەلام نەکراوەتە چیرۆك و رۆمـان، ئەی کێ و چۆن، گوێ لەهاوار و ناڵەی ئەو کچ و ژنانە ئەو ئینسانانە بکرێت..؟

*

جانتاکەی مەعسومەی هەڵڕشت و شتەکانی خستە

Scanned by CamScanner

سەرزەوی، بەڵام دڵی دەلەرزی، نامەکەی سەعید کەوتە دەست عەلی و دەستی کرد بە خوێندنەوەی.

لێدان تا بێهۆشکردنی مەعسومە، سادەترین سزابوو لەبەرامبەر خۆشەویستی بۆ سەعید، بەڵام عەلی هەر بەوە نەوەستا، چەقۆیەکیشی لە سەعید دا تا بڕیاریدا مەعسومە بکوژن.

ئاشکرابوونی نامەکەی سەعید لە جانتاکەی مەعسومە هەموو شتێکی شێواند، ئیتر ڕێگایان نەدا سەر لەماڵ بەرێتەدەر و قوتابخانەکەشی کۆتایهات و پێیانوت سوپاسی خوابکە، کە ئێستا زیندووی.

مەعسومە دەڵێت « هەموو ئارەزویەکم بینینی سەعید یان پەروانە بوو، چونکە دەمزانی چونە دەرەوەم لەم ماڵەدا رۆیشتنی یەکجارەکییە لەگەڵ پیاوێکدا بەناوی مێردەوە»

یەکەم دەستەی خوازبێنیکار سێ ژن و پیاوێك بوون و خۆشبەختانە سەری نەگرت و ماڵی پەروانەش لەو گەڕەکە باریانکرد، ئەمانە هێشتا سادەترین نەهامەتییەکانی ژیانی مەعسومەن تەنها لەبەرئەوەی کەسێکی خۆشدەویست.

پەروانە ویستی بۆ دواجار مەعسومە ببینێ و سەردانی ماڵیانیکرد، بەڵام دایکی رێگەینەدا، پەروانە، هاواریکرد توخوا ئەوەندە ئازاری مەعسومە مەدەن بەخوا هیچی نەکردووە...

Scanned by CamScanner

خوازبێنیکاری دووەم ئەسغەری قەسابە، چەقۆکێش، زەرەقخۆر و مێباز.

پەروین دراوسێیان و دۆستی ئەحمەدی برای مەعسومە، یەکەم جاربوو باسی پەیوەندی نهێنی خۆی و ئەحمەدی دەکرد، باسی ئەوەی کرد کە زۆر هەوڵی داوە لەگەڵ ئەحمەد، بەڵام رازی نەبوە و دەڵێت: دەبێت مەعسومە هەر شووبکات، مەعسومە وتی، چیان پێ خۆشە با بیکەن، بەڵام بابزانن لە سەعید بەولاوە هەر پیاوێکی تر دەتوانێت تەنها دەستی لەلاشەکەم بدات.

ئەم حیکایەتە هی ژنانێکە، کە نەك هەر رێگایان لێ دەگیرێت بۆ عیشق و خۆشەویستی، بەڵکو بەزۆر دەیانەوێت بیاندەن بەشوو بە کەسانێك کە ژیان لەگەڵیان ناکرێت. رۆمانی «بەشی من» زۆر بەوردی پەنجە دەخاتە سەر گرفتەکانی ژن بوون لە کۆمەڵگەی ئێراندا.

«بەشی من» ئەو بەش مەینەتییەیە کە لەزاری کارەکتەری سەرەکی مەعسومەوە باسدەکرێت، کە ئینسان دڵی توند دەگوشێت، کە وا مامەڵە لەگەڵ کچێکدا دەکرێت، وەکو کۆیلە و وەکو مەڕ و بزن دەیانەوێت کڕین و فرۆشتنی پێوەبکرێت، ئەم رۆمانە حیکایەتی دەرد و رەنج و ئازاری کچان و ژنانی کۆمەڵگەیە، کە وەختە دڵیان دەربێت بۆ هاوارێك، بەڵام رۆمانێکە بەزمانی سادە و ساکار نوسراوە،

Scanned by CamScanner

هەمووکەس دەتوانێت پەی بەئازار و مەینەتییەکانی ژنان بەرێت.

سێهەم خوازبێنیکار، کوڕێکی زانکۆیە، بەڵام لەدەرەوەی ئێرانە و خوشکەکەی تەنها وێنەیەکی حەمیدی هێناوە تا مەعسومە رازی بێت.

سەرئەنجام مەعسومە درا بەحەمید، شەوەکەی زاوا، حەمید، مەعسومەی بەتەنها جێهێشت و پێی وت خۆت نان بخۆ و بخەوە، من دێمەوە.

... مەعسومە دەڵێت، گوێزانەکەم هەڵگرت شادەماری دەستم ببڕم، بەڵام ئەو کارەم نەکرد، چونکە هیچ ئاسودە نەبووم، لەگەڵ حەمید، بەڵام ئەو باش لەمن تێدەگەیشت، بۆیە کە لەخەو هەڵسام، کەسم لەدەور نەبوو

پاش چەند ساڵ مەعسومە لەگەڵ حەمید ژیانێکی سەیری بەرێکرد دوو منالی بوو سیامەك و مەسعود، رۆژێك پەروین خۆیکرد بەماڵی مەعسومە و وتی مەعسومە دەزانی کێم بینیوە، سەعید...!

...

حەمید هەفتەیەك ون دەبێت، کە دەگەڕێتەوە دوو خانمی چارشێوبەسەر لەگەڵیدا بوون، کە دیار نەبوو کێ و چین.

...

Scanned by CamScanner

حەمید وتی: شارەزاد و مەهدی ماڵەکەی خۆیان، چۆڵکردووە تەنها توانیویانە نوسراو و بەڵگەکان رزگاربکەن.

-حەمیدیش گومانی گیرانی عەباس و مەهدی دەکرد.

مەهدی یەکێك بوو لە خوێندکارە چەپ و ئازاکان لە دژی رژێم کاری دەکرد، بەیانی دەنوسی و لەسەر دیوارەکان شتی دەنوسی.

...

حەمید داوای لەمەعسومە کرد جانتایەکی بداتێ تا چەکەکەی تێدا بشارێتەوە.

وتم، حەمید هیچ نەبێ خۆت بشارەوە، هەواڵێك هات کە حەمید دیارنییە، بەڵام دەرکەوت لەلایەن هێزەکانی رژێمەوە بەهۆی کاری سیاسییەوە گیراوە.

حەمید، ژیانی مەعسومەی تەواو گۆڕی بەوەی، کە ژیانی مەعسومەش ببووە ژیانێکی سیاسی و نائارام و پڕکێشە.

بەڵام مەعسومە کۆڵی نەدا.

حەمید ئازادکرا و دەستی کردەوە بەکاری سیاسی.

بەهەوڵی حەمید و هاورێکانی شۆڕش سەرکەوت و رژێمی شا روخا و رژێمی ئیسلامی هات.

حەمید، داوای حکومەتی شورایی دەکرد، بەڵام مەحمودی برای مەعسومە داوای حکومەتی مەزهەبی دەکرد.

بەڵام سەرئەنجام پاش چەند ساڵ خەبات و شۆڕشی خەباتی مارکیستانەی حەمید لەسێدارە درا و مەعسومە وەکو بێوەژن مایەوە.

ئێستا سیامەك لە ئەڵمان دەخوێنێ و لەبلای کچی پەروانەی هێناوە پاش ئەو هەموو گرفتانە.

مەعسومە، سەعید لەرێگەی پەروانەوە دەدۆزێتەوە. بەڵام ئێستا، مەعسومە دوو منداڵی گەورەی هەیە.

سەعید داوای ژیانی هاوسەری لە مەعسومە کرد، مەعسومە وتی با بیربکەمەوە.

مەعسومە وتــی، ئاخر لـەم تەمەنەدا عەیب نییە شوبکەمەوە، بۆ دواین جار سەعید و مەعسومە یەکتریان بینی و مەعسومە وتی: تازە ناتوانین پێکەوە هاوسەرگیری بکەین، چونکە منداڵەکان رازی نین.

سەعید وتی، هەموو ژیانم لەپێناوی تۆ داناوە، مەعسومە وتی لەژیانمدا کەسێك نەبوو کە خۆی بۆ ئێمە دابنێت. هەرکەسێك هات تەنیا ئێمەی بۆخۆی ویست.

رۆمانی «بەشی من» هەم سیاسی، هەم کۆمەڵایەتی و بەسەرهاتی ریالیستی کۆمەڵگەی ئێران و دەورایی شا و کۆماری ئیسلامییە.

رۆمانەکە لەدوو سەردەمی جیاواز، لەدوو سیستمی سیاسی جیاوازدا نوسراوە، باس لە دوو سیستم و دەسەڵات

Scanned by CamScanner

دەکات، بەڵام هەردووکیان تەنها مەعسومە و حەمید و ئینسانەکان تێیدا زەرەرمەندبوون.

رۆمانی «بەشی من» بردنی خوێنەرە بەرەو ئیحساسی ئینسانی و سیاسی، بەرەو چاویدانی و ئەمەی هەستکردن بە بەرپرسیارێتی و شۆڕشگێڕی، لەلایەکی تریشەوە ئاوارەبوونی بەهاکانی ژنەکە، کە خۆی لەمەعسومەدا دەبینێتەوە.

مەعسومە حەوایەکە لە عیشق، لەنەهامەتی و لەخۆزگەیی، لە چاویدانی، حیکایەتی ژنانێکە کە هەموو ژیانیان لەپێناو خۆشەویستی ئینسانی و نیشتیمان دانا.

رۆمانی «بەشی من» چرکەیەکە لە ژیانی ئینسانەکانی کۆمەڵگەی ئێران لە دوو سەردەم و دوو حکومەت و بارودۆخی جیاوازدا، بەڵام ئەوە ئینسانەکانی وەکو مەعسومە و حەمید و پەروانەن کە هەمیشە براوەن...

مەعسومە ئێستاش لەخەیاڵی هەمواندا وەستاوە و هاواردەکات نا بۆ سیستمی خێڵەکی نا بۆ سیستمی مەزهەبی، نا بۆ چەوسانەوە و بەسووك سەیرکردنی ژنان، نا بۆ بەربەستی ئازادییەکان. بەڵێ بۆ عیشق و ئازادی، بەڵێ بۆ رەهابوونی زنجیرەکان.

رۆمانی «بەشی من» حیکایەتی کۆی مرۆڤایەتییە لەم سەرزەمینە، بەتایبەتی لەناو ئەو ماڵ و خێزان و شار و حکومەتانەی، کە هەناسەی ئازادی تیایاندا نییە و پڕە لە ستەم و دیلی و چەوسانەوە.

Scanned by CamScanner

پەڕ

ئەو پەڕی عیشق

وێنەی قوربانیدانی پیاو لەبەرامبەر عشقی ئافرەتێکدا!

(چەند سەختە بەتاسەی خۆشەویستییەکەوە بمری،
کە ئەزانی هەرگیز پێی ناگەی)

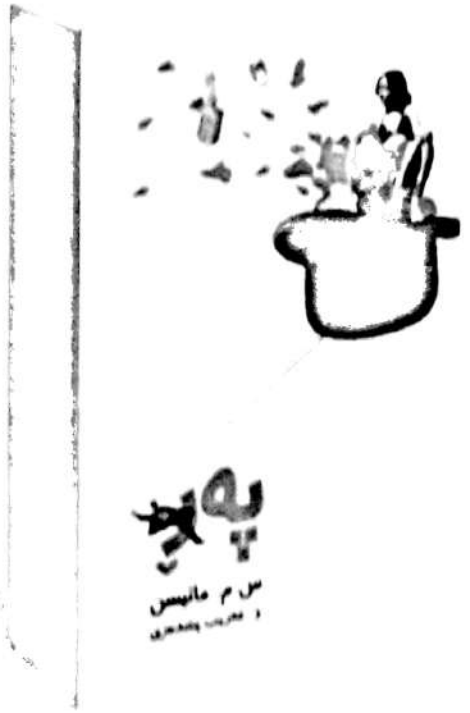

ناوی کتێب: پەڕ

بابەت: رۆمان

نوسەر: س.م. ماتیسن

وەرگێرانی: غەریب پشدەری

ساڵی چاپ: 2009

لاپەڕە:217

عەشق و خۆشەویستی وادەکات ئینسان پەنابەرێتەبەر دزی، بکەوێتە زیندان و سەری خۆی هەڵگرێت و لە کۆتایشیدا هەر لەپێناو ئەو عەشقەدا بمرێت.

ئەم پێشەکییە ناواخنی رۆمانی «پەڕ»ە، ئینسان کاتێ ئەم رۆمانە دەخوێنێتەوە خۆی لە بەردەم گەورەیی و میهرەبانی و سەرسەختی پیاوێکی عاشقدا دەبینێتەوە، لە پێناو ئافرەتێکدا کە خۆشیدەوێ.

«کاتێ دادگا» رۆجەر داڵتۆنی «بەتاوانی دزی بە سی ساڵا زیندانکردنی تاوانبار کرد، دادوەرەکان زۆر هەوڵیاندا بزانن داڵتۆن بۆچی ئەو (1200) لیرەیەی دزیبوو...! ل1»

«داڵتۆن دەڵێت» من لەتەواوی سێ ساڵی زینداندا، نهێنییەکەم پاراست و نەمدرکاندو هەرگیز ناوی «ماویس»م نەهێنا (کە لە پێناوی ئافرەتێکدا) دزیم کردووە ل152-153»

«ماویس بە داڵتۆن دەڵێت؛ خۆشەویستە، ئازیزەکەم چۆن بوو، دووبارە هاتیتەوە لام (پاش سێ ساڵ) مەینەتی؟

- چونکە هیچی دیکە بەرگەی دووریتم نەدەگرت.

- ئەدی ئەو سێ ساڵە چۆن توانیت؟

Scanned by CamScanner

- ئەوە لەدەست مندا نەبوو، بەناچاری؟

ماویس دەڵێت: لەگەڵا ئەوەشدا سێ ساڵان خۆت لێ ونکردم و هەر پێشت نەوتم لە کوێ بووی، بەجێمیدێلی، ئینجا دێتەوە، دەڵێت منت خۆش بوێتەوە، با هەموو شتەکان وەك جارانیان لێبێتەوە «ل188

بەرنارد کۆترل پیرە پیاوی مێردی «ماویس کۆترل»ی شۆخ و شەنگی تەمەن بیست ساڵ، کە ماڵی لە خانووی ژمارە (19)دا بوو، مردووە.

پۆلیس، لێکۆڵینەوە لە مردنی بەرنارد دەکات، بەڵام هێشتا گومانی لە مردنی ئەو پیاوە هەیە، بۆیە دکتۆر رێگای نەدابوو بنێژرێت و رۆجەر داڵتۆنیش کە لە کۆمپانیای بیمە بوو، بەوهۆیەوەکە بەرنارد ژیانی خۆی بە پارەیەکی زۆر بیمە کردبوو، فەرمانگەی بیمە، بڕیاریدا رۆجەر بنێرێت بۆ لێکۆڵینەوە.

ئەو پێی سەیربوو، ئەم کچە مناڵا و شۆخ و شەنگە ژنی بەرناردەو بەتەنیا لەوماڵە دەژی.

لێرەوە سەرەتای عەشقو خۆشەویستی داڵتۆن، بەرامبەر ماویس دەستپێدەکات، لەکاتێکدا ئەو خاوەنی ژنو مناڵێك بوو.

نەبوونی خۆشەویستی لە نێوان (رۆجەرو ئەیوای) خێزانی، فاکتەری سەرەکی بوو تا ئەو عەشق و ئەوینەی نێوان رۆجەرو ماویس دروستبێت و دوو خێزان تووشی کێشەو گرفتی زۆربن.

Scanned by CamScanner

چونکە بەهەمانشێوە بەهۆی نەبوونی خۆشەویستی و جیاوازی زۆری تەمەن و کێشەو گرفتی خێزانی لە نێوان بەرناردو ماویس وایکرد، ماویس هەر بەدەستی خۆی مێردەکەی ژەهرخوارد بکات و بیکوژێت.

لەدواین درکاندنی نهێنەیەکانی ئەو کوشتنەدا، ماویس بۆ رۆجەری گێڕایەوە، با شتێکی نهێنیت پێبڵێم «ئەویش کوشتنی مێردەکەیەتی بە ژەهر، چونکە خۆشم نەدەویست و لەسەر هەموو ئەوانەشەوە هەر شەوە هاوڕێ و کەسێکی دەهێنایە ماڵەوە، تا بمکاتە نێچری ئەوان، واتا دەیویست بمکاتە لەشفرۆش و پارەم پێ پەیدا بکات، بۆیە کوشتم!

ئەوین هەمیشە رێگاکانی خۆی دەدۆزێتەوە، هەربۆیە ئەوەی لە رووداوەکانی ئەم رۆمانەدا دەیخوێنێتەوە جگەلەوەی لەسەر رووداوێکی سادەی کۆمەڵگە وەستاوە، کە ئەم رووداوانە هەرئێستا لە کۆمەڵگە خۆرهەڵاتی و کوردستانیشدا هەن.

بەڵام بەرزی ئاستی تەکنیکی رۆمانەکەو چنینی رووداوەکە ئاماژە بە تواناو باڵادەستی نوسەر دەکات، کە چۆن دەستیداوەتە چنینی ئەم رووداوە.

بێگومان عەشق و خۆشەویستی، وەك پێویستییەکی ژیان بۆ ئینسان، بەتایبەتی لەناو خێزانەکاندا، رۆڵی گرنگ دەگێڕێت و دەتوانێت خۆشبختەتی ئاسودەیی و ئارامی دابینبکات.

عەشق دەتوانێت مرۆڤی دڕندە هێمنکاتەوەو نیگەرانی بڕەوێنێتەوە، وەکو چۆن (ماویس)ی بێوەژن ئامادەی

Scanned by CamScanner

هەموو قوربانیدانێکی بێ وێنەبوو، لە پێناو رۆجەری خۆشەویستیدا، لەکاتێکدا هەر ئەم ماویسە بوو، لە نەبوونی عەشق لەگەڵا مێردەکەیدا کوشتی، تا رزگاری بێ لە سوکایەتی و عەزابی رۆژانەی مێردەکەی.

ئەمە بۆ رۆجەریش راستە، ئەو خۆی دەڵێت: تاقەتم نەبوو بچمەوە ماڵەوە بۆ لای ژنەکەم و کچەکەم، تا دەهات تورەو بێئارام و بێ حەوسەڵە دەبووم و بیانوو بەرەبینگم بە ژنەکەم دەگرت، تا واملێهات زۆر شەو نەدەچومەوە ماڵەوە.

ئەم ئیعترافەی رۆجەر پڕە لە راستگۆیی لەغیابی عەشقدا لەگەڵا هاوسەرەکەی، هەربۆیە رۆجەر دەڵێت: «جاری وایە عەشق ئادەمیزاد ترسنۆك دەکات»

مەبەستی ئەوەیە لە پێناو عشقی ماویسدا زۆر شتی لەدەستداوە، بەڵام گرنگ لە جوانییەکەیدایە.

رۆجەر تا ئەوڕادەیە لە خێزانەکەی بێزارە تا وا وەسفی دەکات « کەسێکە دیکتاتۆر، نەیسەلمێن و ئەوەی ویستی و بڕیاریدا هەرئەوەیەو هەرگیز لە ڕاوبۆچوونی خۆی نایەتە خوارەوە»

بەڵام ماویسی بێوەژن، هێمن و لەسەرخۆ گوێ بۆ رازەکانی دەگرێت.

واتا فاکتەری سەرەکی تێکچوونی ئەم دوو خێزانە، نەبوونی عەشق و خۆشەویستییە لەناو دڵەکانیاندا، ئەوەتا تا ئەوڕادەیە لە دەستی هاوسەرەکەی بێزارەو عەشقی بۆ ماویسی بێوەژن هەیە کە دەڵێت «بریا هەرزوو ماویسم هەڵگرتایەو برۆیشتمایە»

Scanned by CamScanner

کۆمەڵگەی کوردستان، شایەتی بەشێك لەم هەڵگرتن و ڕەدوکەوتنانەیە، بەتایبەت لە هەندێ ناوچەدا، ئەگەرچی ماناو مەغزاو باگراواندی کۆمەڵایەتی زۆری هەیە، بەڵام لە کورترین مانادا، ئەم فۆرمە لە عیشق «ڕەدوکەوتن» بەشێکە لە پرۆسەی عیشق و بەدەستهێنانی ئەوی تر لە پێناو گەیشتن بە ئەویندارەکەی.

ئەگەرچی مانا کۆمەڵایەتییەکان، واناڵێن و بەشکاندنی بەشێك لە ئابڕو و شەرەفی کۆمەڵایەتی خێزانی دەزانن.

بۆیە ڕۆجەر گەیشتیۆتە ئەو قەناعەتەی کە ماویس هەڵگری بڕواو چش لە هاوسەرو کچەکەی.

سەودای عیشقی ماویسی بێوەژن، داڵتوونی تووشی سەوداسەریەکی سەیرکردبوو، ئەو خوازیار بوو شەو و ڕۆژ لای خۆشەویستەکەی بێ، لە بەیانییەوە تا ئێوارە، شەویش لای بمێنێتەوە، چش لە ژن و کچەکەی و هەمیشە بە ماویسێ دەوت، کە لەگەڵما بە ئەمەك و بەوەفا بێت، لە بەرامبەر ئەو عشقەی داڵتوندا ماویس دەیوت «من تەنیا تۆم خۆشدەوێو دوای تۆ هیچ پیاوێك ناتوانێت دەستم بۆ بێنێت...، دوای تۆ هەر کەسێك پەنجەیەکم بۆ درێژبکات دەیکوژم، ل141»

بێگومان ماویس بە وەفاداری مایەوە بەرامبەر ئەو قسانەی بۆ خۆشەویستەکەی کرد، تا بۆ ئەبەد، کەسی خۆشنەویست نەشیهێشت هیچ پیاوێك لێی نزیك بێتەوە،

Scanned by CamScanner

تا ئەوکاتەی داڵتون بە عەشقی ماویسەوە سەردەنێتەوەو دەمرێت.

ئەوکاتەی ماویس دەیویست لە هەژاری و بەدبەختی رزگاری بێت، بیریان لەوە کردەوە بچێتە خولێکی گۆرانی لای (سینۆر)ی شـارەزای مۆسیقاو گۆرانی، بەڵام دواجار رێککەوتن بە (1000) لیرە کە هیچیان نەیانبوو.

ئەم خولیایە وای لە داڵتۆن کرد، دەبێ ئەم پارەیە پەیدابکات، بەڵام چۆن، بە ناچار پەنای بردەبەر دوو براکەی (جۆرج و مارك) کە لەشارێکی تر دەژیان و چەند ساڵا بوو قسەیان نەبوو، یەکتریان نەبینیبوو تەنها بەخاتری ماویس.

شتێك کە رۆجـەر، داڵتۆن چـاوەڕێ نەدەکرد لە دوو براکەی روویـدا، ئـەوان هەردووکیان دەوڵەمەند بوون، بەڵام بەدڵشکاوی، براکەیان ناردە دەرەوەو هیچ کامیان ئامادەنەبوون پارەکەی- تەنانەت بە قەرزیش بدەنێ.

داڵتۆن ئەوکات هەستیکرد دڵشکان مانای چی و گەورەیی عەشق واتای چی، بۆیە بڕیاریدا واز لەوکارە نەهێنێت و ئـەوەش کە بڕیاربوو (ئەیوا) تەڵاق بدات، دوایخات تا کارەکەی (ماویس) جێبەجێدەکات.

دیقەت بدەن، ئەم عەشقە چەند سەرکێشەو مرۆڤ تووشی خەونی سەیر دەکـات موعجیزەی سەیری پێی ئەنجامدەدات، ناچار رۆجەر پەنا دەباتەبەر دزینی (1200) لیرە لە بانك و ئەنجامەکەشی ئەوەیە هەر خۆی خۆی تەسیلمی زیندان دەکات و سێ ساڵ لە زینداندا لەبەر

Scanned by CamScanner

خاتری ماویس دەمێنێتەوە، بەبێ ئەوەی ماویس بزانێ لە کوێیەو بۆچی لەکاتێکدا ماویس خەریکی کاری هونەری خۆی دەبێت و بۆتە هونەرمەندێکی باش.

دواین سات‌و دیدارەکانی پێش زیندانی رۆجەر ئەوەبوو کە ماویس باسی نهێنی کوشتنی مێردەکەی بە رۆجەری خۆشەویستی وت، وتی: بەڵێ من ئەوم کوشت، لەبەرئەوەی پیاوێکی بێ شەرەفی سەرخۆش بوو و لێیدەدام، دەیویست ناموسی من بفرۆشێت، بۆیە دەرمانخواردم کردو کوشتم، ئێستاش هەر پیاوێکی تر بێتە لام دەیکوژم...ل141»

پێشتر باسی ئەوەمان کرد، کە فاکتەری جیاواز، جیاواز هەبووە بۆ شکستی پەیوەندی دوو خانەوادەو ژن و مێردو تێکچوونی شیرازەی خێزان، کە گرنگترینیان سوکایەتی و غیابی عەشقە لەم پەیوەندیانەدا.

بەڵام کاتێك عیشقی راستەقینە خۆی دەدۆزێتەوە، هەموو لەمپەڕەکان دەشکێنێ و جێی هەموو ناخۆشی و گرفتەکان دەگرێتەوەو هـەردوولا ئامادەن قوربانیبدەن لە پێناو عەشقێکدا کە پڕە لە ترس و نیگەرانی.

تا ئەوڕادەیەی ئینسان پەنا بەرێتەبەر دزی و هەرخۆیشی خۆی بداتە دەست دادگـاو دوا قسەش ئەوەبێ «خۆم لە عیشق ناگوزەرکەم- لێگەرێم با ماویس بۆ خۆی بژی..ل148»

کێ هەیە ئەوەندە ئازابێ، پاش ئەو هەموو خەون و ئازارو مەینەتییە، کە لە پێناو ژنێکدا چەشتویەتی لە پێناو عەشق و هاوسەربووندا بۆ داهاتوو، بەڵام لە پێناو

Scanned by CamScanner

خۆشبەختی عاشقەکەیدا، سێ ساڵا زیندان بچێژی و دوایش بڵێ با ئەو بەخۆشی بژی.

رۆجەر دەڵێت: ئەوە بەسەرهاتی من بوو لە زینداناو سێ ساڵا کەس نەهاتە سەردانم، تەنانەت ئەیوای خێزانیشم یەکجار نەهات، تەنانەت براکانیشم نەهاتن بۆ لام، بەڵام هەر چۆنێکبێت، نهێنییەکەم پاراست و نەمهێشت کەس بزانی بۆچی گیراوم و بۆچی دزیم کردووەو باسی ماویسم هەر نەکرد.

ئەو شەوەی کە ماویس کۆترل یەکەمین کۆنسێرتی خۆی دەگێڕێت «داڵتۆن ئەو شەوە ئامادەی ئاهەنگەکە بوو، بەبێ ئەوەی ماویسی خۆشەویستی بزانێ ئامادەیەو پاش سێ ساڵ زیندانی لە پێناوی ئەودا، بەڵام ئێستاش هەر عەشقی جارانی قوڵپ دەدات بۆ ماوسیس»

داڵتۆن تا ئەو رادەیە خۆشەویستی بۆ ماویس هەیە، بەڵام دەڵێت: ئامادەنیم جارێکی تر بچەوە لای و بمبینێت.

من ناموس و شەرەفی ماویسم دەوێ و ئامادەشم جارێکی تر قوربانی زیاتری بۆ بدەم «بەڵام ئێستا هیچ شتێکی هاوبەشمان لەنێواندا نییە، گەر خۆشمبوێ دەبێ لێی دووربم»

داڵتۆن هەموو ژیانی خۆی لە پێناو ماویس دانا، کەچی ئێستا ئامادە نییە، بچێ ببینێ و پێی بڵێ ئازیزەکەم، ئەوە منم داڵتۆن، سێ ساڵە زیندانیم لەسەر تۆ، ئێستا هاتوومەوە.

دالّتۆن، ئامادەبوو بمرێ، بەس ماویس بەختەوەر بێت.
بۆیە بڕیاریدا لە ئینگلترا بڕواو سواری کەشتییەك بوو، بە یەکجاری سەری خۆی هەڵگرت و ژن و کچەکەشی بەجێهشت، تەنانەت بەبێ ئـەوەی ماویسیش بزانێ لە کوێیەو بۆ کوێ چووە.
رۆژێــك دەمــەو عـەسر زەنگی تەلەفۆنەکە لێیداو ئەفسەرێکی پۆلیس، وتی «تۆ هاوڕێی دالّتۆنی و ناوی تۆ لەسەر نامەیەك هەیە».
هاوڕێکەی وتی»چی بوو؟»
ئەفسەرەکە وتی: «رۆجەر دالّتۆن لە وێستگەی ڤیکتۆریا ژێر شەمەندەفەر کەوتووەو مردووە.»
هاورێکەی دەڵێت: «منیان بردەسەر تەرمەکەی لەسەر تەختێکان درێژکردبوو، چاوەکانی نووقابوون، رووخسارێکی پاك‌و ئارامی هەبوو.»
دالّتۆن مرد، بێ ئەوەی ماویس بزانێ.
بۆیە شەوێك ویویانی هاورێی دەچێتە لای ماویس و پێی دەڵێت: هەواڵی دالّتۆن دەزانی.
ماویس»ئاغا ئەو گفتی بەمندا قەت بەجێمنەهێڵێت، سێ ساڵە کەس نازانێ لە کوێیەو هەواڵی چییە، من لەساتێکدا شتێکی گرنگم بۆ درکاند، بەڵام ئەو بەجێی هێشتم...
نا...، وانییە ماویس ئەو لەبەر تۆ سێ ساڵ لە زیندانندا بوو
ئەو پارەی دزیبوو لە پێناو تۆ خرایە زیندان

Scanned by CamScanner

ئێ- ئێ چیتر؟

- هاوڕێکەی دالتۆن وتی: خاتوو ماویس

- دالتون مرد.

ماویس وتی، مرد، مرد، کەوتە زەوی

هاورێکەی وتی: ویستم بۆ کفن و دفنی مێردەکەی خۆی و کچەکەی ئامادەبن و پارێزەرێکم ناردە لای ئەیوانی خێزانی، بەڵام ئەوان وتیان ئێمە ئامادەنابین- هیچ هەقمان نییە بەسەریەوە.

رۆژی دواتر رۆژنامەکان نوسییان، مادام ئەیوا بێوەژنی رۆجەر دالتۆن دڵی راوەستاو مرد.

بەمشێوەیە مردن لە پێناو عەشقێکدا دەبێتە سادەترین چرکەسات، ئەوەی قوربانی بوو لە پێناویدا کرا، بەڵام مەرگ دواین چارەنووسی هەموو شتەکانی دیاریکرد.

Scanned by CamScanner

خاك و خۆڵەمێش

خاپورکردنی رۆحی ئەفغانییەکان

ناوی کتێب: خاك و خۆڵەمێش

نووسینی: عەتیق ڕەحیمی

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: ئازاد بەرزنجی

بابەت: نۆڤلێت

چاپی یەکەم: 2011

خوێندنەوە: ئەنوەر حسێن

Scanned by CamScanner

چوار ساڵ لەمەوبەر، کوڕە نارەسەنەکەی یەعقوب شا ویستی بچێتە بنکڵێشەی ژنەکەی مورادەوە و فریوی بدات و ئەویش ئەمەی بەموراد وتبوو، موراديش ڕێك چووە بەردەم ماڵی کوڕەکەی یەعقوب شاو بێڵێکی کێشا بەسەریدا، ئەوانیش چوونە دادگاو شکاتیان لە موراد کردو شەش مانگ حەپس بوو، پاش ئازادبوونیشی موراد لادێکەی جێهێشت و ڕۆیشت بۆ کانەکە.

ڕۆمانی (خـاك و خۆڵەمێش)ی عەتیق ڕەحیمی باس لەگوند دەکات، چیرۆکەکە باس لە ڕەنج و ئازاری خێزانێك دەکات لە ئەفغانستان، بەڵام وەك هەموو ڕۆمانەکانی تری عەتیق، کێشەی کۆمەڵایەتی غائیب نییە، فاکتەری سەرەکیش، بوونی کێشەی زۆرو زەوەندی کۆمەڵایەتییە، جگە لە فاکتەری ئابووریی و کلتووریی، فاکتەری سیاسیش هەوڵی زۆریان هەیە لە خولْقاندنی ئەو کێشانە.

عەتیقی ڕەحیمی پێیوایە هەموو کێشە سیاسییەکان کاریان لەسەر چەوساندنەوەی کۆمەڵگەی ئەفغانستان کردووەو هەژاران چەوسێنراونەتەوە.

سێوە، لەناو ڕۆمانەکەدا، لەلایەن باوکی مورادەوە زۆر بەکارهاتووە، کە ئاماژەیە بۆ مێژووی مرۆڤایەتی و ململانێی ئەزەلی مرۆڤایەتی لە نێوان خواو ئادەم و حەوا، کە چۆن پێیانوایە مێژووی یاخیبوونی ژنەکە حەوا لە بەهەشت دەردەکرێت.

عەتیق، ئەم ململانێیەی لەناو ڕۆمانەکەیدا تەوزیف کردووە، خەم و چەوساندنەوەی بەردەوامی خەڵك وایکردووە کارەکتەرەکانی ناو ڕۆمانەکە هەرکامیان بۆ خۆی چیرۆکێکی

Scanned by CamScanner

هەبێت، یەکێکیان دەڵێت: «دەزانیت باپیرە خەم، یان دەبێت بەناو لە چاوەوە دەڕژێت، یان دەبێت بە شمشێرو دەکەوێتە سەر زمان، یان دەبێتە بۆمبێك و رۆژێك دێت دەتەقێتەوە و وێرانی دەکات».

ئەمانە قسەی فاتیحی پاسەوانە بۆ باوکی موراد.

حیکایەتەکانی خەڵکی ئەفغانستان زۆرن، بەدەست جەورو ستەمی سوپای سوورو کۆمۆنیستەکانەوە کە مومکین نییە، ئەم حیکایەتە دڕندانە کە نوسینەکانی عەتیق رەحیمی و خالیدی حوسێنی و زۆربەی نوسەرانی ئەفغانی نەبینی و نەبیستی، چونکە ئەوە دیفاکتۆیە، کە نەهامەتییەکانی ئەوان ئۆباڵی سەرەکی لەئەستۆی ئەواندایە، بۆیە دیسان عەتیق رەحیمی لە رۆمانی خاك و خۆڵەمێش دیمەنێکی دڕندانەی سوپای سوور باسدەکات، کە چۆن دێن و گوندەکەیان تەختدەکەن بەبیانووی ئەوەی گەنجەکانی ئەو گوندە بۆ سەربازی بەرن و مل نادەن.

سەربازە روسەکان دەکەونە ئاڵانیماڵانی گوندەکە، لە بەرامبەردا گوندەکە تەختدەکەن، میرزا قادر دەیگێڕێتەوە کە» گوندەکەیان خاپورکراو، بووە، گۆڕستانی ژنەکەی و کوڕە لاوەکەی بێدەنگ دەبێت و فرمێسك بە چاوەکانیدا دێتەخوارەوە، تەنها ئەم کوڕەزایەم دەرچوو، هەموویان مردن و یاسینی کوڕەزام دەرچووە، بەڵام کەڕبووە، لەوەش ناخۆشتر خێزانی کوڕەکەشم تیاچووە، ئێستا موراد بەمە نازانێت لەداخی زەینەبی خێزانی».

Scanned by CamScanner

داستاگیری باوکی موراد دەگاتە کانەکەی موراد کە کاری لێدەکات، تا حیکایەتی تیاچوونی هەموو خێزانەکەی پێبڵێت و بڵێت ئەوە یاسینی کوڕیشتم بۆ هێناوی، بەڵام حەیف ئەویش کەڕ بووە.

سەفەرێکی دوورودرێــژی داستاگیر بۆ وتنی تەنها مەرگەساتی خێزانەکەی بە مورادی کوڕی، بەڵام سۆڤیێتییە کۆمۆنیستەکان هەم قەتلوعامی ژن و دایك و براکەیان کردووە هەم ناهێڵن باوکی حیکایەتەکە بە موراد بڵێت.

نۆڤلێتی خاك و خۆڵەمێش وەکو عەتیقی رەحیمی دەڵێت «کە ساڵێك خەریك بووە، بەڵام رووداوەکانی ناو رۆمانەکە لە یەك رۆژدا دەسوڕێتەوە، کە دەیەوێت دیمەنی جەنگ بگێڕێتەوە».

جەنگی کۆمۆنیستەکان لە ئەفغانستان هەموو ژیانی ئەو وڵاتەی شێواندووە.

عەتیقی، لە رۆمانەکانی «بەردی سەبووری و هەزار ماڵ لە غەرق و ترسی خاك و خۆڵەمێش» باس لە شوێنەواری ئەو جەنگە دەکات.

جەنگ، مــردن، نەهامەتی ژنــان، زۆربــەی کارەکتەرە سەرەکی رۆمانەکانی رەحیمییە، تەنانەت دەگاتە ئەوەی بڵێت «ئەوانەی مردون بەختەوەرن، ئەوانەی ماون لە عەزابدان».

جەنگی سۆڤیەتی ئیسلامییەکان، دەسەڵاتی تاڵیبان و ئیسلامییەکان، چ وڵات، چ تاکەکانی ئەفغانی وردوخاشکرد، نەهەماتییەکانی خەڵکی ئەفغانستان بەشێکن لەو کارانەی

Scanned by CamScanner

عەتیقی رەحیمی، بەڵام رەنگە لە گەورەیی کارەساتی ئەو وڵاتە بێت بۆ نوسینی رۆمانەکان، عەتیقی رەحیمی و خالید حوسێنی گەورە کردبێت رەنگدانەوەی باشی هەبووبێت.

خاك و خۆڵەمێش، گوندێکی خۆڵەمێش ئاسا، هیچی نەماوە، نە شوێنەوار، نە ماڵ، نە خەڵك، هەمووی کوژراو وێران بوو.

خاکێکی سوتماك جێماوە، بەڵام هەرگیز نەفەوتاوە، چونکە هێشتا ئەفغانییەکان بەئومێدەوە دەژین، ئەگەر چی ترسیان لەسەرەو دەڵێت «دووبارەبوونەوەی خاك و خۆڵەمێش هەیە».

خاك و خۆڵەمێش رووداوێکی زۆر دوورنین لە مێژووەکەیان، هی ساڵانی هەشتاکانە، بۆیە دووبارەبوونەوەیان ئەگەرێکی نزیکە، بەڵام ئێستا خاك و خەڵکی ئەفغانستان هێشتا زیندوون.

Scanned by CamScanner

دۆنی ئارام

ململانێی نێوان خیانەتو عەشقو جەنگ، قوربانیبوونی ژنو پیاو

«ڕۆماننوسی سەرکەوتوو پیاوێکە بەراستگۆیەکی سەیرەوە درۆدەکات- یان درۆزنێکەو ڕاستییەکان دەڵێت»

ئەحلام مستغانمی

Scanned by CamScanner

ناوی کتێب: دۆنی ئارام

بابەت: رۆمان

نوسەر: میخایل شۆلۆحۆڤ

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: محەمەد حەمەساڵح تۆفیق

ساڵی چاپ: 2005

لاپەڕە: 563

«جەنگ وڵاتی کردۆتە کابوستان و لاوان رەوانەی بەرەکانی شەڕکراوان.

ژنان کەوتونەتە رابـواردن، بووکەکەی ئەم ماڵ لەگەڵ مێردی ئەو ژنە رادەبوێرێ و دەستی تێکەڵکردووە، ژنی ئەو ماڵ رەدوکەوتووەو ئابڕوی خێزانەکەی بردووە، ئەو پیاو ژنی یەکێکی تری هەڵگرتووە، بووك لەگەڵ خەزوری رادەبوێرێت، کێشە کۆمەڵایەتییەکان سەرتاپای گوندی گرتۆتەوەو جەنگ دەیان کێشەو گیروگرفتی دروستکردووە، هەژاری و نەداری وڵاتی وێرانکردووەو ئارامی نەهێشتۆتەوە»

ئەوانەی سـەرەوە پانۆرامای رۆمانی» دۆنی ئـارام»ی «میخایل شۆڵۆخۆف»ی نوسەری گەورەی روس و خاوەنی وەرگری خەڵاتی نۆبڵە.

ئەم رۆمانە، کە رۆمانێکی ریالیزم و واقیعی مێژوویيە، رووداوەکانی لە» تاتارسك» گوندێکی سەر رووباری «دۆن»ی روسیایە، لەساڵانی جەنگی جیهانی یەکەم روودەدات. باس لەشۆڕشی ئۆکتۆبەری مەزنی لینین و شەڕی ناوخۆدەکات.

شەڕ وادەکات لە یەك خێزاندا، دووبرا بکەونە دووبەرەی

Scanned by CamScanner

دژبەیەك لەجەنگداو ژنەکانیان توشی کێشەو قەیران و لادانی سێکسی بن.

جیا لەوەی ئەم ڕۆمانە، واقعێکی کۆمەڵگەی ڕوسیایە، تایبەتمەندی جیاوازیشی هەیەو زۆر نزیکە لە عـادات و سوننەتی کۆمەڵگەی کوردی و کێشەکانی جەنگ و ژنان.

پیاوێکی بەتەمەن میلیخۆڤ لەتاتارسك قوتبۆە، کە خەڵکی گوند زۆر ڕقیان لە خۆیی و ژنە تورکەکەی بوو، بەمشێوەیە پاش چەند ساڵ (مناڵێکیان) بوو، دواتر هەردووکیان مردن، دواتر ئەویش دوو کوڕی بوو «پێتەرو گریگۆری»

لەم ڕۆمانەدا وەك پیشەی هەمیشەیی نوسەرە ڕوسەکان جیا لە ریالیزم لە کارەکانیاندا، وێنەی جوان جوان و زمانێکی سادەو لادێی و وەسفی سروشتی هەستپێدەکرێت.

نووسەرانی وەك شۆڵۆخۆڤ و ئیتماتۆف، نموونەی گەورەی ئەم ئەدەب و جۆرە نوسینانەن، کە زمانی لادێ و وەسفی سروشتی و واقعییەتی کۆمەڵگە پانتاییەکی گەورەی ناو ڕۆمانەکانیانە، جیا لەوەی دەقەکان هێندە واقیعی و کاریگەرن، ناکرێت زۆربەی کۆمەڵگە گوندنیش و بەتایبەتی خۆرهەڵاتییەکان لەو واقیعەتە بەدووربن.

ڕووداوەکانی سەرەتا بە ڕاوەماسی و مانگا دۆشین و کاری گوند دەستپێدەکات، کە بەیانی زوو پانتلاو گریگۆری کوڕی دەچنە ڕاوەماسی، لەپێناو پەیداکردنی بژێوی ژیاندا.

جەنگی زۆرەملـێ سێ لاوی گوند بـەرەو سەربازی ڕاپێچدەکات (پێتەر و ستێپان و کریستۆنیای).

هێشتا ستێپان نەڕۆیشتووە، سەرەتای پەیوەندی عشق

Scanned by CamScanner

و رابـواردنـی نێوان گرێگۆری و ئەکسینیای ژنی ستێپان دەسپێدەکات و گرێگۆری دەڵێت: خەمت نەبێ مێردەکەت ڕۆیشتوەو کەڵکم دەبێت بۆتان.

لێرەدا دیالۆگێکی چڕ لە نێوان هەردووکیان دەستپێدەکات و سەرەتای عەشقێکی گوماناوی نێوانیان دەستپێدەکات، نوسەر هەر لە سەرەتاوە دەیەوێت بڵێت: ژن چەند پڕە لە عەشق، هێندەش پڕە لەخیانەت و هەرگیز وەفادار نییە بەرامبەر مێردو خۆشەویستەکەی، هەر زوو ئەکسینیا لەگەڵ گریگۆری دەستی تێکەڵکردو خۆی تەسلیم کردو عەشق و وەفای مێردەکەی لە بیرکرد.

بەمشێوەیە یەکەم خیانەت لە سەر دەستی ژن، بەڵام بەملی جەنگ دەستیپێکرد، دیارە نوسەر دەیەوێت بڵێت هەموو بەڵاو کێشەکانی کۆمەڵگە، لەملی جەنگ و قەدەری جەنگدایە، جیا لەوەش نووسەر دەیەوێت بڵێت: تا عادات و تەقالیدە کۆنخوازو سوننەتییە بۆگەنەکانی کۆمەڵگەی فیودیالی بمێنێت ئەم کێشەو ئابڕوچون و خیانەتیانە بەردەوام دەبن.

چونکە ئەکسینیا هەر لەوکاتەی کە کچ بوو لە کێڵگە لەگەڵ باوکی کاری دەکرد، باوکی دەستدرێژی کردە سەرو کردیە ژن و ئەمەش وایکرد کوڕەکەیی و ژنەکەی بیکوژن و پاش کەمتر لەیەك ساڵ ئەکسینیا شوودەکات بە ستێپان.

بەڵام بەو پێیەی ژن شەرەفی خێزان و خێڵ و کۆمەڵگەیە، نەمانی پەردەی کچێنی و بێبن بوونی ئەکسینیاش ئەوەی لێکەوتەوە کەئاشکرا بێت و ئابڕوی بچێت.

لەسەردەستی مێردەکەی ماوەی هەژدەمانگ زیندانی

Scanned by CamScanner

كراو هەردوو گۆی مەمکی سوتاندو بە قامچی کەوتە لێدانی، چونکە پێشتر باسی ئەوەی نەکردوبوو کە کچێنی نەماوە.

نوسەر لێرەدا دەیەوێت سەرنجی خوێنەر بۆ ئەوە راکێشێت، کە ژن هەمیشە قوربانییەو پیاویش جەللادە، ژن و پیاو خیانەتکارن، بەڵام کۆمەڵگە هەمیشە بێ ماف و ناعەدالەتی کردووە، بەرامبەر بە ژن.

دووری ئەکسینیا لە مێردەکەی، تا ئارەزووە سێکسییەکانی دامرکێنێتەوەو سۆزو خۆشەویستی بداتێ، وایکرد پەیوەندییەکانی لەگەڵ گریگۆری دراوسێدا هەموو گوند بزانێ و بەئاشکراش بەباوکی گریگۆری بڵێت: بەڵێ خۆشمدەوێ و بنوسە بۆ ستێپانی مێردم.

پانتێلا لە سیحرو نهێنییەکانی عەشق و خۆشەویستی نەدەزانی، بۆیە هەر زوو پەلاماری هەردووکیانی داو ئەوەی بە ئابڕوچوون و لەکەداربوونی دراوسێکەیان دەزانی، ئەمەش سادەترین بیرکردنەوەی خێڵە کە هەموو شتێ بەئابڕوچوون دەزانێ و زۆر رێز لە سوننەت و تەقالیدەکانی کۆمەڵگە دەگرێت.

ئاخر ئەو دەیزانی ئەگەر ستێپیانی مێردی ئەمە بزانێ، بەزم دەقەومێت، بۆیە هەر واش دەرچوو، ئەم هەواڵە لە ئوردوگای سەربازی بەستێپانی مێردی گەیشتەوەو خەریکبوو شەق بەرێت.

پەیوەندی نێوان گریگۆری و ئەکسینیا، جیالەوەی پانتایەکی زۆری رۆمانەکەی داگیرکردووە لە هەمانکاتدا کۆمەڵێك ماناو رەهەندی جیاواز جیاوازشی لەخۆگرتووە لەبابەتی: عەشق،

خیانەت، شەڕو ئاژاوە، سێکس، نهێنی، جوانی و ناشیرینی، ئەمانەش لەسیفاتەکانی عەشق و خۆشەویستین.

جیالەوەی مەسەلەی جادو و فاڵ کە زۆرتر ژنان پشتی پێ دەبەستن، دەرخستنی رووبەکی تری خورافات و سونەتەکانی کۆمەڵگەی خێڵە، کەچۆن ئەکسینیا پەنا دەباتەبەر فاڵگرتنەوە تا خۆشەویستەکەی ژن نەهێنێت و تەنهاو تەنها بۆئەوبێ و داوای لێدەکات با هەڵبێن بۆ شوێنێکی دور.

راستی ئەکسینیا، جیالەوانە، ئەوکات دەردەکەوێت کەستێپان دەگەڕێتەوەو بەئاشکر دەڵێت، لێمدە، لێت ناشارمەوە نوقمی تاوان و گوناهم.

بۆیە، مێردەکەی بەردەوام لێیدەداو هەردوو گوێ مەمکی بەئاگر داخکرد، بەڵام ئەمانە ئەوەندەی تر پەیوەندییەکەی لەگەڵ گریگۆری گەرمتر دەکرد.

رووداوەکــان زیاتر ئاڵۆزدەبن، کاتێك گریگۆری بڕیار دەدات ناتالیا بخوازێت و پاش چەند رۆژ دەبێتە ژنی و بڕیار دەدات لە بەرامبەر سۆزو خۆشەویستی پیاوەکەی، پەیمانی ملکەچی ودڵسۆزی دەرببڕێ بۆ پیاوەکەی.

وەکو عاداتی گوند، هەمیشە هەموو شتەکان حەرامەو جێگەی قسەوباسە، بچوکترین شتی ناوگوندیش وننابێت، بەتایبەتی مەسەلە کۆمەڵایەتییەکان.

هێشتا مەسەلەی گریگۆری و ئەکسینیا گەرمە کەکێشەی میتکاو لیزاش هاتە سەری، واتا وەزعی ژن لەم رۆمانەدا وەکو خۆی دەگێڕدرێتەوە، بەسادەترین شێوە.

پەیوەندی نێوان میتکای هــەژارو لیزای دەوڵەمەند

وادەکات، کە هەرگیز ئەم دووانە بە یەك نەگەن و باوکی لیزا دەڵێت: بەمیتکا بڵێن بڕواتە دەرەوە، هەی کوڕی قەحبە.

واتا نوسەر دەیەوێت بڵێت: لەم کۆمەڵگایەدا جنس حەرامە، رابواردن حەرامە، عەشقی راستەقینەش هەر حەرامە، هەموو ئۆباڵەکەشی لەملی ژنانە، کە پیاوانیش تێدا وەکو ژن تاوانباری سەرەکین.

خیانەت و تاوان و ناپاکی لەنێوان ژنان و پیاوانی ناو ئەم رۆمانە بەردەوام لە کێرڤێکی هەڵکشاو و داکشاودایە، نوسەر دەیەوێت بڵێت: هەردووکیان دوو بونیادی سادەن و خیانەت و راستگۆیش لە هەر دووکیاندا هەیە.

بۆیە چەندە ئەکسینیا ئافرەتێکی خیانەتکارو هەوەسبازو ئابڕوبەرە، کە ستێپانی مێردی پیاوی راستگۆو باشە، بەپێچەوانەشەوە چەندە گریگۆری پیاوێکی خیانتکارو درۆزنە، ئەوەندەش ناتالیای ژنی کەسێکی راستگۆو پاك و عاشقە.

بۆیە لەلایەك عەشق و لەلایەکی تریشەوە خیانەت هەمیشە پاڵدەنێت بە گریگۆری و ئەکسینیا، کە دواجار بڕیاربدەن رابکەن و رەدووبکەون، ئەمیان عەشقی پیاوێك و ئەویشیان عەشقی ژنێك، پاشان هەڵدێن و دەچنە ئاواییەکی تری دوور لە گوندەکەی خۆیان و دەچنە لای پیاوێکی خانەدانی گوندەکە (مۆخۆڤ) و ئەویش پەنایان دەدا، بەڵام بەناچاری و دڵشکاوی ناتالیا گەڕایەوە ماڵی باوکی و وتی باوکەگیان لەگەڵ ئەو ژنە نەعەلەتییە رۆیشت و منی جێهێشت.

ئینسانی کۆمەڵگەی کوردی کە ئەم رۆمانە دەخوێنێتەوە

جیالەوە باش لە فەلسەفەی ژیان تێدەگات، بەڵام هەستدەکات ئەم رۆمانە رووداوەکانی لادێ و شارو شارۆچکەکانی کوردستانن، بۆ نموونە: دەیان کێشەی وا لەگوندەکانی کوردستاندا روویداوە، دەیان رووداوی رەدوکەوتنی وا روویداوە، دەیان عشقی وا ناکام خولقاوە، سەدان بنەماڵە توشی کێشەو شەڕو قەیران هاتوون، بەدەیان ژنیش بونەتە قوربانی و سەر لێشێواو ماڵ لێتێکچوون.

بۆیە ناکرێت ئینسان وا هەستبکات حیکایەتێك دەخوێنێتەوە، بە قەدەر ئەوەی هەستدەکات حیکایەتەکە هێندە لێوەی نزیکترە کەرۆژانە هەستی پێدەکات و دڵی دادەخورپێنێت.

نوسەر پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی والێکداوەتەوە، کە راستە ئەمە ئەگەر لە کۆمەڵگەیەکی ئازادو مۆدێرندابێت رەنگە ئاسایی بێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ناکرێت هەستی شەخصی ئینسانەکان و شعورو هەست و ناخیان نەخوێندرێتەوە و پەنجە لەسەر ئەوخاڵە دانەنرێت، کە ئینسان هەرچی چۆنێکبێت هەمیشە پێویستی بەعەشق و عەتف و هەست و سۆزێکی گەورە هەیەو زۆر بەسەرهات و کارەساتیش، وەکو کابوس تامردن لەکۆڵ ئینسان نابنەوە.

بۆیە پێموایە نوسەر خۆی ویستویەتی رەوتی رووداوەکان وا نیشانبدات، کە ئەوە ژنانی کۆمەڵگەن هەمیشە توشی ئابڕووچون و کێشەو ستەم و چەوساندنەوە بوونەتەوە، جارێك بەدەستی مێردو باوکیان و جارێك بەدەستی خۆشەویستی و براکانیانەوە، بەڵام ئەوە هەر ژنان خۆشیانن

که جگە لەوەی بوونەتە گاڵتەچی کۆمەڵگە کابوسێکن بەسەر رەگەزەکانی خۆیانەوە، بەوەی جارێك حەز لەپیاوێکی تر دەکەن و خیانەت لەمێردەکانیان دەکەن و جارێك کاری لەشفرۆشی دەکەن.

تانوپۆی رووداوەکانی دۆنی ئارام لەسەر قەیرانەکانی ژنان درێژ دەبێتەوە، تا ئەو رادەیەی پاش رەدوکەوتنی ئەکسینیا لەگەڵ گریگۆری مێردیدا، ناتالیا هەمیشە لەخەم خەفەتی بەردەوامدایە، لەسەرووی هەموو ئەمانەشەوە رووبەرووی پەلامارێکی میتکای برای دەبێتەوە، کە دەیەوێت دەستدرێژی سێکسی بکاتە سەر، قسەو قسەلۆکی خەڵکی گوندیش هەمیشە ناتالیای دادەوەشاند بەوەی دەیانەوت، ئەوە ئەو ژنەیە کە کون کراوە، بۆیە هەموو ئەوانە کە لەلایەن باوکییەوە بەسەریهات و لەسەر دەستی براو مێردەکەشی توشی نەگبەتی زیاترو زۆرتر بوەوە، بۆیە بڕیاریدا خۆی بکوژێت.

لەبەشێکی تری رۆمانەکەدا جیالەوەی باس لە شۆڕشی ئۆکتۆبەر دەکات، باس لەوەش دەکات کە هەرکەسێك ئەندامی پارتی کرێکارانی سۆسیالیست دیموکراتی روسیا بوایە، توشی سزاو لێپرسینەوە دەبوو.

ئەمەش جیالەوەی بۆچونی خودی نوسەر لەسەر مارکیسزمو لینینزم لە هەمانکاتدا واقعی کۆمەڵگای روسیاشە.

دیسان نوسەر دەگەڕێتەوە سەر وەفایی ژن و لەهەڵوێستی ناتالیادا ئەوەمان پێ دەڵێت: کە ئەوە سەرەڕای سۆزانیەت و خیانەتی مێردەکەی، بەڵام ئەوە هەر ئەوانن بۆ هەمیشە بەوەفایی دەمێننەوە.

Scanned by CamScanner

سەرەڕای ئەوەش کە گریگۆری ناتالیای جێهێشت و ئەکسینیای خۆشەویست، بەڵام کە هەواڵی کوشتنی گریگۆری لە بەرەکانی جەنگەوە هات، ناتالیا وتی خۆم دەکوژم و هیچم بۆ نەمایەوە.

ڕووداوەکان زۆر تێکهەڵکێشن، جەنگیش هەموو وڵاتی وێرانکردووەو ئینسانەکانی شێواندوە.

سەرەڕای بەوەفایی ناتالیا، بەڵام دەریای ژنی پیتەری برای گریگۆری بە نەتالیا دەڵێت: مێردەکانمان لامان نەبن هەقی خۆمانە ئەملاو لایەك بکەین و ئیتر بۆ نایەی رابوێرین، ئاخر ئەوە دوو مانگە پیتەر لێم دوورکەوتۆتەوە.

ناتالیا هێشتا دڵسۆزو بەوەفایە، بۆیە دەچێتەسەر ئەکسینیا و پێ دەڵێت: مێردەکەم کە لێت داگیرکردووم، بۆم بگێڕەوە.

ئەکسینیا هەر بەوەشەوە ناوەستێ کە جارێك خیانەتی لە ستێپانی مێردی کرد، بەڵکو بۆ جارێکی تر خیانەت لە گریگۆری مێردی دەکات، دەستی لەگەڵ ێیسڤیگیندا تێکەڵکرد.

خیانەتی ژنەکان هەر بەردەوامە و ئۆباڵەکەشی لەملی جەنگە.

نەتالیا-ش خۆی بۆ خیانەتێکی نوێ ئامادەدەکات و لەگەڵ ستێپان دەست تێکەڵدەکات، چەند شەو بەیەکەوە رادەبوێرن، ئەمەش وەکو تۆڵەکردنەوە لە گریگۆری.

سۆزانیەتی نەتالیا دەگاتە ئەوەی، کە خەزوری سوار خۆی بکات و لەکادێنکە قۆپچەی کراسەکەی بۆ دەکاتەوە و پێ دەڵێت: وەرە خۆشە.

بەڵام لێرەدا نەتالیا واقیعیانە دەدوێت بە خەزوری دەڵێت:

Scanned by CamScanner

بۆ پێشتر لێتدام، ئاخر من ساڵێکە مێردەکەم لێم دوورە نەی لەگەڵ سەگدا بخەوم.

خیانەتی میتکاو ژنەکەی ئەنیکۆشکای یەکێکی ترە لەو خیانەتانەی کە شەوانە بەیەکەوە دەیانکرد.

جیالەوەی کێشە کۆمەڵایەتییەکان (پەرەیانگرتووە، رەوشی سیاسی تادێت ئاڵۆز دەبێت. جەنگ بەردەوامە هێرشی سوری بەلشەفیکەکان تادێت پەرەدەسێنێت و قەیرانەکان قوڵتردەکاتەوە.

ناوەڕۆکی رۆمانەکە باس لەدوو کێشەی سەرەکی (کۆمەڵایەتی و سیاسی) دەکات و دەیەوێت بڵێت: کۆمەڵگەش بەهەردوو شێوەکە زەلیلی دەستی ئەو دوو چەمکەیە.

بەڵام دواجار نوسەر دێت پێمان دەڵێت، کە شەڕو جەنگ کۆتایدێت، کێشە کۆمەڵایەتییەکانیش کۆتاییان دێت.

هەربۆیە ئیتر قەیرانەکان کۆتایدێن، ستێپان و ئەکسینیا دەگەڕێنەوە لای یەك.

بەڵام دواین ئاکامەکانیش بەکوشتنی پیتەر کۆتایدێت و شۆڕشی بەلشەفیك بەرەوسەرکەوتن دەچێت، هەر لەوێدا قسە لە فەلسەفەی مارکیسزم کراو کە دەلالەتە لە مانفێستی بەلشەفیکەکان.

Scanned by CamScanner

سەمەدی بەهرەنگی

وێڵێك
بەدوای خەونەکانی منداڵاندا

خەڵکی ئێران دەڵێن: دەریای خەزەر، زۆر لەوە بچوکترە کە سەمەد بخنکێنێت..،

(ئەو سیستمانەی کە فەیلەسوفەکان دایدەنێن، دەربڕی سروشت و خودی ئەوانە) نیچە.

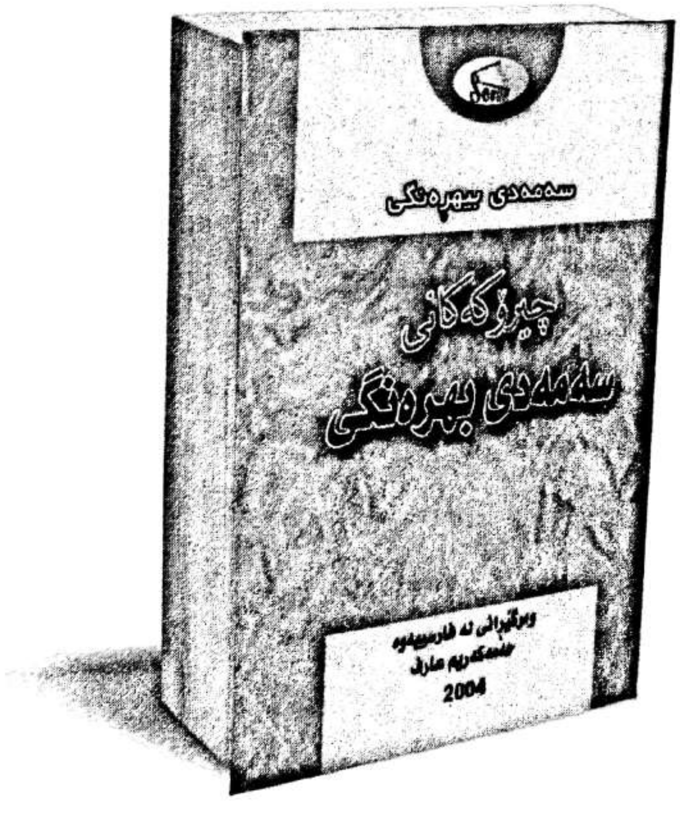

Scanned by CamScanner

ناوی کتێب:چیرۆکەکانی سەمەدی بهرەنگی

بابەت: چیرۆك

نوسەر: سەمەدی بهرەنگی

وەرگێرانی لە فارسیەوە: حەمە کەریم عارف

ساڵی چاپ: 2004

لاپەڕە: 240

گەر ئەم بۆچوونەی نیچە سەبارەت بە فەیلەسوفەکان راست بێت، دەبێ چ ناکۆکییەك هەبێت لە سەپاندنی هەمان بۆچوون بەسەر نوسینەکانی سەمەدی بەهرەنگی دا.

سروشتی سەمەد و خودی ژیانی ئەو، ئەو دوو واقیعە کە راستەوخۆ کاریگەرییان لەسەر ژیان و بەرهەمەکانی ئەو هەبووە و رەنگدانەوەی هیومانیستیان لە ئەفراندنەکانی ئەودا داناوە.

بێگومان سروشتی ئازربایجانی ئێران و کولتور و فەرهەنگ و فۆلکلۆری ئەم ناوچەیە و ژیان و گوزەرانی سەمەدی بەشمەینەت، داینەمۆی ئەو خوڵقاندنە بێ، وێنەیەکە لە بەرهەمەکانی سەمەد دا رەنگیداوەتەوە، (تـاری وردی) (پاڵەوانی کوڕێژگەی چەونەر فرۆش) (قۆچ عەلی) (پاڵەوانی ئەفسانەی خۆشەویستی) (یولدز- پاڵەوانی یولدزو قەلان) (کەچەڵی کۆترباز) (مەحمود پاڵەوانی بیست و چوار سەعات لەخەون وبێداریدا...،)

ئەوانەی سەرەوە، لەو پاڵەوانانەی چیرۆکەکانی سەمەدن، مرۆڤ هەستدەکات ئەمانە خودی سەمەدن- یان دەیان مناڵی ئێران و ئازەرین، کە بەدەستی نەهامەتی و چەوساندنەوەی چینایەتی و مەزهەبی و نەتەوەییەوە گیرۆدەبوون.

بۆ ئەوەی مانایەکی تر بدات بە ژیان و رووی راستەقینەی

Scanned by CamScanner

ئەو ستەم و بێ مافی، بێ عەدالەتییە دەربخات، کە ئینسانی کرۆدتە کۆیلە، لەجیهانی منداڵەوە ئەم مانایەی داوە بە ژیان.

منداڵ لە نوسینەکانی سەمەد دا، ئاوێنەی واقیعەتی کۆمەڵگەو سیستمی سەرمایەداری و گەندەڵی پاشایەتییە لە ئێراندا، ئاوێنەی ئەو نایەکسانی و کۆیلەیەتییەیە کە منداڵانی دەستەنگ و هەژار لە کوچەو کۆڵانەکانی جیهاندا، بێ سەرپەنا رۆژ بەرێدەکەن و ناتوانن قوتی رۆژانەیان دەستەبەربکەن، هەمیشە لەگەڵ ژیانێکی بێ بەها لە ململانێدان لە پێناوی دروستکردنی داهاتوویێکی باشتر.

منداڵ پاکترین کائینی سەرزەمین، بێ بەهرەمەندترین زیندەوەری جیهان و نوسینەکانی سەمەدە، کۆیلەترین ئینسانی سەدەی بیست و بێ مافترین ئینسانی جیهانی سەرمایە و پاشایەتییە، کە وادەکات چەندین پاڵەوانی وەك (تاری وردی) بخوڵقێنێت، لەوێشەوە مانایەکی تر بدات بە منداڵ و بەگژداچوونەوەی ئەو سوننەت و بێ مافییە.

گەر جیهانی ئەدەب بۆ خۆی مانایەکی گەورە بدات بە ژیان و هەریەکە لە رەهەندێکەوە سەیری بکات، بەڵام ئەدەبی منداڵان زۆر لەوە گەورترە کە تەنها لە رەهەندێکەوە سەیری بکەین، ئەوەی کە سەمەد کردی لە ماوەیەکی کورتی تەمەن و نوسینەکانیدا، سەلماندنی ئەو راستییە، کە بەحەق سەمەد بۆ نوسینەوەی ئەدەبی منداڵان و هەستکردن بە ئازارەکانیان خوڵقابوو.

گەر ئەو قسەیە راست بێت کە (نوسەر مرۆڤێکە لەسەر رۆخی راستی دەژی- یان رۆماننوسی سەرکەوتوو پیاوێکە بە راستگۆیەکی سەیرەوە درۆ دەکات- یان درۆزنێکە و راستییەکان دەڵێت)

ئەوا ئەم دوو رستەیە، بە باڵای گەورەیی سەمەدی ئینسان و ئەدەبە گەورەکەیدا دەبڕێت.

ئەوە سەمەدە لەسەر رۆخی راستی دەرونی پاکی منداڵاندا دەژی، ئەوە چۆن لەگەڵ (کلوە بەفر، ماسییەکی رەشی بچکۆلە...) دەدوێت و هەرکامیان دەهێنێتە گۆو مەنەلۆگێکی وا دێنێتەبەرهەم، کە خەریکە قورگی ئینسان دەهەژێنێ و پڕ بەگەروو هاوار دەکات، با بەس بێت چەوساندنەوە.

گەر بەپێی فۆرمی ئەدەبی بێت، نوسینەکانی سەمەد ناچنە قاڵبی رۆمانەوە، بەڵام کەس ناتوانێ لەئاست (کات)ی رووداوەکانی سەمەد یوتۆپیانە بڕوانێ، لەئاست (شوێن) خۆ لـەوە بدزێتەوە کە ئێران و کوردستان و ئازربایجان جەهەنەمێکن بۆ منداڵان و ئینسانی ئێران خوڵقاون، لەئاست (کەس)ەکانی ناو نوسینەکانیدا، ئینسان ناتوانێ دڵی لە قوڵپی گریان راگرێت و ئەو وێنە تراژیدیەی ئینسان گیرۆدەیەتی، ئەو منداڵەی هیچی لە (زۆر باو حەمە دۆك) کەمتر نییە، کە دەتوانێ سەرنجی خوێنەرەکەی تا ئەوڕادەیە راکێشێ کە هەستبکەین چ فەنتازیایەك لە نوسینە واقیعەکانی سەمەدا کراوە، ئەوە کامە پاڵەوانی چیرۆکەکانی سەمەدە، نامانخاتە ناو جیهانی ئەفسووناوییەوە و دێڕ بەدێڕ راماناکێشێتەناو ئەو حیوارەوە کە سەمەد بەرهەمیهێناوە.

گەر ئەمە سیفاتی رۆمانی سەرکەوتوو بێ، بێگومان هەموو ئەم فۆرم و چەمکانە لە ناواخنی نوسینەکانی سەمەدا، وجودیان هەیە، بەڵام تەنها جیاوازیەکە ئەوەیە یەکەم لە زمانی منداڵەوە قسەدەکات و پاڵەوانی هەموو رۆمانوسییەکان ئەم منداڵان و دووەم بە زمانێکی سادەو ساکار نوسراون، کە هەموو کەس وەك منداڵ تێبگات و هەست بە ئازاری منداڵان بکرێت.

جیهانی نوسینەکانی سەمەد، چەندە سادەیە، سەد هێندە مانادارو پڕ لەئەفراندنە، چەندە بێ تەکنیکە بەپێی نوسینەکانی و پێوانەکانی نوسینی ئێستا، سەد هێندە پڕە لە وێنەی جوان و فانتازیای بێ وێنە.

جیهانی ریالیزم و واقیعەت ئـەو فۆرمە ئەدەبییە گەورەیەیە، کە سەمەد لە کارەکانیدا گرنگی پێداوە و واقیعەتی ئەو سەدان منداڵەی ئازربایجان وادارِشتووە، کە تەنها سەمەد دەتوانێ لە ماناو مەغزای ئەو بەرهەمانە بگات.

دیالۆگ و مەنەلۆگ، دوو فۆرمی ناو نوسینەکانی سەمەدن، کە بۆ خۆی ئەم دوو فۆرمە لە نوسیندا چەندە گرنگن، هێندەش قورسن، بەڵام گـوزەران لەناو واقیعیەتی ژیانی منداڵان و مامۆستایی لەناو منداڵانی گوندە دوورەدەستەکان، ئەم دوو فۆرمەی گەیاندۆتە لووتکە لە نوسینەکانی سەمەددا.

سەمەدی بەهرەنگی لە (2ی تیرماه 1318-1939ز)ی لە کۆڵانی ئەسکویی گەڕەکی چەرنداب لە شاری تەورێز چاوی بۆ ژیان هەڵهێنا.

عزەتی باوکی و سارا بیگمی دایکی، خاوەنی شەش منداڵ بوون (زرین تاج، ئەسەد، فاتمە، سەمەد، روقیەو جەعفەر) ساڵی (1325) دەچێتە خوێندنگا.

سەمەدی بەهرەنگی پێناچێت هەر بەسوتفە بووبێتە مامۆستا، بەڵکو ئەوە خولیایەکی تایبەت بووە، تا لەورێگایەوە بتوانێت خزمەتی زیاتر بە منداڵان بکات.

ئەوە حەقیقەتە کە پیشەی مامۆستایی، سەرەتایترین دیالۆگی نێوان دوو ئینسان و دوو توانای جیاوازە، لە نێوان مامۆستاو خوێندکاری منداڵاندا.

Scanned by CamScanner

جگەلەوەی سەمەد کەسێکی چەپ و مارکسیستی بوو، خاوەنی ئیدیۆلۆژییەکی هیومانیستایانە بـوو، ئەمەیش ئەوەندەی تر پاڵی پێوەنا بۆ خزمەتکردنی منداڵانی بەش مەینەت و چەوساوە.

سەمەد پێشترو دواتر هاوڕییانی (کازم و بهروز و دهقانی و نابدل) لەپاش مەرگی سەمەد رێکخراوی (چریکانی فیدائی خەڵکی ئێرانیان دروستکرد.

لەمبارەیەوە دەکرێت سەمەد و جیهانی سیاسی و بیروباوەڕەکانی بەشێکی سەرەکین لە داینەمۆی بەرهەمی منداڵانەی ئـەو، کاتێکیشی لە ساڵی (1334) خوێندنی مامۆستایی تەواودەکات، لەسەر داوای خۆی رەوانەی گوندە دوورەدەستەکانی ئازربایجان دەکرێ و نزیکەی یانزە ساڵ لە (مەمقان، قەد جیهان، ئازەرشار، گۆگان، ئەخیرجان) وانەی دەوتەوە.

سـەمـەد، چونکە خۆشیی لە بنەماڵەیەکی هـەژارو دەستکورت بوو، هەمیشە ئەمە هانیدەدا کە دیفاع لە منالانی چەوساوەو بەش مەینەت بکات.

هەموومان باشدەزانین، سایکۆلۆژیەتی منداڵ چەندە ناسک و تایبەتمەندە، هەموو نوسەرێك ناتوانێت کاری بۆ بکات، بەڵام سەمەد پێی وابوو (ئەدەب، تەنیا لەزامەوە، سەرهەڵدەدا..!)

زامێك کە سەمەد و هاوڕەنجەکانی توشکردبوو، سەرئەنجام ئەو ئەدەب و داهێنانەی لێکەوتەوە کە خزمەتی منداڵانی پێکرد.

(ئاری وردی) پاڵەوانی کوڕێژگەی چەوەنەر فرۆش، ئەو منداڵە مەحروم و چەوساوەیە، کە هەموو وجودوییەتی پڕە لە زام و دەردەسەرییە.

(مەحمود، یولدز، قۆچ عەلی) ئەو منداڵە پاڵەوانانەی ناو چیرۆکەکانی سەمەدن، کە پڕاوپڕن لە هەژاری و بێ لانەیی وستەم و ناعەدالەتی، ئەمە ئەو زامەیە کە سەمەدی والێکرد، ئەدەب بدۆزێتەوە.

زۆرکەس وا هەستدەکەن، نوسین بۆ منداڵان- یان بڵێین ئەدەبی منداڵان کارێکی هەروا ئاسانە، بەڵام ئەمە راست نییە، بەڵکو دنیای منداڵ و سۆزو خۆشەویستی ئەوان و خوێندنەوەی ناخی منداڵان و تێگەیشتن لە خەم وئازارەکانیان و داڕشتنیان بە شێوازێکی ئەدەبی، کارێکی گەلێك قورسە.

بۆیە دیالۆگ بە زمانی منداڵان و خوڵقاندنی فانتازیای جۆراوجۆر، بەشێوەیەك کە منداڵان تێبگەن رەنگە کارێکی قورس بێت.

بەڵام خاڵی گرنگە ئەوەیە، نوسەری ئەم بوارە لە جیهانی منداڵان و خۆزگەو خولیاکانیان شارەزایەکی باشی هەبێت و بە زمانی ئەوان بدوێت.

زۆربەی ئەوانەی خەریکی کاری منداڵانن، پێیان وایە پێویستە «بۆ تێکەڵکردنی خەیاڵ و واقیع، پاڵەوانی چیرۆکەکان منداڵ بێت».

بەم پێناسەی سەرەوە بێت، سەمەد هەموو ئەو خاڵانەی تێدایە، چ جای ئەوەی سەمەد شارەزایی دنیای منداڵانە بووە، بێگومان هەموو پاڵەوانەکانی سەمەد منداڵن.

بۆ راستی ئەم قسەیە خوێنەر دەتوانێ بگەڕێتەوە بۆ چیرۆکەکانی سەمەد، لە بابەتی (ئەفسانەی خۆشەویستی، کەچەڵی کۆترباز، کوڕێژگەی چەوەنەر فرۆش...!

رەنگە عەشق چەمکێکی سەرەکی بێت لە کارەکانی سەمەد

Scanned by CamScanner

دا، لەمبارەیەوە لە چیرۆکی (کەچەڵی کۆترباز و ئەفسانەی خۆشەویستی ویولدزر قەلان) ئەم عەشقە بەجوانی هەستی پێدەکرێت، بەڵام بە فۆڕمێك كە پڕە لە جوانی و قوربانیدان.

سەمەد لە شوێنێکدا دەڵێت: (ئەگەر نان هەبێ، پێویستە هەمووان بیخۆن، ئەگەر نەبێ پێویستە هەمووان برسیبن، پێویستە هەمووان تێبکۆشن نان وەدەست بێت)

ئەگەر ئاسایش و خۆشبەختی هەبێ دەبێ بۆ هەمووان بێت وەئەگەرنا، بۆ هیچ کەس نابێت.

سەمەد هەمیشە دەیگوت (مەرگ زۆر بە ئاسانی ئێستا ئەتوانێ بێ بۆ لای من، بەڵام تا بتوانم بژیم، بە پێشوازی مەرگەوە ناچم، ئەڵبەتە ئەگەر لەکاتێکیشدا بەناچاری روبەڕووی بوومەوە- کەئەشبم، گرنگ نییە گرنگ ئەوەیە، کە ژیان- یان مەرگی من چ کارێك بکاتەسەر ژیانی کەسانی دی)

بێگومان مەرگی سەمەد کارەساتێکی گـەورە بوو بۆ منداڵانی ئێران و جیهان، گەلانی ئێران بە مەرگی سەمەد منداڵانی ئێران یەکێك لە خۆشەویستانی خۆیان لەدەستدا، کە تائێستاش جێگای خاڵییە.

سەمەد بەئاشکرا دژی ستەم و چەوساندنەوەی رژێمی پاشایەتی بوو لە ئێران، تا دواجار (شا) پیلانی دانا کە بیکوژن و لە پیلانێکدا سەمەدیان لە دەریای خەزەر خنکاند، گوایە مەلەی نەزانیوە.

ئەگەر چی هاورێکانی دەڵێن سەمەد زۆرباش مەلەی زانیوە.

خەڵکی ئێران دەڵێین (دەریای خەزەر زۆر لەوە بچووکترە کە بەهرەنگی بخنکێنێت...)

بەرهەمەکانی سەمەدی بەهرەنگی

1-تێڕوانین لە کێشەی پەروەدەیی ئێران

2-ماسییە رەشە بچکۆلەکە

ئەم کتێبە خەڵاتی نمایشگای (پۆڵۆن)ی ئیتاڵیاییساڵی 1969 وەرگرتووە

خەڵاتی (بینای برالیسلاوا)ی چیکۆسلۆڤاکی ساڵی 1969 وەرگرتووە.

3-قۆخێك و هەزار قۆخ

4-ئەفسانەی خۆشەویستی

5-قەلەرەش

6-یولدزو قەلان

7-کوێرتۆغلورهەندە کەچەڵ

8-بەسەرهاتی کڵۆی بەفر

9-کەچەڵی کۆترباز

10-بیست و چوار سەعات لەخەون و بێداریدا

11-کوڕێژگەی چەوەنەر فرۆش

12-داستانی رفاندنی قیرات.

سەرچاوەکان:

1-یادمان صمد بهرنگی- علی اشرف درویشیان- کتاب وفرهنگ 1379

2-سمات بطل فی الحیکایات الازربایجانیة، یوسف ایوب مجلة بارش، ژمارە -15ئوکتوبەری 2004

3-مجموعە مقالەها، صمد بهرنگی، چاپی چهارم -1359 تهران

4-کتێبەکانی صمد بهرەنگی

Scanned by CamScanner

چاوەکانی

درکاندنی نهێنییەکانی عاشقێك

ناوی کتێب: چاوەکانی

بابەت: ڕۆمان

نووسەر: بوزورگی عەلەوی

وەرگێرانی: ئازاد بەرزنجی

ساڵی چاپ: 2010

لاپەڕە: 248

Scanned by CamScanner

کاتێك عشق دەخزێتە ناو هەموو پنتەکانی کەسێك- یان کۆمەڵگەیەکەوە، رووداوەکانیش جوانترو باشتر دەچنەپێش، بەتایبەتی لەحاڵەتی قوربانیداندا گەر لەپێناو (ئەوین) دا بێت، ئـەم عشقە نموونەیی و جاویدانی دەبێت و دەمێنێتەوە، وەکو لەم رۆمانەدا دەردەکەوێت.

لەم رۆمانەدا عشق بەشێوەیەك باڵی بەسەر پێکهاتەکانی تـری رۆمانەکەو تەنانەت بەسەرچەمکی (سیاسەت، سۆزانییەت، پارەو ستەم و چەوساندوە، ئازارو زیندان و نەخۆشی و خەباتی نهێنیدا گرتوە).

فەزایەکی وا دەدات بەرۆمانەکە، خوێنەر ناتوانێ لەگرنگی ئەم عشق و سیاسەتە خۆی بەدووربگرێت.

تا بـەڕادەیـەك تیکەڵکێشن چـۆن سیاسـەت دەبێتە پەیوەندی نێوان دووکــەس و عەشق پیرۆز دەکـات، بەهەمان شێوە هەر خودی سیاسەتیشە هەردوو عاشق بەچارەنووسێکی نـادیـار دەگەیەنێت، بـەڵام بـەدەر لەرازیبوونی خۆیان، تابلۆیەك ئەو رازە سیحراویانەی ئەو عەشقە دەگێڕێتەوە.

راستە لەوڵاتێکدا کەستەم و چەوسانەوە هەبێت، مانایەك بۆ عەشقیش نامێنێت، بەڵام گرنگی و جوانی عەشقیش لەوکاتەوە دەردەکەوێت، کەچۆن دەتوانێ جوانییەکانی عشق لەو بارودۆخە، پڕ لەمیحنەتەدا بدۆزێتەوە، وەکو (فەرەنگیس وماکان)دەیدۆزنەوە.

***

کات: سەردەمی ڕەزاشا.

شوێن: تاران

ڕووداو: بەسەرهاتی شۆڕشگێرێکی ئازاو نیگارکێشێکی بەتواناو عاشقبوونی کچێکی دەوڵەمەند و پڕ کەیف و سەفا کەخۆی لێونبووە.

ئاکام: شۆڕشێکی عاشقانە ڕووداوێـك دەخوڵقێنێت و ڕۆمانێکی لێبەرهەمدێت بەناوی چاوەکانی.

***

مامۆستا ماکان مرد، بەڵام لەغوربەتداو هەندێکیش دەیانوت خۆشەویستی ئافرەتێك بەو دەردەی گەیاندو ڕووناکبیران بۆچونیان وابـوو، کە عشق ژیانی ئەوی دایە دەست مەرگ.

ئەمە سەرەتای ڕۆمانی چاوەکانە، کە دەکرێت هەرسێ بۆچونەکە ڕاستبن، لەبەرئەوەی عەشق و ژیان و دووری لەفەرەنگیس و عەشقی بۆ ژیان هەرسێکیان مامۆستایان بەو ڕۆژەگەیاند.

بەڵام چارەنوسی مەرگی ماکان وادەکات فەرەنگیس بڵێ« مامۆستا منی بەم ڕۆژە گەیاندو ئەم چاوانە هی من نین»

ماکان ئەو کەسەی لەهەموو قوربانیەکیدا، لەپێناو ڕزگاری وڵات و بەدیهێنانی ئازادی و کاری سیاسی و زۆریش عاشق بوو بە فەرەنگیس، تا ئەو ڕادەیەی تابلۆیەك بۆ چاوەکانی فەرەنگیس بکێشێت و ناوی بنێت تابلۆی (چاوەکانی).

عەشقی ماکان بۆ فەرەنگیس هێندە سیحراوییە، ئەوکاتەش ماکان دووردەخرێتەوە بۆ کەلات و لەغوربەت فەرەنگیسی لەیاد ناچێت و ئەو تابلۆیە دەکێشێت، ئەگەرچی فەرەنگیس

Scanned by CamScanner

پاش ئەو هەموو سەرکێشی و رابواردنە، توشی عەشقێکی وەها دەبێت، کە جیاوازە لەعەشقەکانی پێشوو، کەپڕبوون لەسەفاو رابواردن و کات بەسەربردن.

«عەشقێك پڕ لەژان و کێشەو مەترسی و بێ ئەنجام، بەڵام گەورەو جوان و شایستەی ئـازارو قوربانیدان و بەشداری لەچالاکی سیاسی و گیان بەخشین و قوربانیداندا»

ماکان لە ماڵێکدا لەتاران دەژیا، جگە لە ئاغا رەجەب و منداڵەکانی و هاوڕێ نزیکەکانی گروپەکەی دژی شا، تێکەڵاوی کەسی نەدەکردو حەزی نەدەکرد کەسیش بەکارەکانی بزانێت، بەڵام رۆژگار بەکچێك ئاشنای دەکات.

کە لەزۆر بواری ژیان و عەشق... جیاوازبوون، ئەویش (فەرەنگیسە).

«سەرئەنجام مامۆستا بە تابلۆیەك، گشت ئەو عەشق و یادگاریانەی نەخشاند، تا دیارییەکی بۆ بنرێت و بۆی بسەلمێنێت، کە فەرەنگیسی چەند خۆشویستووە، بەڵام مامۆستا بەدوو داخەوە مرد، ئەویش نەئازادی هاتەدی و نە فەرەنگیسیش تا سەر بۆ ئەو بوو»

وا دیارە مامۆستا زۆر کەیفی بەوێنەی فەرەنگیس هاتووە، چونکە خۆی دەڵێت ئەوکاتەی خەیڵتاش وەزیـری شا لێی پرسی! مامۆستا حەزناکەن وێنەیەکی شا بکێشن؟

-ماکان دەڵێت» نەخێر قوربان من وێنەی کەسانێك دەکێشم، کە کەیفم پێیان بێت و خۆشمبوێن.

مامۆستا تەبعی خۆی وابوو هەمووشتەکانی نهێنی بن، هەربۆیە کەس نەیدەزانی ئەو چاوانە هی چ کچێك- یان خۆشەویستێکی ئەون، بەڵام دواتر ئەو کەسە دەدۆزرێتەوە کەتابلۆی چاوەکانی بۆ کێشراوە، ئەویش فەرەنگیسە و لێرەوە

Scanned by CamScanner

لەناو رۆمانەکەدا، فەرەنگیس دەکەوێتە گێڕانەوەی بەسەرهاتی خۆی و عاشقبوونی ماکان و بەسەرهاتی رۆژانەی گەنجی خۆی و کەیف و سەفاو رابواردن و سەفەرو گەشتەکانی بۆ پاریس.

فەرەنگیس خۆی ئەوە دەدرکێنێ، کە چەند کاریگەری ماموستا ماکانی لەسەرە، چۆن هیچ کەس وەکو ماکان نەچووەتە خوێنییەوە، کەسیشی وەکو ماموستا خۆشی نەویستوەو قوربانییشی بۆ نەداوە، بەڵام ئامادەبووە هەموو شتێك بکات، تەنها لەپێناو ئەوەی ماموستا ماکان خۆشی بوێت و بڕوای پێبکات.

(ئەو شەوەی تابلۆکە دەچێتە ماڵی فەرەنگیس لێی دەپرسن ئێوە خاوەنی ئەم چاوانەن؟ فەرەنگیس دەڵێت نەخێر وانییە، ئەم چاوانە هی من نیین)

«فەرەنگیس بە ئاغای چاودێری قوتابخانەکە دەڵێت» ئاغا من لەپێناوی ماکاندا هەموو شتێکی خۆم دانا، دەمتوانی شووبکەم، منالم هەبێت؟ بۆچی شومکرد، هەر لەپێناوی ئەودا؟ بۆچی تەلاقم وەرگرت هەر لەپێناوی ئەودا؟ بۆچی ئێستا بێکەس و بێ هاوڕێم؟ هەر لەپێناوی ئەودا؟ دەزانن ئەم هەموو بەدبەختییە لەدڵی کەسێکدا پەنگبخواتەوە و دەرووێکی نەبێت چی دەگەیەنێت...؟!

لەبەشێکی تری قسەکانیدا فەرەنگیس بەئاغای چاودێر دەڵێت» ئێوە سێهەمین پیاون، کەوەختێ سەیرم دەکەن، هەست دەکەم چاو لەچاوم نابڕن و لەشی منتان ناوێت، ئەوانیش یەکەم ماموستا، دووهەم تۆ، سێهەم کەسێك کە ماموستا بەمنی ناساند»

فەرەنگیس لەشوێنێکی تردا دەڵێت» من بریتیبووم لە

هەوەسبازی و رابواردن و کات بەسەربردن، بەڵام لەناوەوە هەمیشە خۆم بە بەدبەخت دەزانی و نەمدەزانی چۆن خۆم رزگاربکەم»

فەرەنگیس دەڵێت» خۆشترین لەزەت ئەگەر زۆر دووبارە بووەوە، دەگۆڕێ بۆ ئازارو موسیبەت»

لەم رۆمانەدا گوێمان لە دانپیانانی فەرەنگیس دەبێ، کەپڕن لەجوانترین وشەکان، پڕن لە زۆرترین قوربانی، لەپێناو خۆشەویستەکەیدا بۆ (ماکان).

کەمن ئەو عاشقانەی= یان ئەو کچانەی ئەوەندە قوربانی ئەدەن و ئامادەن هەموو ئیعترافێك بکەن تەنهاو تەنها لەپێناو عشقدا، بەڵام فەرەنگیس ئازادانەو ئازایانە ئەم هەموو شتانە بەیان دەکات، تا بزانین ئەوەی کە ماکان کردوویەتی زۆر کەمە لەبەرامبەر عەشقی فەرەنگیس، بۆی تا ئەو رادەیەی دەست لەهەموو هەوەسبازی و سەفاو رابواردن هەڵگرێت و شووبکات و تەڵاق وەرگرێت و زۆرشتی تر، تەنها لەپێناو ئەوەی ماکان بڕوای پێبکات، بەڵام دیارە فەرەنگیس لەبێ ئاگابوونی عەشق و کۆتایی نەهاتنی شەڕە جوانەکانی نێوانیان و لە توڕەبوونی لەژیان و لەتێڕوانینی لەبەرامبەر گەورەیی ماکاندا دەڵێت» ئەم چاوانە هی من نین»

یان رەنگە واهەست بکات، چاوەکانی ئەم مامۆستایان بەوچارەنووسەی گەیاندبێ، بەڵام دیارە کە مامۆستا دەیەوێت لەچاوی فەرەنگیسەوە عەشق و ستەم و چەساوندنەوە و رابردوو داهاتوو بەیانبکات.

هەر بۆیە فەرەنگیس دەڵێت» مامۆستاکەی ئێوە تاقە خۆشەویستەکەی من زۆر زوڵمی لە من کرد»

Scanned by CamScanner

هەرکەس رۆمانەکە دەخوێنێتەوە تێدەگات فەرەنگیس دوو مرۆڤی جیاوازە، جارێك پێش ئەوەی ماکان بناسێت هەوەسبازو بێ کەسایەتی و بەردەوام لەرابواردن و سەفەر، دوای ئـەوەش کە ماکان دەناسێت، کچێکی شۆڕشگێڕ شەرافەت مەندو عاشق و قوربانیدەرو پاکیزەو بە ئەمەك و عاشقی مامۆستا.

بـەداخـەوە سیستمی دیکتاتۆرو داپڵۆسین و ئـازارو ئەشکەنجە، هەرگیز نەیهێشت نە مامۆستا بژی و نەفەرەنگیس بەرامبەر پیاوێك و عاشقێك بەختەوەربێت و لەئامێزی گەرمیدا تامی بەختەوەری بکات»

فەرەنگیس دەڵێت» ماکان تەنها بەیەك نیگا پەی بەگشت نهێنیەکان دەبـردو هەر لەو یەکەم شـەوەوەو لەسینەما هەستی بە شۆڕشی رۆحی من کردو تابلۆی چاوەکانی لەوێوە دەستپێکرد.

فەرەنگیس دەڵێت» لای من ئەوە مەترسی بوو، کە ئەو لەگەڵمدا ساردبێت، بەزمانێکی رەسمی لەگەڵمدا قسەبکات، ئامادەبووم خۆم فڕێبدمە بەرپێی و دەست لەهەمووشت هەڵگرم.

کێ هەیە ئەوەندە ئازابێت وەها ئیعتراف بکات، من دڵنیام چەندە ئەو ئیعترافاتانە پەیوەندیان بەگەورەیی فەرەنگیسەوە هەیە، ئەوەندەش پەیوەستن بەگەورەیی عشق و گەورەیی ماکانەوە.

زۆر عاشقبووغان بینیوە، بەڵام بەو رادەیەنا، بتوانێ هەموو شتەکانی ژیانی کەسێکی تر بگۆڕێت، بۆیە ئینسان کاتێك عاشق دەبێت لەماناکانی ژیان تێدەگات و هەست و جودی دەخاتە خزمەت ئەو پرۆسەیەوە.

Scanned by CamScanner

هەر بۆیە دواجار فەرەنگیس سەبارەت بە ماکان دەڵێت « ماکان کەسێتییەکی سەیری هەبوو- یان دەبوو خۆشت بویستایە، یان پێتەوەبدایە)

دیقەت بدەن کچێك کەهەمیشە بەدوای تۆڵەدا گەڕاوە لەپیاوان و کوڕان، کەسێتیەکی سادیزمانەی هەبوو، ئێستا ناتوانێ ئازاری ماکان بدات و تۆڵەی کوڕەکانی تری لێبکاتەوە، بەناچاری پەنای بردووەتەبەر ئەوەی خۆشی بوێت و کاتێك خۆشەویستیش شوێنی شتە ناشیرینەکان دەگرێتەوە، هەموو دنیا جوان دەکات.

لەبەشێکی تری ڕۆمانەکەدا، تێکەڵاووبونی فەرەنگیسە بەکاری سیاسەت وکاری نهێنییەوە، تا ئەوەی فەرەنگیس ئەرکی چاپکردنی بەیاننامە نهێنەکانی بدات و باوکیشی توشی کێشەبێت.

بەڵام فەرەنگیس نایەوێت تامی ئازادی بکات و سیستمی سیاسی بڕوخێنێت و چالاکی نهێنی بکات و لەرێکخراوێکدا کاربکات و هەرگیز مەبەستی نەبوو، وەکو خۆی دەڵێت» ئامادەی هەموو گیانبازی و فیداکاری بووم، تەنها لەپێناو رازیبوونی ماکاندا»

هەر بۆیە دەڵێت» ئای لەو شەوەی کەسەری هێناو چاوەکانمی ماچکرد، یەکسەر دەستم کردە ملی و لێوە وشکەکانیم بە لێوەکانی خۆمەوە نوساند و وتی» فەرەنگیس، فەرەنگیس؟» وتم «گیانەکەم ...گیانەکەم»

فەرەنگیس دەڵێت» ئەو ماچانە خۆشترین ماچی تەمەنم بوون، بەڵام هەرگیز خۆم بەو ناکامی و بەدبەختییە نەبینیوە؟

چەندە گەورەیە ئەم درکاندنانەی فەرەنگیس.

ئەم ڕۆمانە شایانی ئەوەیە هەموو کەس بیخوێنێتەوە،

Scanned by CamScanner

چونکە یەکێکە لەکارە جوانەکانی عەلەوی، پڕیەتی لەناسکی و جوانی و عشق و کێشمەکێشی ژیـان و سەرکوت و چەوساندنەوە.

بۆیە فەرەنگیس سەبارەت بەدوایین چارەنووسی خۆی و خۆشەویستەکەی مامۆستا ماکان کە لەزینداندایە دەڵێت« ماکان لـەژوورەکـەی ئەو دیـوو لەگەڵ سەرهەنگ ئارام سەرۆکی ئاسایش قسەیان دەکردو منیش لەو دیوەوە گوێم گرتبوو، دوایی لەگەڵ ئەفسەرێك و دووکەسی تر پەلیانگرت و بردیان بۆ زیندان، ئەوە دوایین جاربوو بینیم، بەڵام نموونەی ئافرەتی وەکو من زۆرن، کە ژیانیان بووەتە قوربانی هەواو هەوەسی پیاوانی ئەم زەلکاوە.

دوایـن قسەی **فەرەنگیس** لەم رۆمانەدا ئەوەیە، کە دەڵێت» مامۆستاکەی ئێوە بەهەڵەدا چووە ئەم چاوانە هی من نین»

ئەوەی ماوە لەسەر ئەم رۆمانە بینووسم بۆ کاتێکی تر، کەدێنێت زیاترو زۆرتر قسەی لەسەر بکرێت.

سوپاس و پێزانینم بۆ ئازاد بەرزنجی کە یەکێك لەجوانترین کارەکانی بوزورگی عەلەوی وەرگێڕاوەو چاپکردنەوەشی بۆ جاری شەشەم و حەوتەم ئاماژەیەکن بۆ چاکی رۆمانەکەو جوانی وەرگێرانەکەی.

Scanned by CamScanner

نانی ڕووت

حیکایەتی
مرۆڤە ستەملێکراوەکان

ناوی کتێب: نانی ڕووت

بابەت: ڕۆمان

نوسەر: محەمەد شوکری

وەرگێڕانی لەفەرەنسییەوە: نەجاتی عەبدوڵڵا

ساڵی چاپ: 2007

لاپەڕە: 203

Scanned by CamScanner

لەم ڕۆمانـەدا، لەکۆتایی کتێبەکەدا نوسەر دەڵێت: منداڵەکان کاتێك دەمـرن، دەبنە فریشتەو گەورەکانیش شەیتان، ئەو لە ڕۆمانی (نانی رووت)دا دەیەوێت بڵێت نەفرەت لە تەمەن و گەورەیی، کە هەتادێت لەگەڵ ڕۆژگاری شومدا توشی نەهامەتی و دەردەسەری دەبێت، خۆزگە بە منداڵیش وەکو فریشتە دەژی؟

ئەحلام مستغانی دەڵێت: هەر ڕۆمانێکی سەرکەوتوو، تاوانێکە لە بیرەوەرییەکانی دەکەین، ڕەنگیشە لە کەسێکی بکەین، دەکرێت بڵێین: ئەم ڕۆمانە بیرەوەریی (محەمەد) ە- یان بیرەوەرییەکانی خودی محەمەد شوکری-یە، کە بەئازایەتییەوە هاتووە بیرەوەرییەکانی دەگێڕێتەوەو دەست لە تابۆکانی کۆمەڵگەی عەرەبی و ئیسلامی دەدات، ئەوباس لە باوکێکی دڵڕەق و ترسناك دەکات و دەڵێت: باوکم وەکو جانەوەر وابوو...، کامێك وەك خوا وابوو...، باوکم وەحشێك بوو، بێ هیچ هۆیەك لە دایکمی دەدا.

پاڵەوانی ڕۆمانەکە (محەمەد) کە خودی (محەمەد شوکری-یە) لە تەمەنی منداڵیدا بە تراژیدیاترین ژیاندا گوزەردەکات و باوکی لە بەردەمیدا براکەی دەکوژێت، ترس سەراپای ژیانی دەگرێتەوەو توندوتیژی باوکی دەبێتە مۆتەکەی ژیانی، بۆیە سەراپای ڕۆمانەکە بریتییە لە گێڕانەوەی حەقیقەتی ژیانی کەسێك، کە نموونەی کۆمەڵگەی عەرەبییە.

بەڵام ئەم گێڕانەوەیە بەتەنها بەسەرهات و ڕووداوگەلێك نییە، بەقەدەر ئەوەی داننانە بە حەقیقەتی تاڵ و ئازایەتییە

Scanned by CamScanner

له وتنی راستییه‌کان و وتنی ئه‌و شتانه‌ی، که کۆمه‌ڵگه‌ی عه‌ره‌بی و ئیسلامی به عه‌یبه‌و مه‌ترسی ده‌زانن.

قسه‌کردن له‌سه‌ر (دزی سێکس) و (سه‌رخۆشبوون و داوێن پیسی، تێکه‌ڵاوبوون له‌گه‌ڵ سۆزانییه‌کان و رابواردن) حیکایه‌تی سه‌ره‌کی ناو رۆمانه‌که به‌سه‌رهاتی پاڵه‌وانه‌که‌یه‌تی، که خودی کۆمه‌ڵگه‌و باوك و خێزانیش به‌رپرسیاری سه‌ره‌کی ئه‌و نه‌هامه‌تیه‌ن که (محه‌مه‌د) توشی ده‌بێت.

به‌ڵام وه‌کو هاشم ساڵح ده‌ڵێت: کۆمه‌ڵگه‌ی عه‌ره‌بی هه‌رگیز داننانێت- یان پێی عه‌یبه شته خراپ و ناشیرنه‌کانی خۆی باس بکات.

بـه‌ڵام محه‌مه‌د شوکری، بۆ گێڕانه‌وه‌ی حه‌قیقه‌ت و ده‌رخستنی جوانییه‌کان، هه‌موو شته خراپ و ناشرینه‌کان باسده‌کات، تا بگاته یه‌قین، چونکه ئه‌و پێیوایه هیچ شتێك له‌وه جوانتر نییه که به‌دژه‌که‌ت بگه‌یت، چونکه هه‌رئه‌ویش خۆت پێ ده‌دۆزیته‌وه.

نوسه‌ر ده‌یـه‌وێـت له رێگای ئـه‌م حیکایه‌ته‌وه، باس له‌دووقاقی کۆمه‌ڵگه‌و بێ مانابوونی عه‌شق و خۆشه‌ویستی بکات، باس له‌و ره‌واج پێدانه بکات، که جه‌سته‌و رابواردنی فریوده‌رانه- یان ده‌کات.

بۆیه له‌(ل39) ده‌ڵێت: باوکم زۆرجار له دایکمی ده‌دا، به‌ڵام شه‌وان گوێم له پێکه‌نینیان ده‌بوو، له کاتی رابواردنیشدا یه‌کتریان خۆشده‌ویست، به‌ڵام ئه‌وه ته‌نها حه‌زو چێژی سێکسی بوو... منیش که گه‌وره‌بووم ده‌مه خاوه‌ن ژن و به رۆژ لێیده‌ده‌م و به‌شه‌و ماچی ده‌که‌م...

Scanned by CamScanner

نوسەر دەیەوێت بڵێت ئێمە خاوەنی ئەو کولتورەین، کە مانایەکی نییە بۆ عەشق و خۆشەویستی و ئارامی، ژن وەکو جەستەو پلەدوو سەیر دەکرێت، پیاوانیش پڕن لە جەنایات و وەحشیگەری و کوشتارو مەترسی.

یەکێکی تر لە جوانییەکانی ئەم رۆمانە داننانە بەو راستیانەی کە عەیبەن لە کۆمەڵگادا باسیان بکەی، بەڵام نوسەر لە(ل43)دا دەڵێت: کە لە قاوەخانەکەوە ماڵیان هێندە دوورنەبوو برێکجار لە قاوەخانەکە سەرخۆش دەبوو، تا خۆی لەکەچەخانەیەکدا دەبینییەوە.

نوسەر لە گێڕانەوەی تابۆکان بەردەوام دەبێت و دەڵێت: ئاسیام بینی تەواو رووت بوو... سینگێکی سفت و سۆڵ، سەرگۆی مەمکەکانی تەواو دیاربوون، تووکی بەری زۆر رەش بوون...

لەم رۆمانەدا حیکایەتەکانی کەسێك هێندە ئاڵۆزن و پڕن لە بەسەرهاتی سەیرو ئازارکێش، تا ئەوڕادەیەی مرۆڤ هەست بە گوناهبوون دەکات لە ژیاندا.

نوسەر لەم رۆمانەدا رەنج و ئازارەکانی ئینسان دەگێڕێتەوە، باس لە کولتورە داسەپاوەکانی کۆمەڵگەی عەرەبی دەکات، باس لەو ستەم و ناعەدالەتییە دەکات، کە چۆن باوکی کردۆتە سۆپەرمان و خێزان و ماڵیش لە باوك خراپتر.

ئەو دەویەوێت بڵێت وەختێك منداڵێك فێری دزی و حیزی، خواردنەوەو قەحبەخانە، تلیاك کێشان و هەتیوبازی، هەژاری و دەستکورتی، سێکس و رابواردن، رۆژنامە فرۆشتن

Scanned by CamScanner

لەسەر جادە، خەوتن و تێکەڵاوبوون لەگەڵ سۆزانیەکان و کوشتن، دەبێتەوە- دەبێ ئەم منداڵە چ سوودێکی بۆ کۆمەڵگە هەبێت و ئەو کۆمەڵگەیەش چەند تاوانبارە کە منداڵێکی وا بەرهەمدەهێنێت.

ئەو دەیەوێت سەرکۆنەی حکومەت و دەزگاکانی و کۆمەڵگەو خێزانەکانی لەپێشەوە باوکی بکات، کە هۆکاری نەهامەتی و نەگبەتی کۆمەڵگەو منداڵان ئینسانن.

بەڵام هێشتا نوسەر پاڵەوانەکەی بەتاڵ نەبۆتەوە، لە هەستی ئینسانی و ئەخلاقی و نیشتیمانی، بۆیە لە(ل77)دا دەڵێت: تەواون- یان وەهران، یەکێکیان زیندانێکی جوان و ئەوی دیکەیان مەنفایەکی جوانە، من حەزدەکەم لەلای خۆم لەزینداندا بم، وەك لە ئازادی ناو تاراوگە.

بەڵام ئەو قـەدەرو کۆمەڵگەو حکومەت و باوکیەتی، دەستی لە قەدەرێکی واشوومدا هەیە بەسەر محەمەد دا، بەڵام هێشتا دەستبەرداری خاك و شارەکەی نابێت.

جیا لەوانەش لەناو رۆمانەکەدا لادێ، زۆر زاڵەو ئەوەش دەکرێت تەکنیکی تایبەتی نوسەربێت.

ئەم رۆمانە پڕیەتی لە حیکایەتی راستەقینەو وتنی راستییە جوانەکان، پڕیەتی لە گێڕانەوەی ژیانی کۆمەڵگەی عەرەبی و خۆرهەڵاتی، کە پڕە لە چەوسانەوەو نابەرابەری و ناعەدالەتی و راکردن بەدوای بژێوی ژیان و نانی رووتدا.

Scanned by CamScanner

نەفرەت لە دۆستۆیڤسکی

گەڕان بەدوای حەقیقەتدا

ده ساڵ کۆمۆنیستەکان هەوڵیاندا خەڵك لە خوا دووربخەنەوە، نەیانتوانی کەچی ئیسلامیەکان بە ساڵێك ئەوەیان کرد

«پیرەمێرد لەڕۆمانی نەفرەت لە دۆستۆیڤسکی وایگوت»

Scanned by CamScanner

ناوی کتێب: نەفرەت لە دۆستۆیڤسکی

نووسینی: عەتیقی ڕەحیمی

وەرگێڕانی: ئازاد بەرزنجی

بابەت: ڕۆمان

چاپی یەکەم: چاپخانەی (سەردەم) ساڵی 2013

لەکۆتایی ڕۆمانەکەدا پیرەی کاتب کە دادوەرە، دوایین پرسیار لە رەسوڵ دەکات: ئەریٚ بەڕاست، بۆچی پارەو زێڕو زیوەکانت نەبردووە، بەڵام پرسیارێکی بێ وەڵامە...!؟

عەتیق ڕەحیمی لە دوایین رۆمانیدا: «نەفرەت لە دۆستۆیڤسکی» کە ساڵی 2012 نووسیویەتی، بەو دێڕەی سەرەوە کۆتایی بەڕۆمانەکە دەهێنێت، ئەوەش وەڵامی ئەو پرسیارەیە کە بەناو دادگاکانی ئیسلامیەکان بەدوایدا دەگەڕان، کە رەسوڵ بۆچی «نەنە عالیە»ی پیرەژنی کوشت، بەڵام زێڕو زیوەکەی نەبردووە.

«نەفرەت لە دۆستۆیڤسکی»ی رەحیمی نوسینەوەی رۆمانی «تاوان و سزا»ی دۆستۆیڤسکییە، بەڵام لە کۆمەڵگەی ئەفغانستان و لەژێر حوکمی هێزە ئیسلامییەکاندا، ئەگەرچی رەسوڵ هەمان کارەکتەری راسکۆلینکۆڤ، سۆفیاش، رۆڵی سۆنیا دەبینێت، بەڵام پێناچێت رەحیمی توانیبێتی لە هەوڵەکەی سەرکەوتوو بێت لە گەڕانەوەی ویژدان، هەقیقەت، یەکسانی، عەدالەت بۆ کۆمەڵگەی ئەفغانی.

- رێك لەوکاتەی رەسوڵ تەورەکەی بەرزکردەوە تا بیکێشێت بەسەری پیرەژنەکەدا، رۆمانی تاوان و سزای هاتەوە یاد، راچڵەکی، هەردوو قۆڵی کەوتنە لەرزین... قاچەکانیشی دەلەرزین، تەورەکەی لەدەست دەرچوو، کەوت بەسەری

Scanned by CamScanner

نەنە عالییەدا...؟ «رەسوڵ زێڕو زیوەکان، پارەکان، سندوقەکەی ژووری نەنە عالییەش جێدەهێڵێت و رادەکات...».

تاوانێك ئەنجامدراوە، بەڵام رەسوڵی بکوژ خەیاڵی دەچێت بۆ لای دایکی، دنیای خوشکی، سۆفیای دەستگیرانی، چونکە ئەو تاوانەی لە پێناو ئەواندا ئەنجامداوە...؟

رەسـوڵ، خوێندکاری زانکۆ بووە لە یەکێتی سۆڤیەت، بەڵام هێشتا تاوانەکانی سوپای سوری وەکو تاوانەکانی موجاهدینییەکانی لەیادە، بەڵام نە بەخەیاڵی کۆمۆنیستەکان، نە ئیسلامییەکان، بیری کردووەتەوەو هەنگاوی ناوە...

رەسوڵ لەو دەفتەرەی کە کاتی خۆی لە سۆفیای وەرگرتووە ئەم دێڕانەی نووسی، ئەمڕۆ «نەنە عالیە»م کوشت،... بۆ ماوەی ساڵێك و دوو مانگ دووربووم لێت، ئیتر لای خێزانەکەم جێم نە بووەوە، لە کابول شەڕی براکوژی... ئێستا دەستمکردووە بە گەڕان بەدوای تۆدا... بەڵام نازانم بۆ کوێ چوویت..؟!

عەتیقی رەحیمی لەم رۆمانەدا دەیەوێت لەڕێگەی کارەکتەری رەسـوڵـەوە چ رابـــردووی سۆڤییەتەکان کە لەشفرۆشی کاری ئاسایی بوو، چ لە سەردەمی موجاهدینەکان تاوان بوو، بەڵام لە هەردوو حاڵدا ژنان قوربانی بوون، بەڵام رەسوڵ تەنهاو تەنها دوای خۆشەویستی کەوتووە تا بگاتە حەقیقەت و گۆڕینی سیستم، رووهەڵماڵین ئەو بەربەستییەی موجاهدینیەکانی خوڵقاندیان، تەنانەت رەسوڵ نایەوێت لەسزای کوشتنی ژنێك رزگـاری بێت، ئەگەر بە تێڕوانینی مجاهیدینەکان گـەوادو لەشفرۆشیش بووبێت، بەڵکو دەیویست کۆمەڵگەی ئەفغانستان بگێڕێتەوە بۆ دۆخی تەندروست...

بەپێچەوانەی بیرکردنەوەی رەسـوڵ، مجاهیدینەکان

پێیانوایە کوشتنی ژنێکی گەواد، ئەرکێکی دینییە و شایانی سزا نییە، بەڵام بۆ رەسوڵ وەرگرتنی سزایە، تا هەموو لایەك ویژدانیان زیندووبێتەوە.

ژن کوشتن، حەشیش خواردن، حجابی زۆرەملێ، سەپاندنی دینی زۆرەملێ، کوشتاری بەکۆمەڵ... هەموو ئەوانە ئاسایی بوون لەژێر دەستی مجاهیدینەکان، بەڵام حەقیقەت و عەدالەت ونن لەناو شەڕی مجاهیدینەکان، تانك و تۆپەکانی هێزە ئیسلامییە کۆنزەرڤاتیڤەکان وەکو یەکێك لە کارەکتەرەکانی رۆمانەکە دەڵێت «ئێستا رژێم گۆڕاوە، ئەمڕۆ هەر دەبەنگێك دەگریت دەیەوێت بێ لێکۆڵینەوەو بێ دادگایی، عەدالەت جێبەجێبکات»، ئەمە قسەی یەکێك لە کارەکتەرەکانە، بەڵام ناوەڕۆکی رۆمانەکەی عەتیق رەحیمیە.

نەنە عالیە نموونەی ژنێکی گەواد، سووخۆر، لەشفرۆش کە کچان هاندەدات بۆ لەشفرۆشی.

تەنانەت راکێشانی سۆفیاش بۆ ئەو ماڵە وەکو خزمەتکار بۆ دابینکردنی بژێوی ژیانی باوك و دایکی و داودی برای، بەڵام پێش تێوەگلانی سۆفیا رەسوڵ کۆتایی بە نەنە عالیە هێنا.

تاوانێك ئەنجامدراوە، بەڵام مجاهیدینەکان هێشتا بەدوای کۆمۆنیستەکاندا دەگەڕێن... رەسوڵ دەستگیر دەکەن و هەندێك کتێب لە ماڵەکەیدا دەبەن کە گوایە هی بێ دینەکانەو پێیدەڵێن سەر بە چ لایەنێکی..؟ ئەمە هەمان چیرۆکە کە عەتیق رەحیمی لە «خاك و خۆڵەمێش، بەردی سەبوری، هەزار ماڵ لە خەون و ترس» دەیوروژێنێت کە ئەفغانستان بەدەستی کۆمۆنیست و ئیسلامییەکانەوە هاڕدراوە.

چونکە یەکێك لە چیرۆکەکانی، جانۆ لە رۆمانەکەدا

کۆمەڵکوژی خەڵکی گوندەکانە بەدەستی سوپای سورو دەڵێت: خێزانەکەم بینی لەناو ئاگرەکەدا بوون بە قەرەبروت و سەرکردەی مجاهیدینەکان (پەروێز) منی گرتە خۆی...

لەم رۆمانەدا رەسوڵ لە هەموو لایەکەوە گەمارۆدراوە، رۆستەم بە پارەیەکی زۆرەوە دێتە لای تا دڵی نەرم بێت، دونیای خوشکی بدەنێ راز مۆدینی ئامۆزای هەمان تەماحی لە دونیای خوشکی هەیە، باوکی کوژراوە، بارودۆخی ئابووری خراپە.

بەڵام ئەو پارەیەی وەریدەگرێت لە رۆستەم دەیداتە مورادی برای سۆفیا، کە دەزانێت بارودۆخی ئابووریان خراپە، بەڵام لە بەرامبەردا دایکی سۆفیا بە رەسوڵ دەڵێت: هاتووم بمگرن من تاوانبارم، پێیدەڵێن برۆ سبەی وەرەوە، پیرەی کاتب رەسوڵ دەڵێت: دەستمان لێبەردەو تۆ ناتوانیت ژیان و گوزەرانی خۆت بەرێوەببەیت، چ جای کچەکەمان... بەڵام رەسوڵ هێشتا سۆفیاو حەقیقەتی بۆ لە هەموو شت گرنگترە.

رەسوڵ دەچێتە بنکەیەکی مجاهیدینەکان و دەڵێت: «کوشتنی ئەو کەسانەی گەوادی دەکەن، لەناو یاسای پیرۆزی یەزدانمان بە تاوان لەقەڵەم نادرێت».

«وەکو کاتب پێ دەڵێت: تۆ بووی بەقوربانی تاوانەکەی خـۆت...! «چیتدەوێت زیندانی بکەی، ئەوەنییە رۆحت زیندانی ناو جەستەتەو جەستەشت زیندانی ناو ئەم شارەیە».

ئەم دیالۆگە سادەترین و بەهێزترین خاڵەکانی رۆمانەکەیە، کە ئاماژەیە بۆ هەزاران رەسوڵ کە زیندانی خۆیانن لە سایەی زیندانی گەورە، کە ئەفغانستانە لە سایەی مجاهیدینەکاندا.

پاشئەوەی دەچێتەوە لای حاکم بۆ دادگایی، لێی دەپرسن

Scanned by CamScanner

سەر بە چ لایەنێکی ئـەوە بۆ ئێمە گرنگە، گرنگ نییە حیکایەتەکەت چییەو چۆنە...

دیارە کۆمۆنیستی..

ڕەسوڵ دەڵێت: گەڕاینەوە سەر هەمان ئاواز.

بەدرێژایی پەنجا ساڵی رابـردوو دوو شتی گرنگ بووە لەم وڵاتــەدا، ئایا کۆمۆنیستی، یان ئیسلامی، کافری، یان موسوڵمان...!

بەڵام لەواقعیدا هەردووکیان جگە لە درۆو جینایەت و وێرانی و ستەم و سەنگە ساردو بێمافی، هیچیان نەبەخشی بە خەڵکی ئەفغانستان.

عەتیقی ڕەحیمی بۆ زیاتر روونکردنەوەی رووی ناعەدالەتی موجاهدین و ئیسلامییەکان کە چەند ناعادل و نادادپەروەرن، چیرۆکی یەکێك لەوانەی دەستگیرکراون دەگێڕێتەوە.

ئەمە چی کردووە...؟

- قوربان ئەم پیرەمێردە کۆتری مەزاری پیرۆزی دزیوە، ئەم بەردەستە کە بە حاکمی وت، ئەویش وتی: بنوسە، بنوسە، کە ئەوەیان سزای دزان وەردەگرێت، دەبێت دەستی ببڕدرێتەوە..!

عەتیق، بەراوردێك دەكات لە نێوان ڕەسوڵ و پیرەمێردەکەدا کە یەکەمیان کەسێکی کوشتووە و دووەمیان کۆترێکی دزیوە.

بەڵام یەکەمیان هیچ سزایەکی نییە..!

ئەوە عەدالەتی مجاهیدینەکان نییە، کە ڕەسوڵ دەبەنە زیندان و تا رۆژی دوایی دەستی ببڕنەوەو دواتر لەسێدارەی بدەن، بەڵکو وازنەهێنانی ڕەسوڵە کە دەیەوێت بڵێت تا کەی ناعەدالەتی، تا کەی بێ یاسایی، تا کەی بە ناوی دینەوە

چیتان پێخۆشە حەڵاڵە، چیتان لا باش نەبوو حەرامە، بەناوی دەوڵەتی ئیسلامییەوە..

لە کۆتاییدا بڕیار دەدرێت رەسوڵ لەسێدارە بدرێت، بەڵام پەروێز کە یەکێکە لە مجاهیدینەکان داکۆکی لە رەسوڵ دەکات و دەڵێت: «جەنابی حاکم، ئەمە راستە من چەندجارێك ئەم پیاوەم بینیوە، هاتووە پێمبڵێت ژنێکی کوشتووە کە گەوادە، بۆ رزگاربوونی دەستگیرانەکەی لەدەستی ئەم ژنە».

بەڵام تائێستا دیارنییە کەسی کوژراو کێیە، لەکوێیە، شایەت نییە، بەڵگە نییە.

پاش بێنەو بەردەیەکی زۆر کە بڕیاردەدەن رەسوڵ لەسێدارە بدرێت، پەروێز دەڵێت: «هیچ تاوانێك روونەداوە، بەڵکو خەیاڵەو وەهمی تاوانە تەنها لە پێناوی ئەوەدایە، کە وامان لێبکات بیر لە کردەوەکانی خۆمان بکەینەوە».

لە کۆتاییدا.

سۆفیا دێت بۆ لای تا بەیەکەوە بڕۆن بۆ شوێنێکی دوور.!

رامۆدێنی دێت و دەڵێت: دەتەوێت ئەم وڵاتە سۆزانییە بگۆڕیت..؟

عامر سەلام، موشتەری نەنە عالیەی گەواد دێت و دەڵێت:

ئەو پارەو زێڕو زیوەی نەنە عالیەت چی لێکرد...؟

خەڵکی چاوەڕێی لەسێدارەدانن، بەڵام پەتەکە دەپچڕێ، پەروێز دەکەوێتە خوارەوە...!

کاتبەکە دێتە لای و بە رەسوڵ دەڵێت: بەهۆی تۆوە یەکێك لە سەرکردە مجاهیدینەکان بە پەتی سێدارە خۆی خنکاندو حاکمەکان لەسەر کارەکانیان دوورخرانەوە.

دوایین پرسیاری کاتبەکە لە رەسوڵ ئەوەیە «ئەرێ بەڕاست بۆچی پارەو زێڕو زیوەکەت نەبردووە؟!

Scanned by CamScanner

نەونەمامە لەچك سوورەکەم

قوربانی
یان ڕێبەریکردنی شۆڕشی عەشق

ناوی کتێب: نەونەمامە لەچك سورەکەم

بابەت: ڕۆمان

نووسەر: جەنگیز ئەیتماتۆف

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: تۆفیق عەبدول

ساڵی چاپ: 2004

لاپەڕە: 148

Scanned by CamScanner

*** کات: چەند وەرزی سارد...**
***شوێن: دێهاتە دوورە دەستەکانی (تیان شان- لەقەرقیزیا)**
***رووداو: گەڕان بەدوای عشقێکی حەقیقیدا- قوربانیدان لەپێناو عەشق دا**

رۆمانی (نەونەمامە لەچك سورەکەم) کە لە نوسینی (جەنگیز ئەیتماتۆف)ە وەکو خۆی دەڵێت: گێڕانەوەیەکە لەپاش ئەوەی سەفەرێك بۆ لادێ دوورەدەستەکان دەیخولْقێنێت.

نوسەر لە سەرەتادا کە ناوی ناوە (لەجیاتی پێشەکی) کورتکراوەی رۆمانەکە بەو قەدەرە دەستپێدەکات، کە لەگەڵ کابرایەکی شۆفێری لۆری دیالۆگێك پێکدەهێنن، بەمشێوەیە کە دەپرسێ: ئەو جارە بۆ هەڵتنەگرتم؟

-چونکە کوڕەکەم چاوەڕێی دەکردم و دەبوو ئەو سواربکەم..!

(دەبێ سەرگوزشتەی ئەم شۆفێرە چی بێت؟ دەبێ ئەو کوڕە کێ بێت: دەبێ رووداوەکانی ناو ئەم رۆمانە چی بن...؟

ئەوەندەی من سەرنجی ئەم رۆمانەم داوە، دەڵێی رۆمانێکی کوردییەو نوسەرەکەی بەسەرهاتی ناوچەیەکی کوردستان، سروشتی کوردستان، باس لە کولتوری کورد دەکات.

بۆیە هەرگیز پێم وانییە داڕێژرابێت، ئەوەندەی نزیکە لە واقیعی هەموو کۆمەڵگەکانی ئەم سەرزەمینەو بەتایبەتی کورد.

Scanned by CamScanner

ئەگەر قسە ئەوەبێ قـەدەر چارەنووسی ئینسانەکان دەنوسێتەوە، دەبـوو (ئەلیاس) و (ئاسیل) ملکەچی ئەم قەدەرەبن، هەروەکو ئەلیاس خۆی دەڵێت: ئەو شتەی کە روویدا، هەرگیز لەخەیاڵی کەسدا نەبوو..!! ئەوکاتە تازە لە خزمەتی سەربازی گەڕابوومەوە، لە سەربازیدا لە بەتالیۆنی گواستنەوە بووم، پێشتریش دوای ئەوەی دە ساڵی خوێندنم تەواوکردبوو، شۆفێری لۆری بووم، بە منداڵیش بەهەتیوی لە هەتیوخانە بەخێوکرابووم، عەلی بەگ جانتۆرینی هاوڕێم ساڵێك پێش من تەسریح ببوو لە وێستگەی ئۆتۆمبێلی بارهەڵگری (ریباچیە) کاری دەکرد، یەکسەر بە جانتاکەمەوە چووم بۆلای ئەو...!!

ئەلیاس وەکو خۆی دەڵێت، لەهەتیوخانە بەخێوکرابوو، بێگومان ئەمەش لای نوسەر ئەو کارەکتەرەیە، کە دەبێ رۆڵی کەسێتێکی شکستخوارد و پڕقەدەر ببینێت. کەسێتییەك (لەهەتیوخانەوە بۆ سەربازی- بۆ شۆفێری بۆ نەهامەتی و قەدەرو شکست).

سەرەتای گرێچنی رۆمانەکە لەو رێگایە دەستپێدەکات کە ئەلیاس رۆژانە باری پێدادەبات بۆ گوندەکان، تا رۆژێك کچێك لەگەڵیدا سەردەکەوێت و دەڵێت: من ناوم (ئەلیاس)ە و کچەکەش دەڵێت: من (ئاسیل)م.

هەمیشە کلتورو داب و سونتەکانی لادێ زۆر جیاوازترن لە کلتوری شارەکان، ئەم حاڵەتەش پێدەچێت لە زۆربەی دنیا بەتایبەتی لە وڵاتانی دواکەوتوودا زۆر لێکبچێت.

Scanned by CamScanner

بۆیە ئـەوەی لەلاپەڕە (25) دا دایکەکەی بە ئاسیلی دەڵێت: هیچ جیاوازیەکی نییە لەو دیالۆگەی لە نێوان دایک و کچێکی لادێی کوردستان- یان ئێرانەوە دروستدەبێت.

(پیرێژنێك هاتە سەرجادەکەو هاواری کرد: ئاسیل ئەوە لە کوێی چەتیوو؟ راکە کچێ بەپەلە خۆت بگۆڕە...

خوازبێنی کارت هاتووە...!)

گۆتەی فەیلەسوفی ئەڵمانی پێیوایە خۆشەویستی چارەنوسە! ئەو سوتفەیەو دیداری ئاسایی نێوان ئاسیل و ئەلیاس، چارەنووسێکە خۆشەویستی نێوانیان دیاریدەکات و دوو عاشق، عشقێك دەخوڵقێنێت کە زۆر ماناو دەلالەت لەخۆدەگرێت.

مانایەك کە پڕە لە عشق و ئەوین و توڕهەڵدان لە دابونەریت و سوننەتەکانی لادێ و کۆمەڵگەی کشاوەرزی.

مانایەك کە جورئەتی کچێك- یان رەگەزی مێینە بەرجەستە دەکات لە پێناو عەشق و خۆشەویستیدا.

تا ئەو رادەیەی ئاسیل، کچێکی نەخوێندەوارو لادێییە.

سەرکردایەتی یەکەمین راپەڕینی کۆمەڵایەتی دەکات و مل بۆ داواو مەرجەکانی کۆمەڵگەیەکی پاسیڤ نادات و لە عەشقەوە وەکو (حەوا) سەرکردایەتی یەکەمین یاخیبوون دەکات، ئەو لە بەهەشت و ئەم لە لادێ لە سوننەت، لە کۆمەڵگە، لە لادێ و تەنانەت لە خێزانەکەی خۆیشی و ئامادەیی تێدایە قوربانی بۆ بدات.

نوسەر لە یاخیبوونی ئاسیلەوە، مانایەك دەدات بە

Scanned by CamScanner

گەورەیی ژن و رۆڵی بەرجەستەی ئەو، مانەیەك دەدات بە ئازادی و مافەکان و لابردنی ستەم و چەوساندنەوەی ئینسان و رەمزی ئەم یاخیبوون و شۆرشەش لەناو رۆمانەکەدا (ئاسیل)ە.

دیارە هەر لە یەکەم نیگاوە (ئاسیل) عاشق و ئینسانێکی راستگۆیە، بەڵام مەعشوقەکەی ئینسانێکی راراو دوودڵ و بەگومانە، تا ئەو رادەیــەی کەسێك دێت و دەیەوێت عەشقەکەی بکاتە سەراب.

(کادیچا)، کچێکی شۆخ، بەرپرسی دەرچوون و هاتن لە نوسینگەکە لە ئەلیاس دەپرسێ، ئەوە چییە لەوانەیە یەکێکی تر دڵی بردیت؟

سەفەری دوایی ئەلیاس بۆ لادێ بێ دیداری ئاسیل زۆر خەیاڵی جوان دروستدەکات، تا ئەو رادەیـەی حەزدەکات هەمیشە لە نێوان ئەو رێگایەدا کاربکات بۆ بینینی ئاسیل، تا رۆژێك دەیبینێ و دەپرسێ؟

کەی ئەتگوێزنەوە؟

-بەم زوانە

جارێکی تر یەکتری نابینینەوە

-نازانم، بەڵکو- ل(34)

دابونەریتە سوننەتیەکانی لادێ و کۆمەڵگە داخراوەکان، تا سەرئێسقان دژی مافی ژنان و مافە ئینسانیەکانن و هێشتا لە زۆربەی دنیا خێڵ و ئاغاو عەشیرەت و باوك، قسەی رەهایان

هەیەو قسەی دڵی خەڵکی ترو بەتایبەتی هی کچەکانیان دەکەن.

هێشتا بەشوودانی کچان و گەورە بەبچووك و مارەیی و شیربایی و کۆمەڵکوژی، بەشێکی گەورەی ئەم کۆمەڵگەیانە پێکدەهێنێت، بۆیە نوسەر لەلاپەڕە (35)دا دەڵێت: (باوکی ئاسیل بیری لەوە نەکردبووەوە بێجگە لەم خزمانە بیدا بە کەسی تر) بەردەوامی عەشقێکی پڕ نیگا ئەوە دەخوڵقێنێ، کە ئاسیل بڵێ: بۆیە زانیم هاتووی بۆ ئێرە جێ تایەی لۆریەکەتم لەسەر جادەکە دی (ل42)

زۆربـــەی هێماو دەلالەتە پڕسیحرو جوانەکان لەناو ڕۆمانەکەدا قسەی ئاسیلن، ئەمەش دەلالەتە بۆ ئەوەی کە عەشق بە گشتی و لەناو ئەم ڕۆمانەدا لای ڕەگەزی مێینە پڕ لەجوانی و سیحرو ئەفسووناویترە.

یەکێکی تر لە خەسڵەتەکانی نوسەری ئەم ڕۆمانە (جەنگیز ئەیتماتۆف) ئەوەیە زۆر بە وردی وەسفی سروشت وێنەکانی دەکات، بەشێوەیەك کە لەکاتی خوێندنەوەدا وا هەستبکەیت لەناو واقیعدایت و نوسەر ئەمکارەی زۆر ئاگایانە ئەنجامداوە، ئەم فۆرمەم بەدیقەتر لە نوسینەکانی یەشار کەمالدا بینیوە، بۆ نموونە (ئەینتماتۆف) لەلاپەڕە (43) دەڵێت: (شەماڵ ئەیدا لەroومان، ئەوان بەرەورووی ئێمە و ئێمە بەرەورووی ئەوان، ڕۆژ بە ڕۆژ سنگی ئاسمان بست بەبست لەگەڵمان ئەهات و بەجێی نەئەهێشتین و پێئەکەنین ئەتریقاینەوە، هەوا بۆنی سێپەڕەو کەنێرەی

Scanned by CamScanner

بەهێزو پڕهەستییەکانمان هەڵمان ئەمژی، پۆڕێك لە گوێی ڕەنگەکە چیمەی دەکرد).

کارەساتەکە لەوکاتەوە دەستپێکرد کە (ئاسیل) بڕیاریدا ڕەدووی ئەلیاس بکەوێت.

ئەگەر چی دەکرێت بڵێین مەغزاکانی پشت ئەم ڕەدووکەوتنە زۆر جوانن، یەکەم ئاسیل دەیەوێت بچێتەوە بەگژ ئەو سوننەتە دواکەوتووەی لادێ و کۆمەڵگەکەیدا، کە بێ ویست و ئیرادەی خۆی لە کوڕێك مارەکراوەو دەیەوێت بە ڕەدووکەوتنی، یاخیبوونێکی ئینسانی بخوڵقێنێت.

دووەم: عەشق و خۆشەویستی ئەو بۆ ئەلیاس، فاکتەرێکی تری پشت ڕەدووکەوتنی ئاسیلە، بێ ئەوەی هەموو ئەو مەترسیانەی کە لە داهاتوودا بۆی دێنەپێش، تووشی گومانی بکەن، ئەمەش سەرکەوتنی ئیرادەیە بەسەر قەدەردا، بەڵام کارەساتی ئەم دوو عاشقە لەوکاتەوە دەستپێدەکات، کە یەکەم درۆ لەلایەن ئەلیاسەوە دەکرێت و دەڵێت: هەرگیز ڕێگا نادەم هیچ کەسێك دڵتەنگت بکات (ل46)

کەچی خودی ئەلیاس سەبەبی ئەوەیە، کە بۆ هەمیشەو لە ژیانیدا ئاسیل هەر دڵتەنگ بێت و شومترین قەدەر چاوەڕێی بکات.

پاش ڕفاندنی ئاسیل، یەکەم زەماوەندی نێوانیان هەر لە نوسینگەکە سازکرد و هەرلەوێدا (جانتای) هاوڕێ بۆ تورەکردنی (کادیچا) بە ئەلیاس دەڵێت: ئای کە زۆلیت، ئەمە ڕفاندووتە...؟

Scanned by CamScanner

لەلاپەڕە(25)دا ئەلیاس دەڵێت: هەمیشە ئاسیل چاوەڕێم بوو تا نەڕۆیشتمایەوە، خەوی لێنەدەکەوت، بەڵام دواتر دەرکەوت سکی هەیە، تا کوڕێکمان بوو دواتر کوڕەکەمان ناونا (سامات) ژن و مێردێکی بەختیار بووین، بەڵام تازە سودی چییە، فریشتەیەك بەرێکەوت لەرێگا ناسیم، لێی جیابووەمەوە...!!

یەکەم دوورکەوتنەوە بۆ خۆی کاریگەری جوانتری هەبوو لەسەر عەشقەکەی نێوانیان و وایکرد هەمیشە لەبیری ئاسیلدا بێ، بەڵام ئەم جوانیانە زۆر ناخایەنێ تەنها لەدوو دیالۆگی نێوانیان، جیاوازی گەورەیی ئەم دوو عەشقە باشتر دەردەکەوێت.

ئەلیاس دەڵێت: نەم ئەویست هەموو شتێك بۆ هاوسەرەکەم بگێڕمەوە.

بەڵام ئاسیل دەڵێت: لەخۆشیاندا ئەگریم، کە چاکبوویتەوە. (ل61)

عەشقی ئاسیل تا دەهات گەورەتر دەبوو، هەموو ئەگەرو گومانەکانیش لە ناپاکی ئەلیاس باشتر دەردەکەوتن، ئەمەش بۆخۆی کارەساتێك بوو کە چاوەڕوان نەکراو بوو، بەشێوەیەك کە قوربانیدەری عەشق دەبووە قوربانی و عاشقێکی ساختەش دەبووە جەلاد.

پێش ئەوەی قەدەرێکی شوم چاوەڕێی ئاسیل بکات ئەلیاس دەڵێت: بەم زووانە دەچینەوە بۆ ماڵی باوکت، بۆ

Scanned by CamScanner

ناوایی، بێگومان لێمان دەبووین، چونکە ئەیجەلە ...
(سامات)....!!!(ل62)

ئیتر لەو شەوەوە کە (ئەلیاس) لای (کادیچا، ...
دەمی خستەناو دەمی، کادیچا بە رووتی لایەوە ...
پێی وت: ئەلیاس ئیتر بێ تۆ ناژیم، تۆ بۆ منیت- تۆ ...
هی من بوویت، لەوە زیاترم ناوێت کە تۆ خۆشنبوێم، ئەمە...
هیچی تر نازانم، هەرگیز وازت لێناهێنم، تیم ئەگەینی
هەرگیز کۆڵت لێنادەم ..!!(ل58)

کادیچا دێت و یەکەم عەشقی بێ وێنەی فەرقیرستان
دەکاتە جەنگێکی درێژخایەن، لە نێوان کچێک کە هەموو
ژیانی کردە قوربانی پیاوێك و دەستبەرداری خێزان و
کەسوکاری بوو بەخاتری ئەلیاس، بەڵام ئەلیاس یەکە
کەسە کە خیانەتی لێدەکات و شەوانە ئیدی ناچێتەوە لای
بۆماڵەوەو ساماتی لەبیرچۆتەوە، هەرگیز ئەو بەڵێنەی کە
بە ناسیلی دابوو، نەیبردە سەرو یەکەم خیانەت لە پیاوێکی
سپڵەوە بوو.

ئەحلام مستەخانمی دەڵێت: برسێتی سۆز، هەستێکی
هێندە سامناك و بەسوێیە تا بەشێوەیەك لە شێوەکان
لەناوتدەبات و بەردەوام لەناخیشەوە داتدەوەشێنێت.

ئەلیاس و خیانەتەکانی ئەوەندە پەرەی گرتبوو، کە شەوانە
ئیدی دەچووەوە ماڵی کادیچا وەکو ئەلیاس خۆی دەڵێت
لە تەکیا هەستم بە ئارامی دەکرد، وا تێنەگەیشتم کە ئە...

Scanned by CamScanner

کادیچا خۆشی ئەوێم و لێم تێدەگات، هەوڵم ئەدا خێرا لەماڵ دەربازبم... ئەی ئاسیل؟!

ئاخ دەستی شکاوم نەمزانی بەو ڕۆحسوکی و دەروون پاکییە لەماڵەکە دەرم دەکات، نەمدەتوانی خۆم بخەڵتێنم، ئەمزانی من شایانی ئەونیم، هەرچی لەگەڵدا کردووم بەزایەچوو، یەکجار سەرزەنشتی نەکردم.

ئایا لاوازبووم، بەزەیی پێدا ئەهاتمەوە- یان بەپێچەوانەوە بە مەبەستی دەست لێبەرنەدان و بڕوای بەمرۆڤ بوو؟ بەڵام بێگومانم چاوەڕێی ئەوەبوو بەخۆمدا بچمەوەو بێمەوەسەر ڕێی راست، وەك جاران چۆن بووم، بەڵام باشتر وابوو، لێم بێزار بووایەو سەرزەنشتی بکردمایە بۆ ئەوەی ناچارم بکات و راستی و دروستی نهێنیەکەی لا ئاشکرا بکەم. (95)

ئەم پەرەگرافەی سەرەوە، پڕە لە راستی و درۆکانی ئەلیاس، راستی لە پێناو داپۆشینی درۆکانی و لە پێناو هێنانەوەی پاساو بۆ خیانەتەکانی ئەو، لە کاتێکدا هەست بە ئارامی بکات لەگەڵ کچێکی ترو وا بزانێ کادیچا خۆشیدەوێت، لەکاتێکدا ئاسیل هەمیشە، شەو تا بەیانی چاوەڕوانی تەقەی دەرگای ئەلیاس بکات، کە وادەزانێ ئێستا لالەرێگا پڕ مەترسییەکاندایە بەبارەوە، بەڵام راستی ئەوەیە کە ئەو لەتەك کچێکی تردا، رۆژ دەکاتەوە، بۆیە لەم پەرەگرافەدا خوێنەر تێدەگات، کە هەر لە سەرەتاوە ئەلیاس عاشق نەبووەو عەشقیشی نەزانیوە، لەمبارەیەوە، ئەریك فرۆم، دەڵێت: ئەگەر یەکێکت خۆشبوێت، بەڵام تۆ نەبیتە مایەی خۆشەویستی لای ئەو،

Scanned by CamScanner

ئەوكات خۆشەویستەکەتان بێدەسەڵاتەو ئەنجامەکەی ناخۆشییە.

بەڵی ئەنجامی ئەو عشقەی کە ئاسیل بووە قوربانی، بووە ناخۆشی و شکست، دەرئەنجام

(بۆبەیانی رۆژی دوایی گەڕامەوە، کەس لەماڵ نەبوو، دەرگا لەسەر پشت بوو، رامکرد بۆ لای جێگەکەی، سامات کەسی تیانەبوو...!(ل98)

کاتێک ئەلیاس چووە نوسینگە، کادیچای بینی وتی: دوێنێ کچێك هات و قسەم لەگەڵ کرد، دڵم خەبەریدا ئاسیلەو دواتر وتی: راستە شتی واهەیە؟

-بەڵێ وایە هەموو ئەو شتانە راستن و ئەلیاس لای من دەخەوێت..!!(ل100)

دەکرێت لێرەدا خوێنەر زۆر بەقوڵی رۆبچێتە ناخی رۆمانەکەوەو بەدوای ونبوونی ئاسیلدا وێڵبێ...، کەسێك کە جارێك قوربانی و جارێك غــەدر لێکراو و جارێك خیانەتلێکراو...ئێستا بۆ کوێ چووە؟

ئایا گەڕاوەتەوە بۆ ماڵی دایکی؟ ئایا دێتەوە ماڵەکەی خۆی کە هیچ مانایەکی ژیان و عەشق و جوانی بۆئەو تێدانەماوە.

ئاسیل هێشتا مرۆڤێکی سەرکەش و یاخیبوو و بوێرە، ئەو لەترسا راینەکرد ئەوە هێشتا بەدوای عەشقێکی حەقیقیدا وێڵە، چونکە یەکەم هەنگاویشی، قوربانیدان بوو لە پێناو عەشقدا.

ئەو هێشتا بڕوای بەوە هێناوە، کە مەرج نییە، یەکەم

Scanned by CamScanner

هەنگو زیندووین، بەڵام دەبێ هەمیشە بەدوای عشق و سەرکەوتندا وێڵبێت، بۆیە هەرگیز ئاسیل نایەوێت بگەڕێتەوە بۆ زیندانێك كە باوك و دایكی دروستیان كردووە، ئەو دەیەوێت ئازادو رەهابێت بۆ گەڕان بەدوای عەشقی حەقیقیدا كە ئیلهامی ژیانی ئەوە.

ئەلیاس، دواتر لەكادیچاش جیابووەوە.

(ل107) دا (ئەلیاس لە خوشكەكەی ئاسیل دەپرسێ: ئاسیل لەكوێیە؟

-ساڵی جارێك لەگەڵ مێردەكەیدا دێنەوە، دایە ئەوەندەی خۆشدەوێ. ئەڵێت پیاوی چاكە..!

دەبێ ئەوە بڵێم نوسەر رۆمانەكەی وا چینوە، خوێنەر ناتوانێ بەدوای ئەنجامەكەیدا وێڵ نەبێت.

قەدەر وادەكات، ئەلیاس لە یەكێك لە رێگا دوورەدەستەكان لێی بقەومێت و بچێتە ماڵی ئاسیل و مێردەكەی بناسێت و سامات ببینێتەوە.

دەبێ مرۆڤ لە شەرمەزاری زیاتر هەست بە چی بكات، كاتێك دەكەوێتە بەر هەڵوێستی وا.

دواین دیدارو قسەی نێوان (بایتیمێر و ئاسیل و ئەلیاس) ئەوەبوو بایتمێر وتی: ئەگەر ئاسیل بڕیاریداوە بڕواتەوە ئەمەوێ بەدەمی خۆی پێم بڵێ، با بە ویژدانێكی پاكەوە بڕوات و ماڵئاوایی لە كوڕەكەم بكەم..!!

بەمشێوەیە ئاسیل بڕیاریدا بۆهەمیشە لەگەڵ بایتمێرو

Scanned by CamScanner

سامات بژی و هەرگیز بیر لە گەڕانەوە نەکاتەوە بۆ لای ئەلیاس، چونکە ئەوەی ئاسیل دەیویست پێ گەیشتبوو کە عەشقێکی حەقیقی و ئینسانی بوو، پڕبوو لە ئاسوودەیی بۆی، ئەگەرچی زامەکانی پێشوو هێشتا زاماربوون هەمیشە کۆمەڵێک بیرەوەری دەهێنێتەوە خەیاڵ، ئاسیل بۆ ئەوەی خوێنەر باشتر لە رۆمانەکە تێبگات پێویستە (نەونەمامە لەچک سورەکەم)ی جەنگیز ئیتماتۆف بخوێنیتەوەو دەستخۆشی لە وەرگێڕە کوردیەکەی (تۆفیق عەبدول) بکرێت کە یەکێك لە باشترین رۆمانەکانی جیهانی کردۆتە کوردی.

دواین رستەکانی رۆمانەکە لەزمانی ئەلیاسەوە.

«دڵ لە دڵ مەدە، من پیاوێك نیم، لێبوبمەوە، زۆرنابات ژن دەهێنمەوە، وەکو هەموو پیاوێکی تر ئەبم بە خاوەنی ماڵو منداڵ و دۆست و برادەریش پەیدا ئەکەمەوە.

تەنیا یەك شت نەبێت کە (لەدەستم چوو)ە هەتاهەتایە دەستم ناکەوێتەوە، تا ئەو رۆژەی دواهەناسە ئەدەم و شۆڕم ئەکەنەوە ناوگۆڕ، ئاسیلم لەبیرناچێتەوە، خوات لەگەڵ ئاسیل.

خوات لەگەڵ ئەی نەونەمامە لەچك سورەکەم، خوات لەگەڵ دڵەکەم، هیوای کامەرانی و خۆش گوزەرانیت بۆ دەخوازم».

Scanned by CamScanner

هەزار خۆری درەوشاوە

مێژووی
چەوسانەوەی مریەم و لەیلا

ناوی کتێب: هەزار خۆری درەوشاوە

بابەت: رۆمان

نووسینی: خالید حوسێنی

وەرگێرانی: ئازاد بەرزنجی

ساڵی چاپ: 1 201

لاپەڕە: 580

Scanned by CamScanner

جەهەننەم چییە؟

جەهەننەم لەکوێیە؟

جەهەننەم بۆ کێیە؟

رۆمانی هــەزار خـۆری درەوشــاوەی- خالید حوسێنی ئەفغانی، وەڵامی ئەم پرسیارانە دەداتەوە، کە ئەفغانستان لە(1959)و رابردوودا ئەو جەهەننەمەبووە کەباسدەکرێت.

مریەم و لەیلا، دوو کچ و دوو بەدبەختترین ئینسانی ئەم سەر زەمینەن بێئەوەی خۆیان دەستییان لەم قەدەرە شومەدا هەبێت- کە لە چارەیان نوسراوە.

مریەم هەمیشە پێیدەوترا (حەرامزادە) نەیدەزانی مانای چییە، بەڵام نەهامەتییەکانی مریەم لەوکاتەوە دەستیپێکرد کەزانی ئەم بەشێوەیەکی ناشەرعی هاتووەتە دنیاوە.

مریەم ئەگەرچی کچی جەلیل بوو، بەڵام ئەو هەرگیز سێ ژنەکەی تری جەلیل و نۆ منداڵەکەی تری نەدیبوو کە بەحساب دەبوو خوشك و برای بن، بەڵام نەیدەزانی بۆ؟

(نانا) دایکی مریەم هەمیشە خەیاڵی قوڵی دەکردنەوە لەبەرامبەر ئەو سوکایەتی و غـەدرەی لێیکرابوو، جەلیل بەچاوێك سەیری دەکرد- کەئەو کۆیلەیە.

باوکیشی هــەرزوو حاشای لێکردو باروبنەی خۆی پێچایەوە- بەسواری پاسێك بۆ ئێران رۆیشت، چونکە پێیوابوو ئابڕووی چووە.

نانا، دەیـوت: هەندێکجار خۆزگە دەخـوازم باوکم ئەو غیرەتەی هەبوایە یەکێك لەچەقۆکانی خۆی تیژبکردایە تا

ئابرووی خۆی بکڕیایەتەوە، دەشیوت: ئەو غیرەتەی نەبوو تاکارێکی ئابڕومەندانە بکات،... بەرپرسیارێتی ئەوکارە بگرێتە ئەستۆ.

ئەمانە دوای ئەوەهات کە(نانا)ی کارگوزاری جەلیلی دەوڵەمەند، کاتێك سکی لە جەلیل پڕبوو و دواتریش حاشای لێکردبوو وتبووی گوایا (نانا) خۆی داوە بەسەریدا.

رۆمانی (هەزار خۆری درەوشاوە) حیکایەتی مێژووی سوکایەتیکردنە بەژن لەسەدەی بیستدا. حیکایەتی رەنج و ئازارو مەینەتی مریەم و لەیلایە لە ئەفغانستان، بەڵام ئەوە رەوشی ژنانی سەر ئەم زەمینەیە کەژن تیایدا چەوساوەیە.

بۆئەوەی ئینسان هەست بەغەدربکات تاترپەکانی دڵی پێبزانێت، بۆئەوەی ئینسان لەمانای ژن بوون و غەدرو سوکایەتی تێبکات- دەبێ حیکایەتەکانی ئەم رۆمانە بخوێنێتەوە.

ئەم رۆمانە لەو هەزاران چیرۆکە ناچێت کە رۆمانسیانە- رۆماننوس دەینوسێت.

لەوچیرۆکانە ناچێت خوێنەر بخاتە ناو گومان و دوودڵی، کە ئایا ئەمە هەقیقەتە- یان خەیاڵە؟

خالید حوسێنی نوسەر، هێندە وورد ئەم سیحرانەی پەی پێبردووە، مرۆڤ لەهەر حاڵدا ناتوانێ خۆی لەم سوکایەتیەی ژن دەربازبکات.

من پێموایە رۆماننوسین لەوە دەرچووە تەنها رووداوێك بگرێتەوە، کە زۆرجار بەرهەمی زیهنیەتی نوسەربێت

پاڵەوانەکانی لە دەرەوەی واقیعەوە هێنرابن و بکرێنە سوپەرمان و بەخوێنەر ئاشنانەبن.

لەوە دەرچـووە قسەکان هێندە رۆمانسیین، خوێنەر هەستبکات خۆزگە یەکێکبێت لەپاڵەوانە دروستکراوەکان- یان پاش تێپەڕبوونی زەمەن رووداوەکان وەکو یادەوەریش نەمێننەوە.

نەخێر رۆمانی هەقیقی ئەوەیە لەبەردەستماندایە (هەزار خۆری درەوشاوە) دەکرێت وەکو نموونەی رۆمانێك سەیربکرێت، کە لێوانلێوە لەهەقیقەت و بەسەرهاتی واقیعی ژیانی وڵاتێك و ژنان و خەڵکی و نەهامەتییەکان.

رۆمانێکە بۆئەوەی چەوساندنەوەی ژنـان بناسی و رووشانی شعورو کەرامەتیان تێبگەی و لێستاندنەوەی ئیرادەو تواناکانیان بزانی.

بۆئەوەی تێبگەی مانای ژن بـوون چییە؟ بۆئەوەی لەموعانات و پڕ چەرمەسەرترین زیندەگی ئینسانی ژن تێبگەی لەم سەر زەمینە.

بۆئەوەی ئەوەی کە نایزانێ سەبارەت بەژن و سوکایەتی و رۆحی جوانی، جەربەزەیی ئەو بەرامبەر بەجەوری ڕۆژگار، ناعەدالەتی و نایەکسانی، دڵڕەقی پیاوان، سیستم و کۆمەڵگە و دین و مەزهەب، حزبی ئیسلامی و ئیسلام و ئایدۆلۆژیا.

دەبێ ئەم رۆمانە بخوێنێتەوە...؟

رەنگە لەم ڕۆمانەوە تێبگەین ژن بوون مانای چییە؟

Scanned by CamScanner

ژنبوون گەورەترین نەهامەتییە لەکۆمەڵگەدا- یان وەکو (نانا) دەیگوت: پەنجەی تاوانبارکردنی پیاویش هەمیشە رووی لەژنە.

(نانا) پێش ئەوەی ئەم کارەساتەی بەسەربێت و بەناشەرعی سکی لە جەلیل پڕبێت، توشی ئـەم نەهامەتییەبێت، لەتەمەنی پانزەساڵیدا- ئەوەندەی نەمابوو شووبکات، وەکو خۆی دەڵێتت: خوازبێنیکەرەکە کوڕێکی لاوی تووتی فرۆش بوو: دیاربوو ئەوە یەکەمجار بوو لەهەموو ژیانیدا هەستی بەخۆشی کردبوو، بەڵام کاتێ تووشی ئەوەبوو کەجنۆکە بچێتە لەشییەوە- ئیتر کوڕی تووتی فرۆش وازی لەهاوسەرگیری نانا هێنا، کاتێکیش تووشی کارەساتە چاوەڕوان نەکراوەکەی ژیانی هات، جەلیل کوڵبەیەکی بەنهێنی بەکوڕەکانی بۆ دروستکرد،

نانا دەڵێت: ئەو رۆژەی مریەمی بوو- رۆژێکبوو بەتەنیا کەس نەبوو یارمەتی بـدات، نەخوشك نەبرا، نەمامان و نەدراوسێ...، تەنها خۆیی و خۆی...، دوو رۆژ لەسەر ئەو زەوییە ساردو سڕە بەتەنیا بەژانەوە دەتلێتەوە، تائەو ساتەی مریەم دێتە دنیاوە.

هــەزار خـۆری درەوشـــاوە بە لەدایکبوونی منداڵێك بەپێچەوانەی هەموو سوننەت و بەهاکانیانەوە. نەك نابێتە مایەی خۆشبەختی جەلیل و نانا (باوك و دایکی)

نەك پێچەوانەی زۆر لەوچاوەڕوانیانەیە کە تامەزرۆیی لەدایکبوونی کۆرپەیەکن- تاخێزان و کۆمەڵگە بگۆڕێ، لانی کەم چەند کەس خۆشحاڵ و بەختەوەربکات.

Scanned by CamScanner

بەپێچەوانەوە ڕۆماننوس زۆر زیرەکانە لەدایکبوونی مریەمی تەوزیفکردووە بۆ حیکایەتێك کە لە حەواوە دەستپێدەکات. کە ژن هەرگیز لەکۆمەڵگە دواکەوتووەکاندا نەبووەتە مایەی خۆشبەختی و ژیان و شادی و سەربەستی.

بەڵکو لە ڕووداوی لەدایکبوونی مریەمەوە پێمان دەڵێت: ئەمەیە دنیای ژن، ئەمەیە سیستمی پیاوسالاری و دڵڕەقی پیاوانێك لەکۆمەڵگە ناتەندروست و دواکەوتووەکاندا- کەژن نەك هەر دەچەوسێتەوە، بەڵکو سوکایەتی و قەهرو عەزاب و لێستاندنەوەی زۆربەی مافەکانی بەرجەستە دەبێت.

بگرە زۆرجار ئەم سوکایەتییە لەلایەن هاوڕەگەزەکانییەوە، واتا لەلایەن ژنانەوە بەرامبەر بەژن دەکرێت، وەکو چۆن ژنەکانی تری جەلیل بەکچە ڕەزا قورس و ناکەسەکەی پیاوە بەرد تاشەکە بانگیان دەکەن، چۆن ناچاریان کردووە لەبەر سەرما جلبشوات.

ئێستا جەلیل بەحساب یانزە مناڵی هەیە، بەمریەمەوە، بەڵام وادیارە تەنها دڵی بە دە مناڵی خۆشە...؟

ئەم پرسیارە کە نانا و مریەم وەڵامەکەیان دەزانی، بەڵام مریەم وایهەستکرد جەلیلی باوکی ئەمی خۆشدەوێت، بۆیە مریەم داوا دەکات جەلیل لەگەڵ خۆی بیبات بۆ سینەماکەی و لای خوشك و براکانی، بۆیە نانای دایکی ئەمە دەڵێت: لەناو دنیایەك کچدا کەدەمتوانی هەمبێت، خوا بۆ کچێکی نمەك بەحەرامی وەك تۆی دامێ...؟! لەپێناو تۆدا تەحەمولی هەموو شتێکم کرد...، چۆن جەسارەت دەکەی بەمجۆرە من بەجێبهێڵی، هەی حەرامزادە...!؟

Scanned by CamScanner

بەڵام هەرگیز جەلیل نەیبردو نەیبرد، ناچار خۆی مس
رێگای گرت بۆماڵی باوکی... بەڵام هەرگیز رێگای پێنەدرا کە
جەلیل ببینێ و خوشك و براکانی تری چاویان پێناکەوێت...
زۆر چاوەڕێیکرد لەدەرەوە لەبەرسەرما، بەڵام بێهودەبوو.
ئەوە یەکەمجاربوو مریەم لەکولبەکەی بێتە دەرەوەو شار
ببینێ، بۆلای باوکێکی دڵڕقی بێ بەزەیی بچێت... کە بەحساب
باوکی بوو، بەڵام هێندە دڵڕەق و بێ بەزەیی، تەنانەت رێگەی
نەدا بچێتە ژوورەوە... وەکو سەگێکی بەرەڵا ئەو شەوە
لەسەر شەقامەکە خەوت... تەریق بووەوە لەوەی چۆن نانای
دایکی بەتەنهایی بەجێهێشت، وایدەزانی هەموو (هەرات)
زانیویانەو ئابڕووی چووە.

بەداخەوە کاتێك مریەم دەگەڕێتەوە بۆ کولبەکەو لای
دایکی هەمووشت تەواو بووە (نانا) دایکی بەگوریسێکەوە
بەشۆرەبیەکەوە خۆی هەڵواسیبوو، بۆهەمیشە مریەمی
بەجێهێشت... دواجار نانایان بەخاك سپارد.

(نانا) جوانترین ژنی سەرزەمین... دەکرێت وابڵێین،
سادەترین، بەرزترین، بێدەنگترین و چەوساوەترین
بوونەوەری سەرزەوی... تەنها بەخاتری ئەوەی لەلایەن
پیاوێکەوە سوکایەتی پێکرا! قبوڵی هەموو ئەوانەیکردو
هەرخۆشی دوایی ئازایانە مرد.

نیچە دەڵێت: خۆکوشتن لوتکەی پاڵەوانێتی مرۆڤە. نانا
ئەمەیکردو خۆیکوشت. تابێتە پاڵەوان و ئیتر کۆتایی بێت
بەونەهامەتی و سوکایەتییەی کۆمەڵگەو خێزان و جەلیل
پێیاندەکرد.

Scanned by CamScanner

ئەگەرچی هەموو مردنێك پاڵەوانێتی نییە، بەڵام مردنی نانا وەکو ڕەنگدانەوەی ئەو جەورو ستەم و ناعەدالەتییەبوو کە پیاوی نموونەی وەك جەلیلی لەکۆمەڵگەدا دروستکردبوو.

ئەهامەتییەکانی مریەم ئەوکاتە دەستپێدەکات، کە نانا مردو ژنەکانی تری جەلیل کەوتنە هۆنینەوەی سیناریۆی پڕ ترس.

ئەوکاتەی مریەمیان بانگکرد گوتیان! هەواڵێکی خۆشمان پێیە بۆت، خوازبێنیکەرت هاتووە.

هەرچەندە ئەوەی دایانڕشتبوو بۆ مریەم سەریگرت و مریەمی تەمەن پانزەساڵیان لە ڕەشیدی تەمەن چل و پێنج ساڵ مارەکرد، بەزۆر بەناچاری و بەزۆرەملێ پڕ بەسوکایەتی مریەمیان دابە ڕەشید، کە لە تەمەنی باوکیدا بوو.

تا ئێستا گرفتەکانی مریەم هەر ئەوەبوو کە کچ بوو. کە حەرامزادە بوو؟ کەدایکی خۆیکوشت؟ کەژنەکانی جەلیل سوکایەتیان پێکرد؟ کەمنداڵەکانی تری باوکی زڕ خوشك و براکانی وەکو ئەو نەسەیر دەکران و نەڕێزیان لێدەگیرا؟

بەڵام ئێستا لەهەموو ئەوانە زەحمەتترو گرانتر- لەم ڕۆمانەدا دین و مەزهەب و مەلاو ئیسلامی سیاسی و تاڵیبان و حزبە ئیسلامییەکانە کە ڕۆڵێکی پاسیڤ و نائینسانی دژی گەلی ئەفغانستان، بەتایبەتی ژنان دەگێڕن.

خۆ ئەو کارەساتانەی لەسەر دەستی ئەوان توشی ژنان و لاوان و خەڵکی ئەفغانستان بووە، تەنها چنراوی ڕووداوەکانی هەزار خۆری درەوشاوەی نوسەر نییە، بەڵکو مێژوویەکی

Scanned by CamScanner

هێندە تازەیە هەموومان ئەو نەهامەتیانەمان بینی کە لەسەر دەستی دین و ئەم هێزە ئیسلامییانە توشی هاتین.

مریەم و لەیلا پاڵەوانەکانی ئەم رۆمانە، دوو کەسی ئازاو ئازاد کە بیروڕایان بەدین و مەزهەب و پەچەو ئەو هێزە ئیسلامییانە نییە. دیالۆگ و مەنەلۆگی ناخی خۆشیاندا بێ سنوور بێزارن لەدەست دین و مەزهەب و کۆنەپەرستی و هێزەکانی تالیبان و ئیسلامییەکان.

ئەوان هەردووکیان قوربانی شەرعیەتێك بوون کە دوو کچی گەنج لە پیاوێکی چل و پێنج، شەست ساڵ مارە دەکات و توشی سەدان نەهامەتی و سوکایەتی بوون...

ئـەوان لەسەر دەستی ئەم مەزهەب و هێزانە براو باوك و دایك و ئازیزو هاوڕێکانیان بوونە قوربانی شەڕی کۆنەپەرستانەی شەقام و کۆڵانەکان، لەپێناو دەسەڵات و شەرعیەتدان بەخواستەکانیان.

سەرکەوتنی مریەم و لەیلا لەم شۆڕشەدا، بەکوشتنی رەشیدێك کۆتایی دێت، کە جیا لەوەی مێردێکی زاڵم و چەوسێنەری تاوانبارو دڵرەق بووە- لەهەمانکاتدا ئاماژەیە بۆکوشتنی سەرکوت و داپڵۆسین و دیکتاتۆریەت.

ئاماژەیە بۆ سەرکەوتنی ژنانی ئازادیخواز لەبەرامبەر دین و مەزهەب و خەڵکانی لەخشتەبەری بەناو دین و مەزهەب، کە رەشید نوێنەرایەتی دەکات و داکۆکی لەو هێزە ئیسلامیگەرانە دەکات کەهەموو مافێکیان لەئینسان سەندۆتەوە.

Scanned by CamScanner

کوشتنی ڕەشید لەسەر دەستی ژن، پەیامی حەوایە بۆ یاخیبوون و یەکگرتنی مریەم و لەیلا، ئاماژەیە بۆ یەکگرتویی ژنـان و کەسانی چـەوسـاوە. کەیەك موعانات و ئـازارو ئەشکەنجەیان هەیە، گیرۆدەی دەستی ناعەدالەتی دین و مەزهەب و کۆمەڵگەی ئیسلامییە.

مریەم، لەناو پاسەکەدا کەبڕیاربوو لەگەڵ ڕەشیدی مێردیدا بڕوات بۆ کابوڵ، بەجەلیلی باوکی گوت: من خەو خەیاڵم تۆ بوویت، نەمدەزانی تۆ منت بەمایەی شورەیی خۆت دەزانی، تۆ شەرمت دەکرد کەمن کچتم.

جەلیل گوتی: دێم بۆلات.

بەڵام مریەم گوتی: نا...نا، نامەوێ بتبینم- نەیەیت بۆلام، نامەوێ هیچ هەواڵێکیشت بزانم.

ئەمە فەلسەفەی ژیانە، کە ئینسانە غەدرکەرەکان هەمیشە براوەی ژیانن و ئینسانە غەدرلێکەرەکانیش هەمیشە دۆڕاوی یەکەمن.

جەلیل و باوکی مریەم دۆڕاو، مریەم دواجار بەسەربەرزی مرد کە شۆڕشێکی بەرپاکرد، دیکتاتۆرێك بکوژێ کەزەروو ئاسا خوێن دەمژێ، شۆڕشێکی بەرپاکرد باوکی ناچارکرد بەداوای لێبووردن.

حیکایەتە سواوەکانی ژیانی ڕۆژانەی مریەم، ئەوەبوو لەگەڵ ڕەشید- ژن موڵکی پیاوەو نابێ چاوی بەدەرەوە بێت.

پێیان دەگوت: بەخوا کوڕتبێت باشترە لەکچ- دەیانگوت: حەرامزادەی، تۆ کچی، تۆ ئافرەتی،

Scanned by CamScanner

لەیلا (ئەحمەدو نور) کەچووبوون لەگەڵ شا مەسعود، باس لەعیشقی نێوان لەیلا و تاریق- باس لەکێشەکانی نێوان پشتوون و ئاجیك، هەزارەو کۆزیەك.

بەداخەوە نەهامەتی ژن بەردەوامەو کاتێك پیاویش دەمرێ و دەکوژرێ، نەهامەتییەکانی بۆ ژنانە. کوشتنی براکانی لەیلا- ئەحمەدو نور، لەشەڕی جیهادی دژی سۆڤیەتییەکان کۆستێکی گەورە بوو، مردنی بەهەمان شێوەیە.

عشقی نێوان لەیلاو تاریق، هەمان پەیوەندی نێوان جەلیل و نانا مان بیردەخاتەوە، کەسێکسێکی ناشەرعی تێدا روودەدات، بەڵام جیاوازی نێوانیان ئەوەیە کە تاریق تاسەر بەوەفا دەمێنێتەوە بۆ عیشقی لەیلا، ئەو کاتەش کە سێ دڵۆپ خوێن لەدامێنی لەیلا کەوتەسەر فەرشەکە- کەهێشتا ژن و مێرد نەبوون، تەنها عاشق بوون و هیچ کامیان هەستیان بەترس نەکردو پاش چەند ساڵك لێکدابڕان و شوکردنی لەیلا، بەڵام عیشقی راست و پاك ئەم دووانە لەیەك ناکات و کاتێکیش لەیلا عەزیزەی کچی دەبێ، وەکو منالێ یەکەم لە رەشید.

ئەوە کچی تاریقی یەك لاقە، کەدواتر تاریق پاش ونبوونی جارێکی تر عەزیزەو زاڵمای لەباوەش دەگرێتەوە، کاتێك بەهۆی شەڕی ناوخۆی هێزە ئیسلامییەکانەوە، خەڵکی ئەفغانستان جێدەهێڵن و تاریقیش یەکێك دەبێت لەوانە.

نەهامەتی لەیلا بەکوشتنی دایـك و باوکی بەتۆپی موجاهیدەکان بارودۆخی ئەمی خراپکرد، لەیلا خۆشی بریندار دەبێت.

بەتاکتیکی رەشید پیاوێك بەناوی عەبدولشەریف لەناکاو دێتە ماڵی مریەم و دەیەوێت ئەو هەواڵە درۆیە بە لەیلا ڕابگەیەنێ کە گوایە: محەمەد تاریق و لیزای، خۆشەویستی لەیلا برینداربووە و مردووە،

ئەم هەواڵە هەرگیز بۆ لەیلا چاوەڕوانکراو نەبوو، پاش دایك و باوکی و هاوڕێکەی شتێك کەلەم دنیایەدا دڵی پێیخۆشبوو- تاریق بوو.

تاریقیش رۆی، هەستی کرد ئەم هەواڵە هەمان هەواڵە کە پیاوێك بۆ کوشتنی ئەحمەدو نوری برای بۆیان هێنا.

لەم رۆمانەدا مردن سەرتاپای رووداوە چنراوەکانییەتی، نەك لەبەرئەوەی نوسەر کەسێکی مەرگدۆست بێت- نا ئاماژەیە بۆ قوربانیبوونی قوربانییەکان لەسەر دەستی جەللادەکان، مانای ژیاندۆستی نوسەرە لەچاوی قوربانییەکانەوە، ئاماژەدانە بەزوڵم و زۆری جەللادەکان، بە بەردەوامی، بەڵام دواجار هیچ هێزێك ناتوانێت رێ لەپاڵەوانانی رۆمانەکەو (مریەم و لەیلا) بگرێت. کە شۆڕشێکی پرتەقاڵی دژی ستەم و سیستمی سیاسی و ئیسلامی و پیاو و رەشید و کۆمەڵگەی دواکەوتوو بەرپادەکەن.

واتـا: نوسەر دەیەوێت ژیاندۆستی بکاتە پاڵەوان و مەرگدۆستەکان بنێرێت بۆ جەهەننەم.

رەشید پیاوی جەللادی بێشعورو هەوەسباز، دواجار ئەوەی بۆ مریەمی خێزانی پێشنیار کرد، کە تاکە رێگە بۆئەوەی لەیلا لەماڵەکەیدا بمێنێتەوەو نەبێتە سۆزانی، دەبێت لەیلای هەژدە ساڵ شووبە رەشیدی(60) ساڵ بکات و ناچار لەیلا بەمە رازی بوو.

Scanned by CamScanner

لەیلا پێش برینداربوونی بڕیاریدابوو دوای چارەنووسی خۆی بکەوێت و بگاتە تاریق لەپاکستان و لای خۆیەوە وتی: ئەحمەد و نور مردن، دایە مرد بابە مردن، تاریقیش تەواو بوو.

خۆ لەیلا دەیزانی ئەوە کارێکی ئابڕوبەرە کە شوو بەرەشید بکات و ببێتە هەوێی مریەم، بەڵام هەمیشە خەیاڵی لای سکە ناشەرعیەکەی بوو لەتاریق، ئەوەی پێ لەهەموو شتێك لایگرنگتر بوو، بۆیە ئەوشەوەی کە لەیلا چەقۆکەی لەژێر سەریدا شاردەوە- تارەشید خەوت و پەنجەی خۆی بڕی و رووی سووری خۆی خستەسەر دۆشەکەکەی، کە لەگەڵ رەشید خەوتبوون... کە هێشتا ئەو سکی بەتاریق هەبوو.

دوای ماوەیەك لەیلا هەواڵی ئەوەی دابە رەشید کەسکی هەیەو ئەم هەواڵە رەشیدی دڵخۆشکرد. لەولاشەوە کێشەی نێوان مریەم و لەیلا گەورەتر دەبێ- تائەوکاتەی مریەم دەڵێت: لەیلا تۆ قەحبەی... دزی، کاتێکیش لەیلا کچەکەی بوو عەزیزە، رەشید چاوەڕێی کوڕی دەکـرد- بۆیە هیچ خۆشحاڵ نەبوو بەکچەکەی لەیلا.

وردە وردە رەشید گومان دەکات لەپەیوەندی رابردووی تاریق و لەیلا، بەڵام هیچی دەستناکەوێت تاسەرەنجام ئەو پەیوەندییە نهێنییە ئاشکرا دەبێت و بەمەرگی رەشید کۆتایدێت.

ساڵی (1994) هەرسێکیان بڕیاریاندا رابکەن (مریەم و لەیلا و عەزیزە) رەشید جێبهێڵن.

Scanned by CamScanner

جێهێشتنی ڕەشـیـد، واتـا: دەستهەڵگرتن لەمێردو سوکایەتییەکانی و ستەم و حوکمی ئیسلامییەکان، ئازاری دەرچوون لەودیلیەتی و سوکایەتییە، بەڵام دواتر لەلایەن بەناو موجاهیدەکانەوە دەگیرێن و دەدرێنەوە دەست ڕەشید، چەند ڕۆژ دەیانخاتەژێر لێدان و زیندانەوە.

دوای ئەمە لەیلا کوڕێکی دەبێ و مریەم دەیەوێ بەدوای باوکیدا بگەڕێت، بەڵام بێئاکام دەبێت و جەورو ستەمی تاڵیبان دەگاتە لوتکە .

لێرەوە دەرگـاکـان لەسەر لەیلا دەکرێنەوە بەتاریقی خۆشەویستی(25) ساڵی شاد دەبێتەوە. ڕۆژێك کە تاریق تامەزرۆی بینینی لەیلای خۆشەویستی دەبێت، پاش ئەو هەموو ساڵە ڕەشید پێیدەزانێ و دەکەوێتە لێدانی مریەم و لەیلا- بەشێوەیەکی ترسناك.

تاریق بە لەیلای وتبوو، من دەزانم مێردت هەیەو منالّت هەیە، بەڵام حەزناکەم قەت جێتبهێڵم.

ئەو شەوەی کە ڕەشید دوا کاری خۆی کرد و چەند توانی سوکایەتی بە لەیلا کرد بەدەستی مریەم و بە پێداکێشانی دوو بێڵ بەسەریدا کۆتای بە ژیانی هات...

دواتریش مریەم خۆی تەسلیمی پۆلیسەکانی تاڵیبان کرد، بەڵام مریەم وتی « ئەوە یەکەمین جارە لە ژیاندا خۆی بڕیاری چارەنوسی خۆی بدات « ئیتر ڕەشید بوو بە رابردوو.

لەیلاو تاریق و عەزیزە و زاڵمای بڕیاریاندا بڕۆن بۆپاکستان، بەڵام بەبێ مریەم، ئیتر هەرگیز و هەرگیز مریەمیان نەبینییەوە.

Scanned by CamScanner

پاش چەند ساڵ تاڵیبان کۆتاییهات و هەرچواریان بڕیاریاندا بگەڕێنەوە ئەفغانستان.

لەیلا دەیەوێت چارەنوسی مەلا فەیزوڵڵا و باوکی مریەم بزانێ، بەڵام ئەوانیش مردوون.

قسەیەک هەیە دەڵێت: مێژووی ژن مێژووی چەوسانەوەیەتی: ئەم ڕۆمانە باس لە مێژووی چەوسانەوەی ژن دەکات، بەڵام باس لەوەش دەکات نەڕاستی نەعیشق-نەوەفاو سۆزو داهاتوو نامرن و جاویدانینین.

باس لەوە دەکات چۆن یەکەم یاخیبوون لەسەر دەستی حەوا لەبەرامبەر خوادا بەرپاکرا، لێرەش ژن دەبێتە چارەنووسی داهاتووی وڵاتێک- پاش سەدان نەهامەتی.

لەم ڕۆمانەدا کە هاوڕێم ئازاد بەرزنجی لەئینگلیزیەوە وەریگێڕاوە، ڕۆمانی (هەزار خۆری درەوشاوە)ی خالید حوسێنی، هەستدەکەی شوێن کوردستانە. سەردەم سەردەمی بەعسەو ساتێک سەردەمی شەڕی ناوخۆی کوردستان و حوکمی هێزە ئیسلامییەکانە لە هەڵەبجە، سەردەمیش کوشتنی مهابادو جوانە و دوعاو...، کوردستانە.

ڕەنگە بەرزنجی هەر مەبەستی وەرگێڕانی دەقێک نەبێت-ئەوەندەی لەشعوری خۆشیدا هەست بەنزیکی ڕووداو و شوێن و کەس و کارەکتەرەکان دەکات- لەنێوان ئەفغانستان و کوردستان و پیاوانی ئێرەو ئەوێ، قوربانیانی وەک لەیلاو مریەم لەوێ و کچ و ژنانی ئێرە.

Scanned by CamScanner

کـەسـەدان ژن و کچی کـوردی وا قوربانیمان هەیە لەسەردەستی جەللادەکان و سەدان پاڵەوانی وەك لەیلاو مریەممان هەیە، کەخەم و عیشق و نەهامەتییەکانیان نەیکردوونەتە پاڵەوانی رۆمانێکی وەك هـەزار خۆری درەوشاوە.

لەیلا قوتویەك وەردەگرێت لەکوڕەکەی فەیزوڵڵا کەسێ شتی تیایە بۆ مریەمی بەجێهێشتووە، (نامەیەك. کیسەیەك کاسێتێکی ڤیدیۆیی)

نامەکە بەدەستوخەتی جەلیل لـە(-13 مەی 1987) نـوسراوە، باس لەوەدەکات زڕدایکی مریەم (ئەفسون) و (نیلوفەری خوشکی و فەرهادی بـرای) کـوژراون. خەون بەتۆوە دەبینم. من وەك باوك شایستەی تۆ نەبووم...، واباشە میراتییەکەی خۆت بۆ دابنێم...، من تا لەژیاندابووم باوکێکی باش نەبووم بۆتۆ -

ئیمزا: باوکی ناشایستەت

جەلیل

ئێستا زاڵـمای تەمەنی شەش ساڵە. عەزیزە دە ساڵەو ئاهەنگی یادی لەدایکبوونیان دەگێڕن، تاریق لە رێکخراوێکی فەرەنسی کاردەکات، لەیلاش لەهەتیوخانەیەك کاردەکات- وەکو مامۆستا...

بەداخەوە مریەم لەلایەن تاڵیبانە کۆنەپەرستەکانەوە لەسێدارەدراو کۆتایی بەژیانی هات. بەدنیایەك خۆزگەو

Scanned by CamScanner

ئارەزوو و هیواوە کە هەموو ژیانی پڕبوو لەکارەسات و نەهامەتی و سەرگەردانی...، بەڵام سەربەرزانە ژیا و مرد، بۆهەمیشە مریەم و مریەمەکان لای ئێمە لەکوردستان و لای خەڵکی ئەفغانستان زیندوون.

لەیلا سکی هەیەو وابڕیارە منالی سێیەمی ببێت و دەڵێت: ئەگەر کچ بوو ناوی دەنێم مریەم، ئەگەر کوڕ بوو، هەریەکە لەتاریق و عەزیزەو زاڵمای ناوێکیان دۆزیوەتەوە.

بوونی منالی سێیەمی لەیلا مانای سەردەمێکی نوێ و دنیایەکی نوێ و پاکو ژیانەوەی ژن و کۆمەڵگەو مرۆڤایەتییە، مانای سەرلەنوێ هەزار ژنی درەوشاوەیەی لەمێژووی مرۆڤایەتی.

لەیلا لێرەدا حەوایەکیترە بۆ بەگژداچونەوەی ئادەم و بەرپاکردنی شۆڕشێکی تر، کە پڕە لەیاخیبوون و لەداب و تەقالیدە سونەتییەکان و دین و مەزهەب.

لەیلا، نموونەی ئەوکچە پێشمەرگەیەی کوردستانی ئێران (بەیان)ە کە مێژووی چەوسانەوەی ژنی کوردە.

لەیلا نموونەی شۆڕشی ژنە.

Scanned by CamScanner

هەزار ماڵ لە خەونو ترس

مێژووی تراژیدیای کۆمۆنیستەکان و ئیسلامییەکان

ناوی کتێب: هەزار ماڵ لە خەون و ترس

بابەت: رۆمان

نوسەر: عەتیق رەحیمی

وەرگێڕانی لە ئینگلیزیەوە: ئازاد بەرزنجی

ساڵی چاپ: 2012

لاپەڕە: 195

Scanned by CamScanner

هەزار ماڵ لە خەون و ترس، رۆمانی عەتیق رەحیمی نوسەری ئەفغانی، یەکێکی ترە لە رۆمانە دەگمەنەکانی، رەحیمی لەم رۆمانەشدا باس لە نەهامەتییەکانی خەڵکی ئەفغانستان دەکات، کە چۆن هەمیشە گیرۆدەبوون بەدەست سیستمە سیاسیەکانیانەوە، هەر لە سەردەمی حکومی نەجیوڵلا و یەکێتی سۆڤیەت و چ لەسەردەمی تاڵیبانی ئیسلامیدا.

هەزار ماڵ لەخەون و ترس، چەوساندنەوەی نوێنەرانی کۆمەڵگەی ئەفغانستانە، دایك و خوشکی فەرهاد، عینایەت و مەهناز ئەو کەسانەن کەبونتە قوربانی.

لەم رۆمانەدا سوننەت و خورافیات، مەزهەب رەنگدانەوەی بەرچاوی هەیە و نوسەر دەیەوێت بڵێت: لەسایەی رژێمە یەك لە دوای یەکەکان کۆمەڵگە هەمیشە گیرۆدەی سوننەت و تەقلیدەکانە.

ناوەڕۆکی نامەیەك کە تێدا نوسراوە «ئەگەر من رانەپەڕم، تۆ رانەپەڕیت، ئەو رانەپەڕێت، ئەی کێ سـواری دایکی میللەت بێت» ئەمە ئەو نامەیە کە ئەم دوو دێڕەی تێدا نوسراوە و فەرهادی لەسەر دەستگیردەکرێت، ئەفسەرەکە پێی دەڵێت «فەرماندە دەچێت سواری خوشکەکەت بێت»

ئیتر ئەو شەوە مەهناز و یەحیا، فەرهاد کە جێبێکی سەربازی فڕێیداوە، هەڵیانگرتەوەو بەنهێنی بردیانە ماڵی خۆیان.

مەهناز وتـی، ئـەوە هـەر تۆنیت بە دەسـت شەقی ئەم حکومەتەوە دەناڵێنیت، بەڵکو منیش ساڵێك لەوبەر مێردەکەمیان فڕێدایە زیندان و پاشان پێیان وتم لە سێدارە دراوە...!

Scanned by CamScanner

ئەم رۆمانە نمونەی جەوروستەمی حکومەتی نەجیبوڵڵای بەناو کۆمۆنیستییە، ئەگەر مۆمۆنیستەکان بەنەزەری فریادرەسی ئینسانەکانن، بـەڵام نموونەی ئەم سیستمە کۆمۆنیستانە بەداخەوە کەمە، چونکە باشترین نموونەیان ستالین و سیستمە کۆمۆنیستەکەی بـوون، کاسترۆ و سیستمەکەی نەجیبوڵلا و حکومەتەکەی، بەڵام واقیعترین نموونەی ئەم سیستمە سەرکوتکەرانە ئەم رۆمانەی عەتیقی رەحیمییە لەپاڵ رۆمانەکانی خالیدی حوسێنی، کە هەردووکیان لەناوەڕۆکدا قسە لەسەر دوو سیستمی حکومرانی تۆتالیتار و جینایەتکار دەکەن. حکومەتی کۆمۆنیستی نەجیبوڵلا و تاڵیبان هەردوکیان ئینسان دەکەنە قوربانی، ژنان و منداڵان بوونتە گیرۆدەی ئەم دوو سیستمە

پولی چەرخی ئەو زیندانیەی، کە هەموو تاوانەکانی رژێمەکەی نەجیبوڵڵای تێدا ئەنجامداوە.

عینایەت ناچارە وڵات جێبهێڵێت، براکەی لە زیندان لەسێدارەدرا، مێردەکەی مەهناز کوژراو فەرهاد توشی ئەم گرفتەبوو.

هەرکام لەمانە بێ هیچ هۆکارێك رووبـەرووی مەرگ دەبوونەوە.

کۆمۆنیستە ناشرینەکانی کۆمەڵگەی ئەفغانی و ئیسلامییە تیرۆریستەکانی ئەفغان و تاڵیبان دوو دیوی یەك دراون، کە تەنها و تەنها قەتڵ و عامی خەڵکی ئەفغانستانیان کردووە، ئەویان لەژێرناوی کۆمۆنیزم و ئەمیشیان لەژێرناوی ئیسلامدا، بەڵام هەردووکیان جگە لە جینایەت و سوکایەتی و بێ مافی هیچی تریان بۆ خەڵك پێ نەبوو.

Scanned by CamScanner

ئەو دروشمەی کە سێ خێزانی لەسەر گیرۆدە دەبن حیکایەتی ئەم رۆمانەیە.

کۆمۆنیستەکان ئەم دروشمەیان بەکاردەهێنا:

«ئەگەر من رانەپەڕم
ئەگەر تۆ رانەپەڕیت
ئەگەر ئەو رانەپەڕێت
ئەی کێ لەناو جەرگەی ئەم تاریکیەدا چرایەک دابگیرسێنێت»

دروشمێکی درۆزنانە، بۆ لەخشتەبردنی خەڵکی، بەڵام بۆ بەدیهێنانی مەرامە سیاسییەکانیان

لەبەرامبەردا فەرهاد و عینایەت و خەڵکی ئەفغانستان دروشمەکەیان ئاوا لێ کردبوو.

«ئەگەر من رانەپەڕم
ئەگەر تۆ رانەپەڕیت
ئەگەر ئەو رانەپەڕێت
ئەی کێ دایکی ئەم میللەتە بگێت»

سەرئەنجام توشی ئەو هەموو کێشە گرفتە دەبن. پاش ئەوەی ئەم دروشمە، عیانەیەت و فەرهاد توشی دەردەسەری دەکات، عینایەت، ئاوارە دەبێت، فەرهادیش دەکەوێتە ماڵی مەهنازەوە.

پاش ئەوەی مەهناز ماڵی فەرهاد دەدۆزێتەوە دایکی بە فەرشێکی گرانبەها قاچاخچیەک رازی دەکات فرهادی بۆ ئەو دیوە سنوری پاکستان ببات. دایکی فەرهاد دەڵێت» کوڕم تۆ ئەوکە خانوەکەمان فرۆشت من و فەرید و پەروانەش دێین [illegible]

تا ئەو شەوەی قاچاخچیەکە، فەرهاد لەفەرشەکەوە دەپێچێ بۆ پاکستان.

پاش ئەوەی فەرهاد دەگاتە پاکستان تێدەگات و دەڵێت «لێرە دەیانەوێت جەستەت بکوژن، لەوێش روحت دەکوژن»

تاڵیبان و کۆمۆنیستەکان بۆ فەرهاد و خەڵکی ئەفغانستان هیچ نین جگە لە نەهامەتی.

ئەم رۆمانە «هەزار ماڵ لەخەون و ترسدا، گێڕانەوەی حیکایەتێکە، کە مێژووی نەهامەتی خەڵکی ئەفغانستانە».

فەرهاد کە پاڵەوانی سەرەکی رۆمانەکەیە. هیچ کاری نییە جگە لەوەی خوێندکارێکی زانکۆیە.

بەهۆی روداوێکی سادە و ساکارەوە، کە عینایەتی هاوڕێی و گاڵتە دروشمی کۆمۆنیستەکان دەکات، ناچار لەزانکۆ وازدێنێت و تا شەوێك بەسەرخۆشی دەکەونە دەورییەکی کۆمۆنیستەکان و ژیانیان دەکرێتە جەهەننەم،

ئیتر ئەو شەوە مەهناز کە مێردەکەی کوژراوە، لەگەڵ یەحیای کوڕی دەژی، فەرهاد دەشارێتەوە تا دواجار دایکی فەرهاد قاچاخچیەك رازی دەکات فەرهادی بۆ تا ئەودیو سنوری پاکستان ببات، لە فەرشێکی دەپێچێت و دەگاتە ژێر دەستی دەسەڵاتی تاڵیبان و توشی هەمان کێشە و گرفت دەبێت.

رۆمانەکە بەتاریکی دەستپێدەکات و بەتاریکی کۆتایی دێت.

رۆمانەکە، باس لە دوو سیستمی سیاسی تۆتالیتار دەکات، کە ژیانی خەڵکی ئەفغانستان دەهاڕێ و ناچاری دەربەدەری و ژیانی تاراوگەیان دەکات.

Scanned by CamScanner

هەورە سپییەکەی جەنگیزخان- یان ئیعدامێك لەسارۆزیك

منداڵێکی زۆڵ- یان بونەوەرێکی زادەی عەشق

«عشق و خۆشەویستی و دووکـەس و سکپڕبوونی ژنەکەیی و شۆڕشگێڕی پیاوێك، چارەنوسەکەی مردن و مەرگ و ئیعدامە، ئەم رۆمانە بەسەرهاتی واقیعی سەردەمی دوو دیکتاتۆرە»

ناوی کتێب: هەورە سپییەکەی جەنگیزخان- یان ئیعدامێك لە سارۆزیك

بابەت: رۆمان

نووسەر: جەنگیز ئیتماتۆڤ

وەرگێرانی لە ئینگلیزییەوە: تۆفیق عەبدول

ژمارەی لاپەڕە (169)

بەڵێنمداوە، هەموو ئەو کتێبانەی»جەنگیز ئەیتماتۆڤ « کە دەکرێنە کوردی، لە رێگای خوێندنەوەیەکی سادەوە بەخێرایی بەخوێنەری بناسێنم و ئەمەش سێیەمین کاری منە سەبارەت بە ئیتماتۆڤ، هۆکاری ئەمەش تەنها خۆشەویستیمە بۆ نوسینەکانی ئیتماتۆڤ، کە زۆر لە واقیعی کۆمەڵگەی کوردستانەوە نزیکن.

«کە لێیان پرسی: مرۆڤ لەکاتێکدا مەترسی لەسەر ژیانیەتی، بۆ واز لە ئارەزووەکانی ناهێنێت.

ئەیتماتۆڤ دەڵێت «لەگەڵ ئەو هەموو پێشکەوتن و گۆڕانکاریانەی بەسەر جیهاندا دێت، مرۆڤ هەر بە مرۆڤی دەمێنێتەوە»

رۆمانی «هەورە سپیەکەی جەنگیزخان- یان ئیعدامێك لەسارۆزیك» لە سادەترین پێناسەدا «سەرکەوتنی شۆڕشی عەشقە بەسەر دەسەڵات و دیکتاتۆریەتدا»

کات، سەردەمی حوکمی تۆتالیتاری جەنگیزخانە، دڵداری عەشق و خۆشەویستی یاساغ و قەدەغەیە،

Scanned by CamScanner

بەڵام چونکە نیگاو ترپەکانی دڵی عاشق لە بڕیارەکانی ستەمی دەسەڵات بەهێزتربوون، ئا لەوکاتەدا بە عەشقی کچێك پرسیار دروستدەبێت.

هاوڕێکانیان چەندجار هەردوولا لە ئەنجامی ئەم عەشقە ئاگاداردەکەنەوە کە چەند مەترسیدارە، ئاکام هەروادەبێ کە چاوەڕواندەکرا، عەشق و خۆشەویستی ئەم دووکەسە چۆن بەشێوەیەکی دڵتەزێن کۆتایدێت.

(بۆ ئەوە لەدایکبووین، ئەفسانەیەك بکەین بە چیرۆکێکی واقیعی) ئەمە جوانترین قسەی (ئەبو تالیب کۆتیبایڤ) بوو لە زینداندا کردی، ئەبوتالیب، لەکونجی زیندان توندکرابوو بە تۆمەتی خیانەت لە وڵاتەکەی.

دەشتی سارۆزیك، دەشتێکی پان وبەرینە لەوبیابانەدا خانوویەکی بچووك پەنجەرەکەی تا بەیانی لە چاوەڕوانیدا دەبریسکێتەوە.

زەریفەی ژنی ئەبوتاڵیب و دوو منداڵەکەی کە لەگەڵ زڕەی هەر شەمەندەفەرێك چاوێکیان لە دەرەوە دەبڕی و چاوەڕوانی ئەبوتاڵیب بوون، کە هیچ شتێك لەسەر چارەنوسی نەبوو

بەڵام بە پیلانێك کە (تانسیقبایڤ) دایڕشتبوو ئەبوتالیب لە کونجی زیندانێك ئاخێندرابوو، تیشکی گڵۆپێکی بەهێز لە چاوەکانی دەداو خەریکبوو مێشکی بتەقێت.

یەکێك لە پاسەوانەکانی زیندانەکە دەڵێت: تانسیقبایڤ، لاشەکەتی ناوێت، بەڵکو خۆتی بەزیندویی دەوێت.

Scanned by CamScanner

بەڵام ئازارێك كە ویژدانی داگرتبوو، بیری ژن و منداڵەكانی دەكردو هەمیشە لە زیندانەوە خەیاڵی سەیر سەیری بۆ خۆی دروستدەكرد، كە گەڕاوەتەوە ماڵەوە و لەناو ژن و منداڵەكەیدایە.

(ئیرمیك وداوڵ)ی كوڕی و (زەریـفـە)ی ژنی بۆ ئەو بەنرخترین شتێك بوون.

بەڵام خەیاڵی كوشتنی دایك و باوكی هەمیشە ئەفسانەی (ئیعدامێك لە سارۆزیك)ی بیردەخاتەوە.

ئەبو تاڵیب لەهەوڵی گەڕانەوەی بۆ لای ژن و منداڵەكەی بوو، تانسیقبایڤیش لەهەوڵی چینی پیلانێك بوو كە گوایە پەیوەندی لەگەڵ موخابەراتی بەریتانیاو یوگسلافیا هەبووە و لەهەوڵی جێبەجێكردنی كارێكی ئایدۆلۆژیانەی تێكدەرانەدا بـووە- لەناو ریزەكانی هەندێك لە دانیشتوانی ناوچەی كازاخستان.

ئەمە واقعی ژیانە، هەمیشە كەسانی بوودەڵە لەسەر حسابی كەسە شۆڕشگێڕەكان دەژین، ئەمەش رێك بەسەر بایڤدا دەسەپێت، كە چەندساڵ بوو لەپلەی رائیدیدا مابووەوە.

شوباتی (1953) بۆ (بایڤ) زۆر بەنرخ بوو، كە كەسێكی وەكو ئەبو تاڵیبی كردۆتە نێچیرو دەیەوێت پێیدا سەركەوێت.

رژێمی تۆتالیتاری ستالین، چەندان كەسی وادروستدەكات، سەرهەنگێكی بـێ ئـابـڕو خەڵكی چـەواشـەبـكـات و لەمیواندارییەكدا، بەدەنگی بەرز هاواربكات «دۆستان و خۆشەویستان، من كە بەلشەفییەكی نەبەزم، پەروەردگارم لاهیچ نییە، ئێمە سەروەرێكی ترمان هەیە كە ستالینە و ئێمە لەدوای ئەوین»

Scanned by CamScanner

«هەر کەسێك دژی ئێمە بیربکاتەوە رزگاری نابێت، هەرکەس دژی ئاسایشی نەتەوەیی بێت، خۆمان دەزانین چی لێدەکەین»

دژی هەموو ئەوانەین دژی شۆڕشی پرۆلتیاریان، خاکەکەمان لە دوژمنە ئایدۆلۆجیەکانمان لەتوندڕەوە نەتەوە خوازە بۆرجوازەکان پاکدەکەینەوە.

هێنانەوەی نموونەی ئەم قسانەی پلەدارێکی ستالینیزم بۆئەوەیە بزانێ سیستمی ستالین لەژێر ناوی سۆسیالیزم و شۆڕشی پرۆلیتاریدا چۆن رێی کردوە.

ئەم رۆمانە هەرچەندە، باس لە سەردەمی ستالین و زوڵم و زۆری ئەم سیستمە دەکات، بەڵام واقعێکە هەموو تاکێکی عیراقی و بەتایبەتی کورد لەسەر دەستی بەعس و بەعسیزم بینویەتی.

زیندانەکانی بەعس و رائدو موقەدەم و موخابەراتی بەعس، هەمیشە بە هەزارانی وەکو بایڤی تێدابوو.

بەهەزاران راپۆرت لەسەر پێشمەرگەی کوردستان و خێزان و کەس وکاریان دەنوسرا، بەخاتری چەند هەزار دینارێك، بۆیە رووداوەکانی ئەم رۆمانە بەخوێنەری کورد نامۆ نیین.

هیچ کام لە پێگەو جێگەو جوگرافیاو شوێنەکانی نامۆنین، هیچ کام لە کارەکتەرەکانی وەکو ئەبوتاڵیبی شۆڕشگێڕ «تیتۆ» و بایڤ، نامۆنین و هیچ جیاوازیەکیش لە نێوان ئەو دوو سیستمە تۆتالیارەی ستالین و بەعسدا نییە.

Scanned by CamScanner

ستالینەکان و پیاوەکانی لەوکاتەدا لەژێر پەردەی شیوعیەت و پرۆلیتاریا و سوسیالیزمدا هەزاران کەسیان کوشت و هەزاران کەسیان بە دژایەتی بۆ ئیدیۆلۆجیاکەیان بە نەتەوەخوازو ناسیۆنالیست خستە زیندان و ئیعدامکرد، هەمیشە دەیانوت: دروشمان «لێدانی دوژمنان و بەرزکردنەوەی ورەی جەماوەری گەلەکەمان بێت».

ئەم سیستمە کتومت سیستمی سیاسی بەعسە لە کوردستاندا.

هەردوولا هەزاران دوژمنی وەهمیمان بۆ خۆیان دروستدەکرد بۆ چەواشەکردنی خەڵك.

لە بەشێکی تری رۆمانەکەدا کە نوسەر بەئەنقەست گرێداوە، دەمانگێڕێتەوە بۆ سەردەمی جەنگیزخان تا کارەساتێکمان بۆ بگێڕێتەوە کە لە سەردەمی ئەم دیکتاتۆرەدا روویداوە، بەڵام کارەساتێك، تەنها مرۆڤەکان دەبنە قوربانی، بەڵام لەراستیدا شۆڕشێکە لەناو سیستمێکی دیکتاتۆریدا، ئەویش شۆڕشی عەشقی «ئیردێن و دوگۆڵانگ»ە کە لەناو جەهەنەمی شەڕی جەنگیزخاندا دژی بڕیارەکەی ئەو دەوەستن بەمشێوەیە.

«سوپاکەی جەنگیزخان هێندە رێگای بڕیوە شەو لەباوەشی تاریکیدا خەوتووە، تەنها چەند پاسەوانێك بەناو سوپا خەوتووەکەدا دەسوڕانەوە، ئەوەش تاکە بەڵگە بوو کە بە شەویش ژیان بەردەوامەو بەهەمان توندوتیژی رۆژ بەرێوەدەچێت، تەنها سێ پاسەوان بێدران، کاتێك ئەرکەکەیان

تەواوکرد ئیردێنەی سەرکردەی سەد لە چادرێك نزیکبووە کە خۆشەویستەکەی تێیدابووە.

ئەم عەشق و سەردانە نهێنەیەی ئیردێنە بۆلای دوگۆلانکی خۆشەویستی، لەکاتێکدایە کە بڕیاردراوە «نابێ هیچ ژن و پیاوێك بەیەکەوە بنون، نابێ هیچ ئافرەتێك سك بکات و منالی ببێت، بۆ ئەوەی هەموو پیاوەکان بەخەساوی لە خزمەتی جەنگیزخاندا بن»

- ئیردێنە لە ئالتونی پرسی، دوگۆلانگ وەزعی چۆنە؟

- ئالتون وتی: خەمت نەبێ بێ گرفت منداڵەکەی بوو نەجاتی بوو.

- کاتێك ئیردێنە چووەناو چادرەکەوە، دوگۆلانگ وەلامی دایەوە «ئیردێنە من و کوڕەکە لێرەین...، ئەو کوڕەی تەنها سێ رۆژە لەدایکبووە.

- ئیردێنە، وتی «منداڵەکە زۆر هارە ئەو مەمکە دەگرێت، زۆر لەخۆت ئەچێت.

لەبەرئەوەی عەشق و خۆشەویستی پلەوپایەی گەورەترە لە بڕیارەکانی جەنگیزەخان و دیکتاتۆرەکان، بۆیە شەو دیالۆگی نێوان ئەو دوو عاشقە بەردەوام دەبێت و بۆ پیلانێك کە سەرەڕای یاخیبوونی ئەوان لەدژی بڕیارەکەی جەنگیزخان و شکاندنی ئەو بڕیارەو خستنەوەی منداڵێك کە سزاکەی ئیعدامە.

ئێستا دەیانەوێت هەرچواریان لەدەست جەنگیزخان رابکەن، تا شۆڕشی عەشق بگەینە سەرکەوتن.

شۆڕشێک کە لەمەترسیدایە...!

لەم گەرمەی مەترسییەدا لەناو چادرەکەدا ئیردێنە دەڵێت: دوگۆڵانگ، سامناکترین شت کە لێی دەترسم، ئەوەنییە لە شەڕێکدا سەردابنێم، بەڵکو ئەوەیە ئارەزو خۆشەویستم لێداببڕێ و لێی بێبەری بم ....

هەردووکیان خەریکی دارشتنی پیلانێکن بۆ راکردن.

-دوگۆڵانگی ئالاچن دەڵێت: هەڵاتن لەدەست خوا ئاسانترە لەهەڵاتن لەدەست خاقان و جەنگیزخان، بەڵام مردن لەگەڵ تۆدا بەخەڵات دەزانم.

ئەوان پێیان وابوو»هەڵاتن بەدەستهێنانەوەی سەربەستییە» بێگومان ئەو رستەیە چەندە بچوکە، بەڵام زۆر گەورەیە، بەوپێیەی ئەوان دەیانەوێت لەو سەربازگەیە دەرچن کە تێدا دیلکراون و ئازادبن (وەختێك ئازادی زیندانی دەکرێت مرۆڤ خاوەنی هیچ نییە).

ئێستا پیلانی هەڵاتنەکە خەریکە دەچنرێت، ئیردێنە دەڵێت: ئاڵتون سبەی شەو تۆزێك دوای نیوەشەو دەبێ ئامادەبن دەردەچین، واتا تۆو دوگۆڵانگ و مناڵەکە لە گالیسکەیەکدا و منیش بەسواری دێم.

ئاڵتون کە لە چیاکانی چین بەدیل گیرابوو، چەندین ساڵە هەتا پڕوکاوبوو هەرکارەکەر بووە لە کاروانەکانی جەنگیزخان.

بەڵام مەسەلەکە ئاشکرا دەبێت و بە جەنگیزخان دەڵێن «ژنێك لە کاروانەکاندا منداڵی بووە...، ئەم هەواڵە «خیستیبگول» بە خاقانی وت و شتەکە ئاشکرابوو و زانرا ئەو ژنە ئەو کەسەیە کە ئالاکان دەچنێت.

Scanned by CamScanner

ئیستا بڕیاردرا، سزایەك نییە جگە لە مردن، سزا لە پێناوی گوێ ڕایەڵیدا، چەکێکە هاوتایەکی نییە بۆ زاڵکردنی دەسەڵاتی ئاك بەسەر کۆمەڵدا، ئەمە دوایین بۆچوونی جەنگیزخان بوو.

ئەم کارەساتە چەندە بۆ جەنگیزخان ناخۆشبوو، مەسەلەیەکی زۆر لەوە ناخۆشتری بیرخستەوە، ئەوەی کە کاتی خۆی یەکێك لە ئەندامان خێڵی (میرکیت) (بۆرتە) ی شۆخ و شەنگی ژنیان فڕاندبوو لە مانگی هەنگوینیدا تا دواتر ئازادی کرد، هەر ئەوەش وایکرد هەمیشە تمۆجین دژی میرکیتەکان بوو، کەسیش نەیدەزانی بۆچی...!

دوایین چارەنووسی دوگۆلانگ پرسیارکردن بوو لەوەی کە چۆن کەس نەیزانی ئەم ژنە سکی هەیە ...؟

کات بۆتە نیوەشەو، ئیردێنە دەیەوێت خۆی ئامادەبکات دەرچێــــن...! بـەڵام کاتێك ئیردێنە نزیکبووەو سوارەکان دوگۆلانکیان لەچادرەکەی دەهێنانە دەرەوە دەستگیریان کرد.

ئیستا هەموو لایـەك ئامادەکراون بۆ ئیعدامی ئەو ئالآچنە داوێن پیسـەی گوایە لەکاتی شاڵاوەکەدا منداڵێکی لێخستوتەوە، جەنگیزخان بیری کردەوە خۆ ئەتوانێ ڕەحم بەم ژنە بکات، بەڵام وتی: ئەمە هیچ چاکەیەکی بۆ پاشەڕۆژ تیانییە، هەموو سۆزو دڵنەرمییەك هەمیشە لە کۆتاییدا بەزیان ئەکەوێتەوەو دەسـەڵات لاواز ئەبێت و خەڵکیش لاسارتر دەبن.

بەڵام ئەوەی بەلاوە گرنگبوو بزانێ دۆستی ئەم ئالآچنە کێیە.

Scanned by CamScanner

دەستەی ئیعدام چاوەڕێ بوون، بەڵام پرسیاری ئەوەهات کە ئایا ئەم ژنە ئەم زۆڵەی لە کێ بووە؟ لە باخەڵی کێدا نوستووە؟

ئەمە لەکاتێکدا بوو ئیردێنە لەناو خەڵکەدا چاوی بڕیبووە دوگۆڵانگ، لەناکاو لەناو ریزی جەنگاوەرەکان دەنگێك بەرزبۆوەو هاواریکرد «من باوکی ئەو منداڵەم، ئەوە کوڕمە، ناوی کۆنانەو دایکی ناوی دوگۆڵانگەو منیش ئیردێنەی سەرکردەی سەدم».

ئیردێنە بەپەلە گەیشتە لای خۆشەویستەکەی و باوەشی پێداکرد، ئاڵقەیەکی قەنارەکەیان کردە ملی سەرکردەی سەدەکەو ئەڵقەکەی تریش بۆ ملی دوگۆڵانگ، بەمشێوەیە هەردووکیان ئیعدامکران.

ئیدی جەنگیزخان وتی: ئەوەندە بەسە، سزاکە ئامانجی خۆی هێنایەدی.

پاش ڕۆیشتنی سوپاکە لەو بیابانە چۆڵەدا تەنها ئاڵتۆنی کارەکەرو کۆنانی کوڕە حەوت ڕۆژەکە مابوون و ناچار ملی ڕێگایان گرتەبەر.

ئیدی بۆ جارێکی تر پەڵە هەورە سپیەکەی، کە بەردەوام بەسەرسەری جەنگیزخانەوە بوو، نەبینراو تیاچوو نەماوەو هەورەکە پشتی کردە خاقان.

ئیتر تێگەیشتن کە ئاسمان ڕووی لێ وەرگێڕاو ناتوانێ زیاتر بڕوات، بۆیە خۆی گەڕایەوە بۆ ئوردوس، تا لەوێ بمرێت و لە شوێنێکدا بنێژرێت کەس نەزانێت.

بەمشێوەیە ئیعدامێك لەسارۆزیك رووی‌دا كە هەمیشە مێژوو باسیدەكات، لەبەرئەوەی بە ناهەق دوو عاشق ئیعدامكران، تەنهاو تەنها لەبەرئەوەی یەكتریان خۆشدەویست، چینایەتێك خوڵقا مرۆڤایەتی شەرم دەكات ناوی جەنگیزخان و هاوشێوەكانی بێنێت.

لە بەشێكی تری رۆمانەكەدا ئیتماتۆف، زۆر زیرەكانە دێتەوەسەر باسی زیندانیكردنی ئەبوو تاڵیب.

ئەبو تاڵیب ئێستا لە ناوەڕاستی شوباتی (1953)دا لەناو شەمەندفەرێك كە بە دەشتی سارۆزیكدا دەڕوات لە یەكێك لەفارگۆنە بێ ژمارەكاندا زیندانییە، دەیانەوێت تاڵیب لەگەڵ ئەو بەناو تاوانبارە وەهمیانەی كە دروستیانكردووە، روبەرووبكەنەوە- بەتۆمەتی هاوكاری تیتۆ و یوگسلاڤیا.

بەڵام لەژێر دەسەڵاتی دیكتاتۆرێكی ترو لەژێر ئایدۆلۆژیای بەناو سۆسیالیزمدا.

نوسەر زۆر زیرەكانە ئەو رۆمانەی داڕشتوەو دوو رووداوی زۆر سامناك كە بە مەرگی دوو باوك و دایكێك بێ سەرپەنایی ژنێك و سێ منداڵ كۆتایی دێت، بەڵام لەدوو زەمەن و مێژووی جیاوازدا، بەڵام لەرووی جوگرافییەوە لەیەك شوێندا، بەڵام بەدوو تۆمەتی جیاواز، یەكێكیان بەتۆمەتی عەشق و خۆشەویستی، دووەمیان بەتۆمەتی شۆڕشگێڕو نیشتمانپەروەری و لە بەرامبەر دیكتاتۆریەتەدا، بەڵام هەردووكیان یەك ئاكامی رەش كە مەرگە چارەنووسیانە.

Scanned by CamScanner

هێشتا نەوەکان زیندون بۆ بەردەوامی شۆڕشی عەشق و شۆڕشگێڕی، ئێستا تەنها ئارەزووی ئەبو تاڵیب لە ژیاندا ئەوەیە جارێکی تر چاوی بە ژن و منداڵەکانی بکەوێت، تەنها دەیویست دوو کوڕەکەی (ئیرمیك وداوڵ) و (زەریفە)ی ژنی لە پەنجەرەی شەمەندەفەرەکەوە ببینێت، لەوە زیاتر هیچی لە ژیاندا نەدەویست.

بەڵام ئەو خۆی دەیزانی، پیاوێکی بێ دەسەڵاتی وەکو خۆی ناتوانێ هیچ بکات و دواچارەنووسیش مردنەو دەربازبوونی نییە، ئەو نێچیرێکە لە دەستی تانسیقبایڤ، ئیدی ژیان مانایەکی نەماوە بۆ ئەو.

شەمەندەفەرەکە هەر دەڕوات، بەڵام چارەنووسی ئەبوتاڵیب بێ هودەیە، تەنانەت بینینی ژن و منداڵەکەش هێندە بێ هودەیە، ئەبوتاڵیب دەیوت « نازانم تاوانی من چییە» بەڵام هەرگیزاو هەرگیز دیفاعی لەخۆی نەکردووە کە ئەو بێ تاوانە.

بەڵام ئەو باشدەزانێت ئیعدامەکەی سارۆزیك چەندە بێ تاوان بوو، ئەو ئەم تاوانەی خۆشی بەهەمانشێوەیە...، باشیش دەیزانی چارەنوسی خۆی لە چارەنوسی ئیردێنە و دوگۆڵانگ باشتر نابێ و سەرکەردانی منداڵەکانیشی هەمان سەرگەردانی کۆنانی حەوت رۆژە دەبێت.

بەڵام دەبێ هەمووما ئەو واقعە بزانین، کە ژیان لەسایەی جەنگیزخان و ستالین و سەدام حسێن، کە هەمووما بەواقعی و بە عەمەلی بینیومانە یەك شتەو چارەنوسی ئینسانەکان و عەشق و خۆشەویستی و شۆڕشگیری تەنهاو

Scanned by CamScanner

تەنها مردن و مەرگ و چارەڕەشییە، مێژوو نیشانیدا دەبێ ئەم ستەم و ستمکارییە کۆتایی بێت و جەنگیزخان تەخت و تاراجی فەوتاو ستالین شکستی خواردو سەدام حسێنیش لە قەفەسی زینداندایە.

پاسەوانەکەی تانسیقبایڤ و ئەفسەرەکە خۆیانکرد بەژووورداو هاواریانکرد.

-گیراوی ژمارە (98)مرد- واتا ئەبوتاڵیب.

- چۆن بۆچی...؟

- قوربان خۆی خۆی فڕێدایە ژێر شەمەندەفەرێك و مردووە.

- بەڵێ ئەبو تاڵیب مردووە.

* دەبێ جارێکی تر دەستخۆشی لە وەرگێڕی بەتوانا «تۆفیق عەبدوڵ» بکەم کە پاش «ئەونەنامە لەچك سورەکە»ی ئەیتماتۆڤ بەرهەمێکی تری ئەم نوسەرە گەورەیەی کازاخستان و شورەوی کۆنی پێناساندین.

ئەمە بەرهەمەی دەزگای سەردەم یەکێکە لە بەرهەمە باشەکانی ئەم دەزگایە، بەڵام ئەوەی بەلای منەوە گرنگە شتێکە ئەویش ئەوەیە کە دووکـەس بەجدی لەهەوڵی وەرگێرانی کارەکانی «جەنگیز ئەیتماتۆڤ»دان ئەوانیش (تۆفیق عەبدول و جەوهەر کرمانج)ی هاوڕێمن کە کارێکی باشدەکەن و خۆیان بەم کارانەی ئەیتماتۆڤەوە خەریك دەکەن، کە لەناو پرۆسەی وەرگێرانی کوردیدا ئەم فۆرمی کارکردنە کەمە.

پێمدەڵێن!

(42) چیرۆکی ژنانو
چەوساندنەوەیان لەلایەن پیاوانەوە

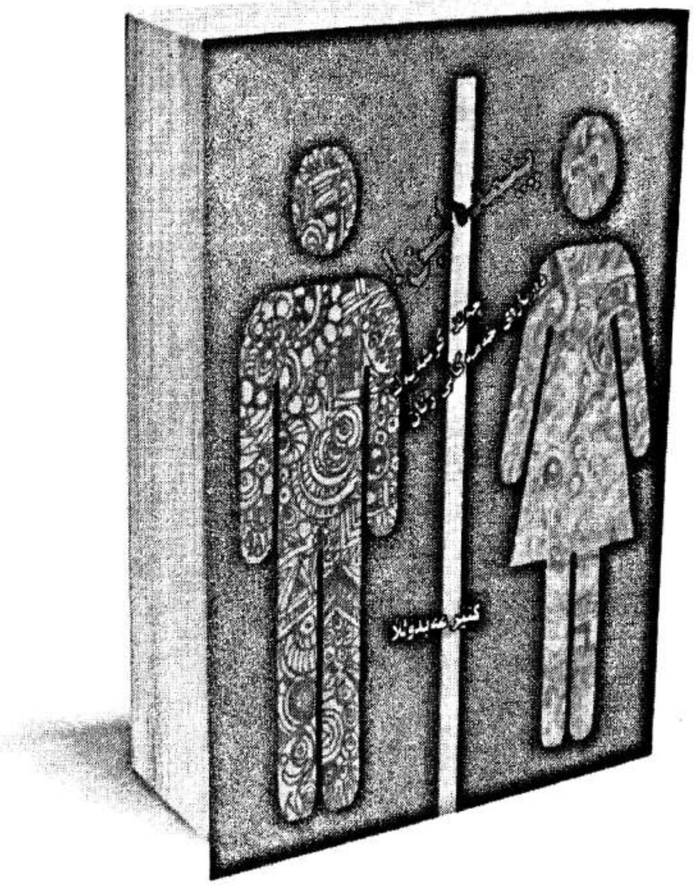

ناوی کتێب: پێم دەڵێن

نووسەر :کنێر عەبدوڵڵا

بابەت: ستونی رۆژنامەنووسی سەبارەت بە چەوسانەوەی ژنان

Scanned by CamScanner

کنێر عەبدوڵلا یەکێکە لەو کچە رۆژنامەنوسانەی سەبارەت بە داکۆکی لە مەسەلەکانی ژنان و مافەکانیان لە پێشەوەی بزوتنەوەی ژنان و داکۆکیکاری سەرسەختی ئەوان بووە.

نامیلکەی «پێمدەڵێن» تازەترین کتێبی خاتوو کنێرە، سەبارەت بە رەنجو ئازارو مەینەتییەکانی ژنانی کوردستان، کە ئائێستا بەبڕوای من، کەم لێکۆڵینەوەو کەم بەدواداچون و تەنانەت کەم کتێبی کوردیش هێندە کاریگەرانە پەی بەو هەموو مەینەتییانەی ژنان بردووە.

کنێ خان لە پێشەکی کتێبەکەدا دەڵێت«ئەم گۆشانە وروژاندنی کێشە هەنوکەییەکانی ئەمڕۆی ژنان و خستنەوەی دیالۆگی زیاترە دەربارەیان، چونکە بونەتە مۆتەکەو هەڕەشە لە ژیانی سەدان و هەزاران ژن دەکەن...»

کۆمەڵگەی کوردستان تائێستاش بەشێکە لە سیستمێکی فیوداڵی و سوننەتی و بەشێکی زۆری لایەنە نیگەتیڤەکانی ئەم سوننەتەش، بەر ژنان دەکەوێت، قوربانی یەکەم و سەر سەختی کۆمەڵگە هەر ئەوانن.

وەکو ستونەکانی خاتوو کنێر دەڵێن «ئەو ژنانە تائێستا بەدەست دەیان کێشەو گرفتی رۆژانـــەوە لەناو خێزان و کۆمەڵگەو شەقامەکانی کوردستان دەناڵێنن، وەك خۆم قبوڵم بکە» هەرچەندە ستونێکی سادەیە، بەڵام پڕە لە واقیعی تاڵی ژنان لەگەڵا هارەسەرەکانیان، تەنها دەیانەوێت وەکو خۆیان قبوڵیان بکەن، بۆیە نوسەر دەڵێت»بوونی جیاوازییەکان مانای دەوڵەمەندکردنی هاوسەریگری و یەکتر تەواوکردنی ژنو مێردە»

هەست بەنائارامی دەکەم «کۆمەڵگەی کوردستان بەشێك لە تاکەکانی هێندە ناهۆشیارن، تائێستاش لەناو پاس و

Scanned by CamScanner

بازاڕو شوێنە گشتییەکان، ژنان و کچان هەراسان دەکەن و دەستیان بۆ دەبەن و تانەو جوێن و سوکایەتیان پێدەکەن، دوایان دەکەون، تەنانەت کچان و ژنان ناتوانن ئێواران بکەونە دەرەنگ و لە بازاڕ بمێننەوە- یان سواری تاکسی بن، لە ترسی پیاوان و کەسانی بێ شعور.

لەکاتێکدا لە شارێکی وەکو تاران- یان دیمەشق و بەیروت، کچان تا کاتژمێر یەکی شەو، بەتەنیا لەسەر کوچەو شەقام و پارك و بازاڕەکانن و کەسیش سوکایەتیان پێناکات.

ئەو راستییە هوشاری تاکی ئەو وڵاتانە نیشاندەدات، بەڵام دەبێت ئەوەش بڵێین بە حکومەت و دەزگاکانی پۆلیسی هەرێمیش بێتاوان نین لەوەی کە ناتوانن بنەبڕی ئەم دیاردەیە بکەن.

ئەم ستونەش خەمێکی تری ژنانە لە کوردستان، ئەگەرچی سادەیە، بەڵام هەر ئینسانێك دوو رۆژ بچێتە بازاڕەکانی هەولێرو سلێمانی هەست بەم دیاردە قێزونە دەکات.

«دەگمەن هەست بە رەحەتبوون دەکەم، دانپیانانی ژنێکە لەگەڵا هاوسەرەکەی هەرچەندە کارێکی سادەو مافێکی سروشتی هەر ژنێکە، ئەم داوایە لە مێردەکەی بکات، بەڵام لە کۆمەڵگەی کوردستان ئەم دانپیانانە بۆ ژنان زۆرجار بە سوك سەیرکردنیانە کە مافێکی ئاساییە، ئەوەش بەشێکی دیسان پەیوەستە بە ناهوشیاری تاك، نەبوونی پەروەردەیەکی هاوچەرخ، وەکو چۆن مامۆستایان تائێستاش ئەو بەشەی لە کتێبەکان باس لە سێکس و ئەندامەکانی زاوزێ دەکات. تەرکی دەکەن، لەکاتێکدا لە وڵاتێکی وەکو ئێران سەدان کتێبی لەسەر چاپکراوە.

Scanned by CamScanner

«رقم لەخۆم دەبێتەوە» ستونێکی تر باس لەو ژنانە دەکات، کە گیرۆدەی هێنانی ژنی دووەم بوون لەلایەن مێردەکانیانەوە، کە تابلێی دیاردەیەکی قێزەونەو ئێستاش یاسا ناتوانی رێگری لێبکات، هەرچەندە پەرلەمان یاسایەکی لەوبارەیەوە هەیە، بەلام ئەم گرفتە چارەسەرنەکراوەو بەشێکی زۆری ژنان بەدەستییەوە دەناڵێنێت.

«بەد گومانم لە مێردەکەم» «خۆشەویستی مێردەکەم لاوازبووە» «مێردەکەم درۆم لەگەڵا دەکات» سێ دانپیانانی سێ ژنە بەدەست مێردەکانیانەوە.

داتاکانی کوردستان راستی ئەم سێ دانپیانە دەسەلمێنن، کە هەر بەهۆی ئەو گرفتانەوەیە ئاماری جیابوونەوەی نێوان ژن و مێردەکان رووەو هەڵکشان دەچێت، بێگومان ژنانیش بەرپرسن، بەلام بۆچی پیاوان ئەڵقە ناکەنە دەست؟ بۆچی درۆ لەگەڵا هاوسەرەکانیان دەکەن؟ بێگومان کاریگەری نیگەتیڤی دەبێت لەسەر رەوشی خێزان و هاوسەریان.

«مێردەکەم ئامادەی گفتوگۆ نییە» «مێردەکەم خیانەتم لێدەکات» دوو دەردی تری ژنان، ئەگەرچی هەردوولا لەم مەسەلەدا تاوانبارن، بەلام هەموو ئەو فاکتەرانە، جگە لە شکستی هاوسەرگیری ئاکامێکی تری نییە.

«مێردەکەم لێم دەدات» چەند سەختە ژیانی نێوان دوو مرۆڤ، کاتێك پەنا بۆ لێدانی ژن دەبرێت، ئەمە گرفتێکە زۆربەی ژنان بەدەستییەوە دەناڵێنن.

«مێردەکەم پێمدەڵێت دایکی کچان» پێشتر باسمکرد کە کۆمەڵگەی کوردستان چەندە سوننەتی و تەقلیدییە.

تا ئەوڕادەیەی «کچ» بوون عەیبەیەو منیش دەزانم ئەو ژنانەی کە کوڕیان نابێت، رۆژانە چ خەفەت و عەزاب

Scanned by CamScanner

دەچێژن بەدەست مێردو خەسوو کەرداد و خزم و ئاسیاوەوە.
چ شەرمە کچ بوون عەیب بێت سوکایەتی بە ژن بکرێت لەسەر شتی وەها. لەکاتێکدا خودی مێردەکەی باشدەزانێت کە لەدەسەڵاتی ژناندا نییە، پەیوەستە بە هۆکاری بۆماوەیی و فسیۆلۆژی.

«خەسوم بووەتە کێشەی نێوانمان» پەیوەندی خەسوو و بووک. تا ئەم ساتەش هیچ ئاسایی نییەو بکرە زۆر پڕ گیروگرفتە. لەبەرئەوەی کۆمەڵگەی کوردستان ئاڵۆزەو بارودۆخی ئابووری خێزانەکانیش خراپە، زۆرجار دەبێ هەمووان پێکەوە بن و ئەوەش سەرەتای گرفتەکانە، خۆ زۆرجار پێچەوانەکەش راستەو خەسوو دەردەدڵییەتی لەدەست بووکەکەی.

«دەیەوێت کاری لەشفرۆیشم پێبکات» راستە ژنانێکی زۆر تووشی ئەم دیاردە ناشیرینە بوون، بە هۆکاری جۆراوجۆر. بەڵام هاندانی ژنێک لەلایەن مێردەکەیەوە، ئەوپەڕەی سوکایەتییە بە پرۆسەی هاوسەرگیری و لێکڕشانەوە، خێزان و سوکایەتی بەژن.

نامیلکەکەی خاتوو کنێر عەبدوڵڵا «پێمدەڵێن» وەکو وتم چەندە سادەیە. بەڵام سەد لەسەد پەنجەی خستووەتەسەر زۆربەی گرفتەکانی ژنان و پرۆسەی هاوسەرگیری، کە پێویستە هەموو پیاوان بیخوێننەوە.

دەبێ لە ئێستادا، ئەم کێشانە بخرێنە بەر باس و بزوتنەوەیەکی فێنمنیستی بۆ بەرێ بخرێت، تاکەکانی کۆمەڵگە هۆشیاربکرێنەوە.

دەستخۆشی لە خاتوو کنێر عەبدوڵڵا بۆ ئەو ئەرکە گرنگەی پەی پێبردووەو سوپاسی بۆ رۆژنامەی ئاسۆ و یەکێتی ژنان.

یەکەمین
ترپە عاشقانەکانی دڵم

(57) نامەی فروغ فروخزاد
بۆ شاپوری هاوسەری

(ئەگەر نەگریامایە دەخنکام، هیچ شتێك قەرەبووی تەنیایی رۆحم ناکاتەوە
لەدەفرێکی خاڵی دەچم و لەگۆماوەکاندا بەدوای نامەی گەوهەردا دەگەڕێم)
(نامەی فروغ بۆ شاپور پاش جیابوونەوە)

ناوی کتێب: یەکەمین ترپە عاشقانەکانی دڵم (نامەکانی فروغ فروخزادی شاعیر بۆ پەروێز شاپوری هاوسەری)
بابەت: نامەی ئەدەبی
نووسەر: کامی، شاپور، عومران سەلاح
وەرگێڕانی لە فارسییەوە: ڕەئوف بێگەرد و شەیدا سەلاح
ساڵی چاپ: 2005
لاپەڕە: 236

*ئەو سێ نامەیە لەناو کتێبەکەوە وەرگێڕدراون.

من دەپرسم دەبێ چ سیحرێك لەپشت ئەهمیەت و گرنگی ئەم کتێبەو نامەکانی فروغەوە هەبێت، کە ئەسڵەن خەریکە ئەم فۆرم و نامە نوسینە ئەسەرێکی نامێنێت و تەلەفۆن مەسج و ئیمێڵا و فاکس، سیحری نهێنی و مانەوەی نامە عاشقانەکانیان تا ڕادەیەکی زۆر بێ کاریگەر کردوە.

ڕەنگە بەشێکی نهێنی ئەو سیحرە، عەشقێکی جاویدانی بووبێت، بەتایبەتی دەگمەنەو زۆریش دەگمەنە لە کۆمەڵگەی خۆرهەڵاتیدا لەپاش جیابوونەوەی ژن و پیاوێك، رایەڵەیەکی پەیوەندی بمێنێت بۆ عەشق و خۆشەویستی، تەنانەت بۆ هاوڕێیەتیش لەکاتێکدا لەناو بونیادی خێزانیشدا ئەم عەشقە دەستناکەوێت کە (فروغ) بۆ (شاپور)ی هاوسەری لێجیابۆوەی دەربڕیوە.

گەر ئەوەش بزانیین مومکین نییە یەکێك لە نامەکان درۆبێت- یان بەدرۆ نووسرابن، ئەوەش بەو دەلیلە دەسەلمێنم کە فروغ خۆی دەڵێت: هەرگیز ناکرێت ناوەڕۆکی شیعرێك و

Scanned by CamScanner

ناخی ئینسانەکە (شاعیرەکە) لێکجودابن، گەر وابوو بێگومان راست نییەو درۆیەکی گەورەیە.

سەد دەرسەد ئەم دێڕەی سەرەوە پێدەچێت رۆحی فروغ لەناو نامەکانیدا هەمیشە ئامادەییان هەبێت، لەکاتێکدا وەکو نووسەری کتێبەکە دەڵێت: ئەم نامانانە هەندێکیشان پاش جیابوونەوەی (فروغ و شاپور) نوسراون.

بێگومان ئەم نامانە زۆریـان لەژێر ترس و لەرزێکی عاشقانەدا نوسراون و پێدەچێت توشی زۆر دەردەسەری بووبێت، ئەوەش شاراوە نییە کە (سیحری گەورەیی عەشق لە نهێنییەکانیدایە، وەکو بەختیار عەلی دەڵێ: هەندێك نهێنی ناوترێن، هەندێك نهێنی دەتکوژن..!

بەڵام پێناچێت کەمترین نهێنی مابێت لای فروغ، تەنها ئەوەش کە فروغ دەکوژێت نهێنیەکانی ژیانە، بۆیە دەڵێت: کاتێك دەبینم دەتوانم سەرچاوەی ئاسەوارێك بم و بوونێکی پووچم نییە، کاتێك هەستدەکەم بەشتێکەوە بەستراومەتەوەو زۆرم خۆشدەوێت، ئەوکاتە هەست بە ژیان دەکەم.

عشقی ئەزەلی فروغ بۆ شاپور هێندە قووڵە هەمیشە وایلێکردووە فروغ لە نووسینی هەرنامەیەکدا چەندین وشەی جوان و پەخشان و شاعیرانە بنووسێت و بڵێیت: ئەو هونەرە بۆ دۆزەخ، کە بیەوێت من لە تۆ بکات، من هونەرم بێ بوونی تۆ ناوێت.

دەڵێت: حەزدەکەم ئەوەندە بچووك ببمەوە هێندەی باڵندەیەك، ئەوکات بفرِم و بێم بۆلای تۆ!

یەکێکی تر لەجاویدانی نامەکانی فروغ رەنگە ئەوە بێت

Scanned by CamScanner

هەمیشە هەوڵیداوە لەترادیسیۆن و دابوونەریتە تەقلیدی و سوننەتییەکان دەربازبێت و بچێتەوە بەگژ ئەو عادات و نەریتە کۆنانەدا- دیارە وایشیکردووە.

فروغ لە خێزانەکەی جیاوازترو تەنانەت لە زۆر رووەوە لەو سەردەمەدا پێش کۆمەڵگەکەشی بکەوێت.

ئـەو خـۆی دەڵـێـت: مـن چـەنـدەم حـەز بـەوەیـە بە پێچەوانەی بڕیارو نەریت یاساو باوەڕی خەڵکییەوە، رەفتار بکەم.

من هەمیشە بیر لەوە دەکەمەوە کە هەرچۆنێکە دەبێت هەنگاوێك لە ئاستی شتە ئاساییەکان بڵندتر بنێم، من ئەم ژیانە ماندوکەرو پڕکۆت و بەندەم خۆشناوێت!

گەر لە خەباتی سیاسی لەکاری نهێنیدا ناوی نهێنی بۆ ئاشکرا نەبوونی شانەکانی رێکخستن بێت، کە هەمیشە بەشێکە لە کولتوری ئێران و وڵاتانی تر، لە عیشقیشدا دەکرێت هەمان شۆڕش بەرپابکرێت، بەڵام لەژێر ئەو ناوە نهێنی و فۆرمە عاشقانەدا، کە فروغ پێشنیاری دەکات بۆ شاپور تا عەشقەکەیان ئاشکرا نەبێت، بۆیە لە نامەیەکدا دەڵێت: شاپور وەڵامی نامەکەم بە ناونیشانی ماڵی خۆمان مەنووسە، چونکە منداڵەکان وەری دەگرن و دەیکەنەوە لەسەر زەرفەکە - نیشانەی (x) دابنێ.

عەشقی فروغ بۆ شاپور هێندە گەورەیە، ئەو شەوەی کە فروغ خەریکی نوسینی نامەکەیە بۆ شاپور، چراکەی لەژێر دەست دەردێنن، بەڵام فروغ دەست لە نوسینی نامەکە هەڵناگرێت، لەتاریکیدا تەواوی دەکات.

روانینێکی پر لە سۆزی تۆ، یەك دەست گوشینی تۆ،

Scanned by CamScanner

ماچێکی تۆ، بەسە بۆ ئەوەی لە هەموو شتێك بێ نیاز بکات، من بەواڵە پێدەکەنم کە بەختەوەری لە پێی و دەبیننەوەو دەیانەوێت بیدەن بەڕوومدا.

تەنها نیکایەکی شاپورو ماچێکی، حیکایەتێکی ئەوین دەخولقێنێت. هەموو ئەو نیازانەی کە بەدەر لە ئەو دێنەپێشێ بەتاڵدەکاتەوە. لای فروغ عەشقی شاپور خۆشەویستی خەونبینن ئایندەو گەورەیی شاپور... عشقیان سوریالییە، تا رادەی سەروی پەرستن، هیچ نیازێك نییە بتوانێت بێنیازی بکات. هیچ ئەلتەرناتیڤێك نییە بۆ ئەم عشقەی فروغ بۆ شاپور، بێگومان ئەوەی کە ئاگرێکی لەناخی فروغدا جۆشداوە شۆڕشێکی بەرپاکردووە. بەتەنها فروغ نییە، بەڵکو عشقی شاپورو چاکەکەی ئەوەو خودی فروغیشە دانبەو راستییەدا دەنێت، بۆیە لە نامەیەکدا بۆی دەنوسێت: من تۆم زۆر خۆشدەوێت، نەك لەبەرئەوەی هاوکاریم دەکەیت، نەك لەبەرئەوەی چاوت لێمە، نەك لەبەرئەوەی پارەم دەدەیتێ نا پەروێز، لەبەرئەوەی لەوە گەیشتووم تۆ چاکیت و کەس ناتوانێت گەورەیی رۆحی تۆی هەبێت.

عشقی فروغ بۆ شاپور لە تەمەنی (16) ساڵییەوە دەستیپێکردو ئیلهامێکی گەورەیی لە ژیانی فروغدا لێکەوتەوە، خودی فروغیش دان بەو راستییەدا دەنێت کە شاپور چەندە کەسێکی خۆشەویست بووە بۆی و چ کاریگەریەکی لەسەری هەبووە، تەنانەت کە لە تەمەنی (21) ساڵیشدا لێکجودابوونەوە، سەرەڕایی ئەوەی فروغ لە نامەیەکدا بۆی دەنووسێت: من بەم بیست و یەك ساڵەی تەمەنمەوە بە ئەندازەی ژنێکی (60-70) ساڵە پیربووم.

هەر لە نامەیەکی تردا دەڵێت: داخ کە ئیتر ناتوانم درۆ

لەگەڵ خۆم بکەم، من زۆر تەنیام ئەمڕۆ، لە ئاوێنە تەماشای خۆمم کرد، وا وردەوردە لە سیمای خۆم دەترسم، ئایا من ئەو فروغەی جارانم؟ ئەو فروغە کە لە بەیانییەوە تا شەو بەرامبەر بە ئاوێنە دەوەستام و خۆم بە هەزار جۆر دەگۆڕی و دڵیشم پێی خۆشبوو.

دەنوسێت: تۆ دەزانێت کە من بێجگە لە تۆ کەسی ترم نییە، بۆ لەوەی هیواردارم ڕۆژێك لە ڕۆژان بتوانم قەرەبووی بکەمەوە، چاوەڕێی نامەی تۆم، ئـارەزووم خۆشبەختیتە، خۆشم دەوێت، ماچت دەکەم.

نامەکانی بەر لەژیانی هاوسەری

ڕێگا نادەم سوکایەتی بەخواکەم (پەروێز) بکرێت

تەنها لە مـاوەی کەمتر لە سێ مانگدا، بەر لە ژیانی هاوسەری فروغ (17) نامەی دورودرێژ بۆ شاپور دەنێرێت.

مێژووی نامەکان زۆر لەیەکەوە نزیکن، ناوەڕۆکی نامەکان هێندە ئاگرینن ناخی ئینسان دەهەژێنێت، وشەکانی ناوی پڕن لە تەلیسمی ئەویناوی و عەشقی جاویدانی، کە لەوەدەچێت هەر کامیان لەپاش خەیاڵ و ئەندێشەو گریانێکی زۆر نووسرابن.

نامەکان نامەی سادەو ئاسایی نین، لە نێوان دوو عاشقدا، نامەکان نامەی دڵـداری نێوان کـوڕو کچێك نین، بەڵکو خەیاڵفراوانی فروغ و عەشقی ئەبەدی بۆ شاپور وایکردووە نامەکان ببنە پەخشانێکی نموونەیی و دیکۆمێنتێکی مێژوویی بۆ ئـەوەی، کە فروغ چەندە تامەزرۆی عەشقی شاپورو پێگەیشتنی بووە.

شەوانە بـەدەم خەیاڵی شاپورەوە، ڕۆژی کردۆتەوەو

Scanned by CamScanner

هەمیشە گەڕاوە، بۆ دۆزینەوەی جوانترین مرواریەکانی دڵی دەریا تا لە دووتوێی نامەکانیدا لە ئێخەی شاپوری بدات.

ئەو هەرگیز لە نووسینی نامەکانی و قوڵی ناویان، بێتاقەت نابێت، وشەکانی (پەروێز گیان، خۆشەویست) ئەوەش دەلالەتە کە عەشق لای فروغ لەوپەڕیدایە کە ئیتر هەرچی ناخی خۆیەتی، خستویەتە دووتوێی نامەکانیەوە، رەنگە فروغ هەمان هەستی ئەحلام مستغانمی هەبێت کە لە رۆمانی (ژاکرە جسد) دا دەڵێ: تۆ لەناو هەموو نوسینەکانمدا، جوانترینیان بوویت.

ئەمە هەقیقەتەو خودی فروغیش دانی پێدادەنێت و لە یەکێك لە نامەکاندا دەڵێت: لەبەیانییەوە تائێستا سەرقاڵی بێنەو بەردەی شەڕیماڵەوەم، ئەوەندە گریاوم، کە هێشتا چاوانم دەکزێتەوە، پەروێز رەخنەم لێدەگرن کە بۆچی هێندە نامەت بۆ دەنووسم، چراکەیان بردم ئێستا چی بکەم، پاش شەڕێکی سەخت و دژوار، پاشماوەی نامەکەت بۆ دەنووسم، ئەویش لەتاریکیدا- تا دەڵێت: پەروێز گیان گەر ئەم شتانە بۆ تۆ نەبێ ئەی بۆ کێی بنووسم، کێ ئامادەیە گوێ لەم هەموو سکاڵایانە بگرێت، چ کەسێك بەستەملێکراو و بێ تاوانم دەزانێت؟

بەمشێوەیە ئەوەی کە فروغ دڵی پێی بکرێتەوەو بتوانێت ورەی پێببەخشێت بۆ ئایندە بۆی بژی و بەئومێدەوە لێی بڕوانێ، بە قیبلەگای خۆی بزانێت و هەست بکات ئەو لە پێناو ئـەودا دروستبووە، بۆیە دەبێت هەموو تاڵی و ناخۆشیەکانیش قبوڵبکات و ئاساییەو زۆریش سادەیە کە هەر لە پێناوی ئەویشدا دەبێ بمرێت.

باوك و دایك و خۆشك و براکانی جگە لە (پـوران)ی خوشکی، زۆر بۆی خراپبوون، بەشێوەیەك کە فروغ دەڵێت:

هەستەکەم هیچ کەس منی بوێت لەم ماڵەدا، هیچ کەس دڵی بە من بسوتێت و بەئەرکی خۆی هەڵسێت- جگە لە پورانی خۆشکم، بەڵکو هەرچی هەڵدەستێت، هەر خۆپەسەندو زۆرێڵی و زاڵمن، هەمیشە لە پیلاندان دژی من، تەنانەت لەسەر ونبوونی مقەستێك یەك سەعات پرسیارو هێنان و بردنیان لەگەڵ کردووم، مەگەر من مقەستەکەم شاردۆتەوە-یان فرۆشتومە، من خۆم مقەستم هەیە، بەڵام فایدەی چی هێرشیان کردەسەرم و دۆڵابەکەیان شکاندم.

تواناکانی فروغ هەر لەوکاتەوە هەستپێدەکرێت، کە چ توانایەکی لەرادەبەدەری هەبوو لە تەمەنی (17) ساڵییەوە، هەرئەوەش وایکرد لە مێژووی ئەدەبی و شیعری نوێی ئێراندا، وەکو ئەستێرەیەکی گەشاوەو دیار سەیربکرێت و خودی نامەکانیشی بۆ شاپور ئەو راستییە دەسەلمێنێت.

فەلسەفەیەك لە ژیانی نوسەراندا هەیە، کە پێدەچێت بۆ فروغیش راستبێت.

«همنگوای کاتێ لەدنیا تێگەیشت کە زانی دەریا چییە، ئەلبێرتۆ مۆرافیاش کەپەی بەئارەزوو برد، حەلاجیش ئەو رۆژەی خوا، هنری میلیریش کە لە سێکس و بۆدلێر کە لە نەفردت و هەڵەکردن تێگەیشت، بەڵام پێدەچێت».

فروغیش وەکو (سلڤا دۆر دالی) ئەوکاتە لە عەشق و خۆشەویستی و ژیان تێگەیشت، کە سەرەڕای هەژاری و نەبوونی، بەڵام شاپوری هەڵبژاردو هەزاران جار شاپوری قبوڵکردو خۆی بەقوربانی کرد، سەرئەنجام ئەوەی مایەوە نامەکانی فروغ بوو، وەکو سامانێکی گەورە بۆ ئەدەب و شیعرو عشق و گەورەیی خودی فروغ.

Scanned by CamScanner

بەڵام هەرگیز پێناچێت، فروغ، هەستی کردبێت، رۆژێك نامەکانی دەبنە سەروێردی زمانی گشت نوسەران و شاعیران و عاشقان، وەکو سەرمایەیەکی رۆشنبیری و مەعریفی گەورە سەیریاندەکرێت.

ئەو هەرگیز نەیزانی، ئەو جورئەت و عشقە پاك وگەورەیەی کە هانیدا ئەم نامانە بنووسێت، شاکارێك دەخولقێنێت و لەئێستادا بەچەند زمان دەخوێندرێتەوە، تەنها شتێك کە بۆ فروغ مایەوە، گەورەیی بوو کە هەرگیز هیچ عاشقێك وا راستگۆیانە نەدواوەو عشقستانی نەخولقاندووە.

بێگومان رەنگە ئەوەش دێرێك بێت لە دێرەکانی ناو نامەکانی فـروغ، کە دواتـر مێژوو ئاشکرای بکات، وەکو چۆن (ڤان کوخ) لەکاتی خۆیدا بە براکەی وت: رۆژێك دێ، تابلۆکانم لە نرخی ژیانی خۆم زیاتر بکەن!

بێگومان هەر وا دەرچــوو، بۆیە دەرئەنجام نامەکانی فروغیش هەرئەوەیە، کە پوران و کامیار لێی بەهرەمەندبوون و ئەو رۆژەیە کە نامەکانی فروغ، بەقەدەر عشقەکەی نرخیان هەیە.

گەر مرۆڤ دیقەت بـدات، لە یەکەمین نامەی فروغ بۆ شـاپـووردا، دەڵـێ: رازیـم ... رازیـم، دیـارە مەبەستی هاوسەرگیرییەو لەنامەی دووەمدا بۆی دەنوسێت (ئومێدی تەواوم هەیە، کە تۆ دەبیتە هی من) بۆ خۆم هەمیشە داوای یارمەتی لە خوا دەکەم، تۆش هەر وابە. لە سێەمین نامەدا، دڵی گەورەی فروغ هێندە بەکوڵە بۆ مەعشوقەکەی، تەنها لەبەرئەوەی نەچۆتەلای فـروغ، داوای لێبوردن لە شاپور دەکات)

ئەمەش گەورەیی فروغ دەسەلمێنێت بۆ شاپور.

بەڵام لە وەڵامی یەك نامەی شاپوردا بۆ فروغ دەنووسێت: تۆ بە کچێکی بەنرخ دەزانم، بەڵام بۆچونێکی باشم بەرامبەر بە رەگەزی مێینە نییە، من نێوان ئەو خۆشەویستییەی کە تۆ بە من دەڵێیت و من بە تۆی دەڵێم، زۆر دەبینم.

کەچی فروغ ئەم قسانەی شاپور ناکاتە بیانوو، تەنانەت لێشیان دڵگران نابێت، ئەوەشی بەوپێیەی (برسێتی سۆز، هەستێکی هێندە سامناك و بەسوێیە، تا بەشێوەیەك لەشێوەکان لەناوت دەبات، بەردەوام لە ناخیشەوە داتدەوەشێنێت)

برسێتی سۆزی فروغ بۆ شاپور، بەشێوەیەکە، لە وەڵامی ئەو دڵڕەقیەی شاپوردا دەڵێت: شاپور پێم دەڵێن دەبێ فەرامۆشتبکەم ناتوانم، من بۆیە زیندوم تەنیا بۆ ئەوەی لەگەڵا تۆدا بژیم.

گەورەیی فروغ لەم دێڕەدا دەردەکەوێت کە بە شاپور دەڵێت: دایکت ئەفرەتی لێکردویت کە من بێنیت، لەبەرئەوەی تۆ (8) ساڵە کچێکت خۆشدەوێت، ماوەیەك لەمەوبەر داویانە بەشوو، ئێستا جیابوونەتەوە، چاوەڕێ دەکات تۆ بیهێنیت، ئەگەر چی من بڕواناکەم چیتر ئاسەوارێك لە عشقی رابردوو لەدڵی تۆدا مابێت، گەر وانییە تۆ دەتوانی لای ئەو کچە بەختەوەربیت، بەڵام دڵنیابە کە نرخی ئەم فەرامۆشکردنە گیانی منە، لەبەرئەوەی کاتێ دەمرم، ئەوسا تۆ دەتوانیت بەراستی بڕوا بکەیت، کە فەرامۆشم کردیت، بەبێ تۆ ناتوانم تەنانەت یەك چرکەساتیش بژیم، من ئێستا تۆم زیاد

Scanned by CamScanner

لەهەر کاتێکی تر خۆشتردەوێت و وا هەستدەکەم جگە لە تۆ ناتوانم کەسی ترم خۆشبوێت.

نیچەی فەیلەسوفی هێزو پیاو، کاتێك کە عاشقی سالۆمی بوو دایکی نیچە وتی: ئەم ژنە تەنیا سێ رێگای لە بەردەمی کوڕەکەمدا داناوە- یان هێنانی- یان خۆکوشتن- یان شێتبوون، بێگومان سالۆمی شوی بە نیچە نەکردو شێتبوو، دوایش خۆی کوشت، بەڵام عەشقی فروغ لەکاتێکدا دەگاتە دواپلە، سەرەڕای توندی نامەکەی شاپور ئەوەی کە کچێکی تری خۆشدەوێت، بەنیازە بیهێنێت ئەو دەڵێت: تاکە رێگا کە لە فەرامۆشکردنی تۆ بۆ من دێتەکایەوە نرخەکەی گیانی منە، لەم نێوەدا، هاوپەیوەندییەکی گەورە هەیە لە نێوان نیچەو فروغدا، پێدەچێت هەر عەشقی شاپوریش بێت فروغی گەیاندبێتە ئەم چارەنووسە.

وەکو پێشتر باسمانکرد فروغ هەمیشە دژی سونەت و تەقالیدی کۆمەڵگەی داسەپاو بوو، بەڵام بەناچاری لە یەکێك لە نامەکانیدا لە شاپور دەپاڕێتەوە، کە مەرجەکانی باوکی قبوڵبکات، ئەگەر نا، من و تۆ ناچارین بۆ هەمیشە لەیەك جیاببینەوە.

با هەر کوڕو کچێك لەم وڵاتـەدا بیهێننە پێش چاوی خۆیان، گەر خۆشەویستییەك بەچەشنی عشقی فروغ و شاپوریان هەبێت و باوك و دایکیان ناڕازی زەماوەندیان بن چ دەقەومێت؟ هەربۆیە فروغ چاوەڕوانی ئەوەی کردووە، باوکی بە زەماوەندی ئەوان رازی نییە هەربۆیە لە نامەی داهاتوودا دەنوسێت: پەروێز بەوشێوەیەی کەمەزەندم کردبوو، باوکم رازی نییە.

هەربۆیە فروغ ناچارە مل بۆ سوننەتەکانی کۆمەڵگەی

Scanned by CamScanner

بدات و لەمبارەیەوە، لەگەڵ دایکی و دواتریش لەگەڵ باوکی قسەبکات، مل بۆ داواکانیان بدات و لە پەروێزی شاپوریش بپرێتەوە کە بە دڵی باوکی بکات، ئەگەرنا عیشقەکەیان شکستدێنیت، تا لە یەکێك لە نامەکانیدا دەنوسێت: ئەوان چییان ویست تۆ قبوڵی بکە، باشە!؟ تەنها لەبەر دڵی من، چونکە هیچ رێگا چارەیەکی ترمان نییە، ئەگەرچی من دەزانم دایك چییە کە سودێك لە هەست و سۆزی نەبینم؟ ئێستا وەکو دوژمنێك دەیبینم، بە هەموو هێزو توانایەوە دەیەوێت ئازارمبدات.

جارێکی تر دەگەڕێمەوەسەر پەیوەندی نیچەو فروغ لەوەدا کە هەردووکیان دەگەڕێن بەدوای خوایەکی حەقیقیدا کەمرۆڤی باڵا (سوپەرمانە).

لای نیچە سوپەرمان- یان مرۆڤی باڵا کەسێکە بەدوای ئەمریدا وێڵە، گەر کورتیش بێت، بەهەمانشێوە فروغیش دەگەڕێت بەدوای کەسێکدا کە خۆشبەختی کات، بۆی بژی و بۆی بمرێت، تاکە کەسێك کە فروغ قەناعەتی پێبکات پەروێزی خۆشەویستیەتی، بۆیە دواجـار دەگاتە حەقیقەتی رەهاو دەڵێت: من دەتوانم بێدەنگبم کە قسەو جوێنەکان بەسەر مندا ببارێت، بەڵام هیچ کاتێك رێگا نادەم سوکایەتی بەخودا کەم (پەروێز) بکرێت کە تۆی، ئیتر ئەوکاتە کارێك دەکەم، کە شێتبن و بکەونە هاوار، ئەمە گەورەترین و راستگۆترین دانپیانانی فروغە بۆ خۆشەویستی، کە دەیگەیەنێتە ئاستی (خوا) کە فروغ لە زۆربەی نامەکانیدا لە کۆتایدا بەوشەی (خوا) کۆتایی پێهیناوە، هەمیشە لە پەروێز دەپاڕێتەوە کە دوعا بکات.

Scanned by CamScanner

بەڵام پێدەچێت پەروێز بۆ فروغ خوای حەقیقی بێت و مرۆڤی باڵاو (سوپەرمان)ێك کە نیچە لەئیرادەی هێزدا دەیبینێت- لای فروغ پەروێزبێت و دواجار دان بەوەدا دەنێت، کە رێگەنادات سوکایەتی بە(خوا)کەی (پەروێز) بکرێت، کەئەو کەسە دایك باوکیشی بن.

بۆ تەنها یەکجار لە نامەی ژمـارە (10)دا فروغ زۆر دڵرەقانە دەڵێت: «پەروێز ئەمە دوایین نامەیە کە بۆت دەنوسم سەبارەت بەوەی کە وتوتە» ناتوانم ئەو مارەییە بـدەم کە باوکت داوای دەکـات تا دەڵێت: بڕیارمداوە فەرامۆشتان بکەم، بێگومان لەم دنیا گەورەیەدا کەسێك دەدۆزمـــەوە کە گوێ بەسۆزو هەستم بـدات و قەدرم بزانێت، جگە لەمەش، ئەگەر من ئێوەم لەکیسچوو ئێوەش لەبری دڵێکتان لەدەستداوە کە ترپە عاشقانەکانی لەهیچ شوێنێکی تر نادۆزنەوە- بۆ هەمیشەماڵئاوا.

بـەڵام خۆشبەختانە دوای ئـەوەی شاپور نامەیەکی بۆ دەنووسێت، فروغ لە نامەی ژمـارە(11)دا دەڵێت: من کاتێك تەواوی دڵا و رۆح و هەستەکانم پێشکەش کردویت، بێگومان چاوەڕێی خۆشەویستی و هەست و سۆزی زۆرترت لێدەکەم.

تا دەڵێت: من شەرەف و ئابڕوم زیاد لەهەموو شتێکی دی خۆشتردەوێت.

«لەبەرخاتری تۆ ئامادەم چاو لە هەموو شتێك بپۆشم، بەختەوەری ژیانم لەگەڵا تۆدا لەسەروی هەموو شتێکەوەیە.

پەروێز من تۆم (1.000.000.000.000.000)و ئەوەندەی دنیا خۆشدەوێ (1.000.000.000.000.000) ئەوەندەی

نەستێرەکانی ئاسمان دەتپەرستم و ستایشتدەکەم.

بەمشێوەیە سەرەڕای قبوڵنەکردنی مەرجەکانی باوکی لەلایەن پەروێزەوە، بەڵام فروغ دیسان ئامادەیە بیپەرستێ، (ئەریك فرۆم) پێناسەیەکی جوانی هەیە بۆ (ئومێد)و دەڵێت: هەموو کات ئامادەبن بۆ ئەو شتەی کە لەدایك نەبووە.

ئەم پێناسەیە سەرتاپای ژیانی فروغی داگرتووەو هەمیشە ئامادەگی تێدابووە لە پێناو ئەوشتەی کە هێشتا لەدایك نەبووە، بەڵام دەکرێت ئامادەگی بۆ بکرێت.

بۆیە فروغ بەدنیا بینیەکەی هەمان قسەی (مارکس)ی سەلماند کە دەڵێت: ئامانجی بەشەر دەبێ کردنەوەی دەرگابێ لەسەر هێزە پەنهانەکانی خۆی، نەوەکو بەدەستهێنان و کەڵەکەکردنی کەلوپەل و سامان بێت.

فروغ جگەلەوەی هەمیشە بۆ ئاینده دەژیا، ئاییندەیەك کە ئەو دەیخواست، تەنها پەروێز ببێ بە هاوسەری ئەو، بە بەدەستهێنانی پەروێز هەموو شتێك لەدایکدەبێت، بەڵام هەرگیز پابەندی سامان نەبوو، بەڵکو تاکە شتێك سەرمایەی ڕەمزی ئەوبوو عەشقی پەروێز بوو، هەمیشە دەیویست ئەو دەرگا پەنهانانە بکاتەوە کە خرابوونە سەری و زۆرجار تەنها لە نامەکاندا داوای ئەوەی دەکرد: پەروێز تکایە ئەم شتانەمان بەسە (کومبارێك، مێزێك، پەردەو قوماش، تەپڵەکی دارین، قەرەوێڵەیەکی دارین، قاپ و کەوچك و چەتاڵ و مەنجەڵ)

بەمجۆرە فروغ وەکو عەشق بۆ پەروێز دەژیا جگەلەوە هیچی تری نەدەویست، فروغ ئەوەندە عەزاب دەکێشێت و دڵی واناسك بۆتەوە ئیدی بەرگەناگرێت، بۆیە لە نامەیەکدا دەڵێت: «بۆ کەسێك بمری کە ئەو بۆ تۆ تای لێبێت» ئەگەر

Scanned by CamScanner

نەمتوانی باش بژیم مەرگم هەڵبژاردو تۆ هەرگیز سەرزەنشتم نەکەیت، چونکە کاتێك مرۆڤ سەرچاوەی ژیانی لەدەستدا ناچارە بمرێ، وەختێك مردم، ئاسودە دەبم، ئاسودە، ئەمە دواین نامەی فروغە پێش بەهاوسەربوونی لەگەڵا پەروێزدا، کە پڕن لە ڕەنج و ئـازادی عەشق و ڕاستگۆیی، بەڵام نامەکانی بەشی دووەم کە بریتین لەدوای پێکهێنانی ژیانی هاوسەریەتی بزانین چییان تێدایە.

دوای پێکهێنانی ژیانی هاوسەرێتی

بەشی دووەمی کتێبەکە تەرخانکراوە بۆ ئەو (22) نامەیەی، کە فروغ لەپاش ژیانی هاوسەری بۆ شاپوری نووسیوەو ژمارەی نامەکان لە بەشی یەکەمی سەردەمی عیشقیاندا زیاترن و پڕن لە عەشق و خۆشەویستیەکی ئاگرینانە، لەمبارەیەوە تەنها پاش ئەوەی یەك ڕۆژ لە پەروێز دووردەکەوێتەوە- فروغ بۆی دەنووسێت: ڕۆژێکە، هەستدەکەم تۆ لەپاڵمدا نیت و گوێم لەدەنگت نییە، ناتوانم وەك بوونەوەرێکی بەختەوەر خۆم لەباوەشی تۆدا بشارمەوە، هەر ئەو بیرە بۆ ئازاردانم بەسە.

ئەم دەربڕینانەی فروغ ئەوە دەسەلمێنێت کە عەشقێکی کاریگەر لەناخیدا بووە.

فروغ پێدەچێت تەنها دوای تاکە ئامانجێك کەوتبێت، ئەویش عەشق و خۆشەویستی شاپور بێت.

لەمبارەیەوە همنگوای دەڵێت: گرنگ ئەوەیە مرۆڤ ئامانجی ڕاستەقینەی ژیانی خۆی بزانێت.

ئەگەرچی لەمبارەیەوە ڕووداوەکانی نامەی ژمارە (2) ی ئەم بەشە کۆمەڵێك ئەگەرو گومان دروستدەکات، کە

Scanned by CamScanner

فرۆغ شاپور ناچاردەکات پاش ماوەیەکی کەم بۆ کارکردن و پەیداکردنی پارە دووربکەوێتەوە لە پێناو بژێوی ژیاندا.

بۆیە هەر زوو فرۆغ دەنووسێت: شاپور بگەڕێوە بەخوا من بەرامبەرت وەک مەڕێک مەکەچ دەکەم، بمبوورە گەر بوومە هۆی سەفەرکردن و رەنج و ئازاردانت بۆ شاری ئابادان.

دواجار دووری شاپور وادەکات فرۆغ داوای گەڕانەوە بکات، بیارێتەوە.

کێب لە زۆربەی نامەکانی فرۆغدا وجودی هەیە، ئەمەش بۆ ئەوکات و سەردەمە رەنگە شتێکی گەورەبێت، لەکاتێکدا ئێران لە دۆخێکی تایبەتدا بووبێت، ژیانی فرۆغ و شاپوریش زۆرباش نەبووبێت.

لە نامەی ژمارە(5)دا فرۆغ زۆر بەتوندی وەڵامی نامە توندەکانی شاپور دەداتەوە، ئەمەش دیالۆگێکی تایبەتی نێوان دوو عاشق دەبێت، چونکە لە دواجاردا فرۆغ ئەو ناکۆکیەی نێوانیان وا وەڵامدەداتەوە.

«من خۆم بەقەرزاری تۆ دەزانم و بەختەوەری خۆم لەبوونی تۆدا دەبینمەوە»

تا دەڵێت: من ئەرکی ئەخلاقی خۆم ئەنجامداوە، داوێن پاکم و بێ خەوش بەتۆ دراوم، دەڵێت: هیچ کەس مافی ئەوەی نییە پێم بڵێ (بەدڕەوشت) من هەرگیز توشی گوناه نەبووم، باوەڕم پێبکە بەخودا درۆت لەگەڵدا ناکەم ...)

چەندین نامەی ئەم بەشە تایبەتە بە گومانی شاپور لە فرۆغ، کە خیانەت و ناپاکی لەگەڵدا کردبێت، بۆیە هەمیشە

Scanned by CamScanner

فروغ دەیەوێت بڕوا بە شاپور بهێنێت کە خیانەتی نەکردووەو (فەریدون)یش کە جێگەی گومانی شاپورە، فروغ تەنها وەکو هاوڕێی خۆی ناوی دەبات.

گومانەکانی شاپور لە فروغ لە زۆربەی نامەکاندا دیارە، بێگومان گومان و غیرەکردن زۆرجار نەك رووداوی ژیانی ئینسانەکانە، بەڵکو غەریزەیەکی گەورەی ناو خودی ئینسانە، بەڵام دەکرێت ئەم تیڕوانینەیان دەرئەنجامی عەشق و خۆشەویستی بێت.

یان زاڵبوونی کلتورێکی پاسیف و کۆنخوازانە بێت- یان بۆ گەیشتن بێت بەیەقینی گومان، ئەمەش راستی دەردی دڵی شاپورە، دواجاریش هەر ئەم غەریزەو گومانەنە کارەساتێك دەقەومێنێت، وادەکات فروغ و شاپور لێکجیابنەوە، لێردا ناکرێت قسە لەسەر هەڵسوکەوت، رەفتارەکانی فروغ نەکرێن بەرامبەر گومانەکانی شاپور، ئەگەرچی لە نامەکاندا فروغ زۆر بەشێوەیەکی روون گەورەیی عەشق خۆی بۆ شاپور دەربڕیوە، بەڵام لە وەڵامی نامەکانی شاپوردا ناتوانرێت هەست بەو عەشقە بکرێت، ناتوانرێت وەڵامەکانی شاپوریش رەتبکرێتەوە، چونکە سەرئەنجام هیچ کامیان بۆ ئەبەد بۆ یەکتری نازین و پاش چەندین عەشق و نامەی گەورە بۆ هەمیشە دادەبڕێن، ئەمەش کارەساتی عەشقە، کە ئیدی جوانییەکان لەبەرچاو نامێنێت و گومان و خیانەت جێگەیان دەگرێتەوە.

ئەم گومان و خیانەتە درێژەی هەیە، تا دەگاتە نامەکانی دواترو فروغ دەیەوێت بۆ شاپوری بسەلمێنێت، کە خیانەتی

Scanned by CamScanner

نەکردووە، بۆیە دەڵێت: گەر ڕۆژێـك لە ڕۆژان خیانەتم لێکردیت، حەقی خۆتە پارچە پارچەم بکەیت.

سەرئەنجام شاپور بڕوا بەوە دێنێت کە فروغ خیانەتی کـردووە، بەڵام نەك هیچ بەرامبەری ناکات، بەڵکو پردی پەیوەندی نێوانیشیان ناپچڕێت.

بێگومان زۆرجار عەشق پڕە لە زیادەڕۆیی و دروستکردنی سیحرو ئەفسانەی گەورە، وەکو ئەوەی فروغ دەڵێت: ئەگەر لە تۆ جیابمەوە خۆم دەکـوژم- وانەزانی درۆت لەگەڵدا دەکەم، من هەمیشە هی تۆ دەبم، بەڵام دواترین پەیوەندی نێوان ئەم دوو کەسە نەك وانییە، بەڵکو گومان و خیانەت گشت خۆشەویستی نێوانیان شکستپێدێنێت سەرئەنجامیش کەس خۆی ناکوژێت و فروغیش بۆ هەمیشە هی شاپور نابێت.

ڕەنگە ئەمەش لەوەوە سەرچاوەی گرتبێت فروغ لە کات و ساتی هەڵچوونی عەشق بۆ شاپور وردو درشتی شتەکانی نوسیوە، کە ئەمەش یەکێکە لە سیفاتە جوانەکانی نامەکەو کتێبەکە، کە زۆر ڕاستگۆیانەو عاشقانە شتەکانی نوسیوە.

بەڵام لە نامەی ژمارە (22)ی ئەم بەشەدا، سەرەتاکانی شکستی عەشقەکەیان و لێکجودابوونەوەیان بەدیاردەکەوێت کە شاپور دەڵێت: لەماڵ مەچۆرە دەرەوە!

نامەکانی پاش جیابوونەوە

ئالسان ڤالنتان دەڵێت: جیابوونەوە ڕوویـەکـی دی خۆشەویستی و شکستیش ڕووەکەی تری شەیدایییە.

Scanned by CamScanner

بێگومان جیابوونەوەی فروغ و شاپور هەرچەندە لەرووی واقیعەوە روویدا، بەڵام روویەکی دی خۆشەویستی نێوانیان بوو تا ئەو رادەیەی لە هەمووکاتدا شاپور ئامادەگی هەیە یارمەتی فروغ بدات، فروغیش هەمیشە داوای هاوکاری لە شاپور دەکات.

بۆ نموونە: فـروغ هەر لەیەکەم نامەدا دەڵێت: گەر دەتوانیت هاوکاریم بکەیت، بۆم بنووسە، بەوهیوایەی رۆژێك بتوانم قەرەبووی چاکەکانت بکەمەوە، بەڵام شاپور بۆچونێکی جیاوازی تری هەیە لەبارەیەوە، بەبۆچونی من هەمان تێڕوانینی (ڤیکتۆر هۆگۆ)ی هەیە کە بۆ (جولیات دروی) خۆشەویستی نووسیوەو دەڵێت: خۆشەویستی چەند ئەزۆکە کە لە وتنەوەی وشەی (خۆشمدەوێت- ناکەوێت) چەندیش بەپیت و لەبن نەهاتووە، کە هەزاران رێگەی تر بۆ وتنەوەی هەمان وشە هەیە.

شاپورو هاوکارییەکانی رەفتارەکانی دەرئەنجامی ئەو قسەیەی سەرەوەیە، بەبێ ئەوەی چەمکەکانی خۆشەویستی دووبارەبکاتەوە، کە لەزۆر رێگای ترەوە ئەم خۆشەویستییەی بۆ فـروغ دەربـڕیـوە، هەربۆیە فـروغ دەنووسێت: راستە بەروکەش من ئیتر ژنی تۆنیم، بەڵام تۆ دەزانیت، خوداش دەزانێت کە هێشتا هەر هی تۆم.

ئەو قسەیەی هۆگۆ، جولیات و کارەکانی شاپور بەرامبەر فـروغ وادەکـات فـروغ دان بە گەورەیی شاپوردا بنێت، بۆیە دەڵێت: رەوانییە لەمەودوا من کەسێکبم، کە نابێ تۆ دۆستایەتی بکەیت، مرۆڤ هەمیشە بەرامبەر بە چاکە چۆك دادەدات.

Scanned by CamScanner

بۆیە دەرئەنجام ئەوە گەورەترین راستییە کە فروغ زۆر راستگۆیانە، دەیدرکێنێت و دانی پێدادەنێت، ئەمەش بۆخۆی گەورەیە.

ئەحلام مستغانمی دەڵێت: ئەوکاتە بزانە کە شەیدایت، کە رەفتارەکانت دژ بە بەرژەوەندی خۆتن.

فروغی عاشق و شەیدا، بەڵام رەفتارەکانی دەرئەنجام ئەوی گەیاندە، کارەساتێك کە دژی عشق و بەرژەوندیەکانی بوون.

رەنگە گەورەترین هەڵەش ئەوەبێت کە خۆی دەڵێت: بۆ من کە ناپاکیم لەگەڵ عشق و خۆشبەختی خۆمدا کرد، چ سزایەك لەوە شایستەترە لەم حاڵەتی کە ئێستا هەیە.

ئەو بەردەوام دەبێت لەسەر داننان بەهەڵەکانی خۆیداو دەڵێت: نازانم چ هێزێکی سەرسەخت و ناقوڵا منی کێشایە ناو ئەم کێشەیەوە؟ بۆنەم کارەم کرد؟ هیچ نازانم من رێزی تۆم نەزانی.

تا لەپاشکۆی شیعری (گەڕانەوە)دا دەڵێت: ئێستا دەزانیت چەندم خۆشدەوێت و چەندە پەشیمانم... لەرەفتاری رابردووم زۆر شەرمەزارم.

تا لەکۆتایدا دەڵێ: تەنها هاوڕێم بە.

بەخوێندنەوەی (57) نامەی فروغ بۆ شاپور، جگەلەوەی بەدیکۆمێنتێکی ئەدەبی و ئەدەبی نامەکاری گەورە دادەنرێت، لەهەمانکاتدا دەرخستنی پنتە تاریکەکانی عەشق و ژیانی فروغ و شاپورە، بەڵام پەشیمانی دووەم هەڵەیە دەیکەین، چونکە فروغ ئیدی هەموو شتە جوانەکانی لەدەستداو هاوسەریەتی شاپوری لەدەستدا، بۆیە سەرئەنجام تەنها شتێك کە داوای دەکات هاوڕێتییە.

Scanned by CamScanner

بەڵام ئەوە فەلسەفەی عەشقە، کە خۆشەویستی هەمووجار خۆی دووبارەناکاتەوە.

بۆیە عەشقی شاپور بۆ فروغ، هەمیشە وەکو یەکەمجار نییە، کاتێ خیانەت، هەموو شتەجوانەکان دەشێوێنێت.

من دەڵێم گەر فروغ تائێستاش بمایە هەر ئەم دێڕەی دەوت: دانیپێدادەنێم، کە شتێك سەرکەوتنم تیادا بەدەستهێنا، بەڵام هەرگیز لەبیرچونەوەتدا سەرنەکەوتم.

یەکەمین ترپەی عاشقانەکانی دڵم، یەکێکە لە جوانترین ئەو کتێبانەی لەلایەن شەیدا سەڵاح و رەئوف بێکەردەوە بە کوردیەکی زۆر جوان وەرگێڕدراوە، جێگەی دەستخۆشییەو لە بڵاوکراوەکانی رادیۆی نەوایە.

نامەیەکی فروغ

بەر لە ژیانی هاوسەری

پەروێزەکەم..

ئەگەر وشەکان بیانتوانیایە بەڕاستی مانای خۆیان بکەیەنن، ئەوسا منیش بەئاسانی دەمتوانی پلەی شادی و بەختەوەریمت بۆ دیاری بکەم، چ بەختەوەرییەك لەمە مەزنترە؟

ئایا بوونی خودی تۆ بەتەنیا بەختەوەریەکی گەورە نییە بۆمن؟

ئایا ژیان لەگەڵا تۆدا ئەوپەڕی ئامانجی من نییە؟

من داوات لێدەکەم، کە تۆ ئەوەندە باش و میهرەبانیت، ئەوەی تێپەڕی فەرامۆشی بکەیت. مەگەر رابردوو جگە لە دەردو ئازار شتێکی تری بۆ وەبەرهێناوین؟ ئیدی بۆچی بیر لە رابردوو بکەینەوەو هەم دیسان لەبەر ئەو هەڵانەی کردوومانە، ئازار بچێژین.

من ئێستا لە هەموو ئەو بەسەرهاتانەدا شتێکم لەیادەو بیرم نەچووەتەوە، ئەویش عەشقی تۆیە، عەشقێك بۆ من لە هەواو هەتاو پێویستترە.

پەروێز... من دان بەوەدا دەنێم کە بەهەڵەدا چووم و بێ هۆ تۆمەتی بێ وەفاییم دایە پاڵت، بەڵام تۆ بۆ خۆت باش دەتوانی سەبارەت بە من دادوەری بکەیت، وەختێ بارودۆخی منت لەبەرچاوگرت، درکپێکردنی مەسەلەکەت بۆ ئاسان دەبێت و تێدەگەیت کە من هیچ گوناهێکم نەبووەو نیمە.

من هەمیشە خۆشمویستویت تەنانەت پاش نوسینی ئەو نامەیەش بەهەمانشێوە لە دڵمدا مابوویت، من و تۆ هــەردووکــمان تووشی کۆمەڵێك هەڵە بووین و پێویستە هەردووکیشمان دڵمان گەورەبێت، ئەو رابردووە فەرامۆشبکەین.

تۆ چیت لە من دەوێــت.. ئایا هەست و ســۆزە بێ کۆتاییەکەی من لە داهاتوودا ئاسوودەت ناکات، من هەمیشە ئاواتم خواستووە تا هاوسەرێکی میهرەبان و وەفاداربم و هەمدیسان هیوام خواستووە، کە هاوسەرەکەم بەرامبەرم راستگۆو میهرەبان بێت، لە نامەکانی دوایمدا تێدەکۆشم ئەو شتانەی کە لە هاوسەرەکەمی چاوەڕێ دەکەم، بۆت راڤەبکەم و تۆ بەئەرکی خۆت ئاشنابکەم، ئەگەر ئاشنانیت و بۆ خۆیشم داوای شتی وات لێدەکەم.

پەروێز ئێمە پێکەوە ژیانێکی خۆشمان دەبێ پێویستە تۆ ئەگەر لە پێناوی منیشدا بووبێت، هەوڵا و تێکۆشانی زیاتر بدەیت.

دڵنیابە لەوەی هەموو رەنج و ماندوبوونێکت شیاوی قەرەبووکردنەوەیە، وەختێ توانیم پاداشتی ئەو رەنجانەت دەدەمەوە.

پەروێز پێویستە تۆ باوەڕ بەم راستییە بهێنیت، کە یەکەمین و دوایین عەشقی منیت و زیاتر لە هەمیشە خۆشمدەوێیت و بەختەوەریت ئەوپەڕی ئارەزووومە، دەتـەوێ باوەڕبکە دەشتەوێ مەیکە، خۆت لەوە ئازادیت.

خوات لەگەڵا.. فروغ.

وەڵامی نامەکەم- یان بۆخۆت بیبەرە بەرێوەبەرایەتییەکەی رۆژنامەی (تەرەقی) و بیدەرە سیروس- یان بە پۆست بینێرە لەسەر زەرفـی نامەکە بنوسە- بەرێوەبەرایەتی رۆژنامەی (تەرەقی)، رۆژنامەی ئاسیای لاو، ئاغای سیروس بەهمەن ناوی خۆشت لەژێرەوە بنوسە، پێویستی بە نازناو نییە، بەڵام من بۆ خۆم وادەزانم، کە شێوازی یەکەم باشتربێت و زووتر بەدەستم دەگات.

1329/5/18

نامەی فروغ دوای ژیانی هاوسەری

پەروێزگیان نازانم بۆچی نامەم بۆ نانوسی، زۆر بێتاقەتم، ئێستا نزیکەی (6) رۆژە کە هاتووم و هیچ هەواڵت نازانم، هیوادارم تەندروست بیت، من و کامیش خراپ نین، بەڵام من خۆم نازانم بۆچی ماوەیەکە ئەوەندە بێزارم، لەوەدەچێ چیتر بەرگەی هیچ شتێك نەگرم، ئەوەندە بێ هێزو ماندووم بەبچوکترین ناخۆشی لە ژیانم تێردەبم، ئەوەی لە هەموو شتێ خراپترە تۆ لەلام نیت و نازانم بە چ شێوەیەك خۆم ئارامبکەمەوە، پەروێز بێ سەبرانە چاوەڕێی هاتنەوەت دەکەم، هەربەوشێوەیەی کە بۆم نوسیت بڕیاروابوو ئەمڕۆ کتێبەکەم چاپ بێ، بەڵام لەوەدەچێ تووشی گرفت بوبێتن و لەهەر حاڵەتێکدا شەممەکەی دی حەتمەن چاپ دەبێت.

پەروێزەکەم من لە تەنیایی زۆر بێتاقەت دەبم و لە هەمووی خراپتر نازانم بۆ ئەوەندە لە داهاتوو دەترسم، هەستێکی ناخۆش بەردەوام نیگەرانم دەکات، نازانم ناوی چی لێنێم، لەوەدەچێ کارەساتێکی خراپم لەرێدا بێت، هەمیشە خۆم لەبەر هەڕەشەی مەترسیدا دەبینم، هەستدەکەم مرۆڤێکی بەدبەختم، چونکە رۆحم شێواوەو دەمارەکانم لاوازبوون پەروێزەکەم، نازانم چیت بۆ بنوسم، تۆ کە فەرامۆشت کردووم و ئەسڵەن نامەم بۆ نانوسی، بەڵام هیوام ئەوەیە لەهەرکوێ بێت شادو بەختەوەربی، ئەوە بۆم گرنگ نییە کە نامەی زۆرم بۆ بنوسی، گرنگ ئەوەیە کە منت بوێت، ئەوەش بزانی منیش خۆشمدەوێی.

پەروێز گیان، دوێنێ شەوەکەی کامی لەگەڵا (کلورو فەرەیدون)و منداڵانی تردا چووبوو بۆ یانەی شارەوانی، بە گوزتییەکەی کاتێ گەڕایەوە زۆر شادمان بوون، چونکە بۆ خۆت دەزانی کە لەوێ کەلوپەلی یاریکردنی منداڵان زۆرەو بڕیارمداوە هەندێکجار لەگەڵا منداڵەکاندا بێنێرم بۆ ئەوێ، چونکە لەماڵەوە کەسێك نییە یاری لەگەڵدا بکات، وەختێکیش دەچێ بۆلای دایە، لەبری یاریکردن زۆرانبازی دەکەن و ئەوە هیچ باش نییە.

پەروێزەکەم، من لە باوکم زیزبووم و چیتر لەگەڵی ئاشتنابمەوە، چونکە ئەو خۆشی ناوێم و لە وتنی هیچ قسەیەکی ناشیرین لەپشتی منەوە درێغی ناکات.

منیش بڕیارمداوە بەهیچ شێوەیەك نەیبینم و تائێستاش نەمبینیوەو هیوادارم هیچ کات ناچارنەبم بیبینم.

پەروێز گیان خۆشم دەوێی و چاوەڕێی هاتنەوەتم.

فروغ

31ی تیر

نامەی فروغ پاش جیابوونەوە

پەروێزی ئازیزم، هیوادرام باش بیت، ئەم نامەیەت لە ڕۆماوە بۆ دەنوسم، سەفەرەکەم خۆشبوو، هەموو ڕێگاکە لەبیری تۆدا بووم و نیگەرانی کامی بووم، تکایە زووتر بڕۆ بۆ تاران با تەنیا نەبێت، ئێرە شارێکی زۆر گەورەو ئاپورەیە، من لای هاوڕێیەکەم ژوورێکی باشم پەیداکرد، نامەی درێژت بۆ دەنوسم، ناونیشانی خۆمم بۆ نوسیویت.

ماچت دەکەم.

پەروێز گیان بەو ناونیشانەی خـوارەوە زوو نامەم بۆ بنوسە، لەبارەی کامییەوە بۆ دایکتی بنوسە زۆر ئاگاداری بێت، پەروێز بەخوا زۆر ناسازم، ئێستا کە ماشێنەکە دەیەوێت بڕوات ئەم کارتەم بۆ نوسیت تا لە حاڵم ئاگاداربیت، جارێکی تر ماچت دەکەم.

ئیدارەی دارایی پەروێز شاپور

ناونیشانی من no 25/20

Iran.Ahvaz

Roma.via caldeini

Scanned by CamScanner

سوهراب

هەمیشە ناسكو هەمیشە تەنیا

ناوی کتێب: سوهراب باڵندەی کۆچەر

بابەت: ژیان و شیعرەکانی سوهراب

نوسەر: پەری دوختی سپهری

وەرگێڕانی لە فارسیەوە: نەوزاد محمد

ساڵی چاپ: 2005

لاپەڕە: 168

Scanned by CamScanner

(رەزا مافی) ئیکارکێش، لەدوای مەرگی سوهراب، ئەم شیعرەی سوهرابی لەسەر گۆڕەکەی نوسی:

« ئەگەر بۆلای من دێن

هێدی و لەسەر خۆ وەرن، ئەوەك درز ببات

چینی ناسکی تەنیایی من»

هیچ گومان ناکرێت لەناسکی و سادەیی و بێدەنگی و گەورەیی سوهراب، تا ئەو رادەیەی کەدەڵێت(هەرگیز حەزم نەکردووە، ئازاری مێرولەیەك بدەم)

ئەوکاتەی لە کاشان رەوە کوللە هێرشێکی گەورەی هێنابووە سەر مەزراکان، دەوڵەت سوهرابی کردە سەرپەرشتی قەلاچۆکردنیان. خوشکەکەی (پەری) دەڵێت: لێمپرسی حاڵت چییە لەگەڵا رەوە کوللە؟

سوهراب دەڵێت: وەڵلا هەر کوێیەکی زەویەکان دەگری هەر کوللەیە، بەڵام من هەوڵدەدەم، پێم وەبەر یەکێکیان نەکەوێت تا پانیان نەکەمەوە ....

ئەو هەمیشە دەیوت: بۆ خۆم دەزانم کەی دەمرم، بەڵام دەبێ لە بیابانەکانی کاشان بمرم، ئیدی دەستی دەکرد بەگریان.

• پاش یەك مانگ لەژێر چاودێری پزیشکدا لە لەندەن بەرستی لەبەر براببوو، رەنگی زەردو بێ توانا، دکتۆرەکان پێیان گوت کەئەو توشی (شێر پەنجەی خوێن)بووە.

پەری دەڵێت: ڕۆژێك پێی وتم: هەروەك ئەوەی دەبێ ماوەیەکی کورتر لە بۆ ژیانم بەرنامە ڕێژی بکەم، خۆزیا دەمتوانی کتێبەکەم تەواوبکەم .

بەڵام خوێنیان تێکردو گەڕایەوە ئێران و دووبارە گوێزرایەوە بۆ نەخۆشخانە، ئیدی نەیتوانی کتێبەکەی تەواوبکات و جارێکی دی بگەڕێتەوە ماڵەوە.

لەوکاتەدا کە لە نەخۆشخانە بوو، هەموو ڕۆژێك کچێك بە چەپکە گوڵێکی سورەوە دەهاتە سەردانی و بەهۆی نیگەرانی بۆحاڵی سوهراب، هەر زوو خەستخانەی جێ دەهێڵا، ئەمە هەموو ڕۆژ دووبارە دەبۆوە.

پەری ئەگەرچی باس لەم کچە ناکات کێیە، بەڵام پێدەچێت یەکێك بێت کە زۆر عاشقی سوهراب بـووە، ئەگەرچی بەدرێژایی ژیانی باس لە عەشقی کچێك نەکراوە لەم کتێبەدا.

سوهراب لەدوایین دوایەکانی سەرەمەرگدا وتی:

(لەنێوان دووساتی پوچ دا هاتمە دەرو ڕۆشتم

بەردەکانم گوێی لێیە، هەمیشەیی خەم لەپەنای گۆڕا

چاوە ئواڕی چ بێ هودەیە..!)

سوهراب ئەگەرچی دەبوو زۆرتر بژی، تا دنیای بەرانەت و بێ دەنگی و تەنیایی و داهێنان گەورەتر بکات. تا دەنگی پێ ی ئاوو ڕەونەقی گوڵی سور باشتر بەدی بکەین، بەڵام قەدەری ڕەش، هەمیشە لەسەر ڕێگای گەورە کەسانی وەك سوهراب دایە.

Scanned by CamScanner

بەڵێ: ئەوەی کە نەدەبوو رووبدات، روویدا سوهراب لەسەر تەختەی نەخۆشخانە چاوەکانی بڕیوتە ئاسمان و لە بێدەنگیدا نقوم بووە. تاوێك بێ دەنگ و تاوێك هێواش هێواش قسەدەکات.

سەرئەنجام ئەوکاتەی کە خۆر خۆی ئامادە دەکات، لەودیو کەل-ەوە ونبێت بەڵێ، سەعات شەشی پاشنیوەڕۆی رۆژی یەکەمی مانگی ئەردیبهشتی ساڵی (1359)ی هەتاوی رۆحی لە زیندانی سینەی رزگاربوو و بەتەنها مایەوە.

ئێدی تەرمەکەی گوێزرایەوە بۆ(مەشهەدی ئەردەهاڵا)

ئەو هەمیشە دەیگوت.

(نابێ بترسین لەمردن

مردن لەناوچوونی کۆترنییە

...

مردن زۆر جار ریحانە دەچنێ

زۆر جار لەسێبەر رۆنیشتووە لێمان دەڕوانێ)

نیگەرانی و بێدەنگی و ژانەکانی هەمیشە وایلێدەکرد بڵێ،

(لقەکان سیسبوون

بەردەکان خەماوین

رووبار دەناڵێ

کوند دەخوێنێ

خەم رەنگی خۆرئاوای گرتووە

Scanned by CamScanner

ئەتکێ لە لێوم چیرۆکی سارد

دڵم تەنگە بەکاتی ئەم خۆر ئاوا بوونەوە)

مردنی سوهراب بۆ من، هەمان مردنی سوارەی ئێلخانی زادەیـە، کە شاعیرێکی هاوچەرخی سەردەمی سوهرابە، کە بۆ شیعری کوردی ڕێبازو ڕێچکەی تایبەتی هەبوو، سەرئەنجام ئەویش لەسەر تەختی ئەخۆشخانە بە ئەخۆشی شێر پەنجە چاوی لێکنا.

سوهراب زۆربەی کاتەکانی بەنوسین و خوێندنەوەو نیگارکێشان دەبردەسەر، گوندی (چینار) لەسەر ڕێگای (کاشان مەشهەد)ئیلهامی شیعری(دەنگی پێی ئاو)ی سوهراب بوو.

چونکە جگەلەوەی دەنگی پێی ئاو لەشەوانی مات و خەیاڵاویدا، لەم شوێنە تەنهاییەدا هیچ شتێکی ترت گوێ لێنەدەبوو.

یەکێك لە نوسەرە گەورەکانی ئێران لەبارەی سوهرابەوە دەڵێت (شیعری سوهراب لە ئایدۆلۆژیا بێ بەرییە، بەڵام بە ئیجبار وەکو هەموو شیعرە بەرزەکانی دیکە لەجیهانبینییەك بەهرەمەندە، هەڵهێنجان و خوێندنەوەیەکی وەها ئۆرگانێك داڕێژراوی هەیە، کەناتوانێ ڕووبەرووی خۆی بێتەوە).

ئەوانەی کە ڕەخنە لە گۆشەگیری و مانەوەی سوهراب لە بورجی عاج و بایەخ نەدانی بەچارەنووسی کۆمەڵگە دەگرن، مەبەستیانە ئایدۆلۆژیای خۆیان لەودا ببیننەوە.

Scanned by CamScanner

بـەڵام شیعر هەمووكات ناتوانێ خـەون و خولیاو كردارەكانی تیایدا بڵاوبێتەوە، ئەمانە قسەی (شاهرخ مسكوب)ە لـەسـەر سـوهـراب، بـەڵام سـوهـراب خۆی دەڵێت: پێویستە چاوەكان بشۆرین و بەشێوەیەكی دنیا تەماشاكەین.

ساڵی(1332) بڕوانامەی لیسانس لە كۆلیژی هونەرە جوانەكانی زانكۆی تـاران وەردەگـرێـت، هەرماوەیەی كارێكی دەكرد، ساڵی (1336) چووە پاریس و دواترچووە لەندەن و رۆما.

سەرەڕای فرۆشتنی تابلۆكانی، بەڵام خاوەنی گەلەرییەك دەڵێت: سوهراب هیچ كاتێك، لە خراپترین وەزعی ئابووریدا ئامادە نەبوو لەژێر كارێكی دا ئیمزا بكات؟!

سوهـراب، مـەولـەوی بەگەورەترین شاعیر- عارفی سەردەمەكانی مێژووی رۆژی ژیانی دەزانی، هەروەها زۆر پڕ بایەخ دەینواڕییە شیعرەكانی (حافزی شیرازی) سوهراب خۆشی چەند شیعری ژاپۆنی لە ئینگلیزیەوە وەرگێرایە سەر زمانی فارسی، بەشێكیشی لە شیعرەكانی كرانە فەرەنسی، جگەلەوەی زۆربـەی شیعرەكانی كراونەتە ئینگلیزی، ئەڵمانی، عەرەبی، توركی، ئیسپانی، سویدی و كوردی.

سوهراب خۆی دەڵێت: زۆر كاریگەر بووم، مامۆستا (ابراهیم بنی احمد) سهراب دەڵێت: هەریەكەم رۆژێ كەهات ئەم شیعرەی پێ نووسین.

Scanned by CamScanner

(ئێمە بەوەوە زیندووین کەئارام نەبین

شەپۆلین و بە ئارامگرتن لەناو دەچین)

خۆشی سـالـی(1336) لەیەکێك لەدیوانەکانی کەبە

کاشان بڵاوبۆوە،

ئەم شیعرەی نووسیوە.

(جگە لە خەم وخەیاڵ و ئەندێشەو ڕەنج

لەم کاولاشەدا نییە زنجێك)

ئەو لەودیوانەی خۆیدا نوسیویەتی:

(ئەم کتێبە پێشکەشە بەو ڕۆحەی کە ئاتێرەکانە

بۆتە هۆی نا ئارامی و پەرێشانی ڕۆحی من)

سوهراب سپهری سێیەمین منداڵی خێزانی ئەسەدوڵڵاخان

سپهری، فـەروخ خـانمـی سپهەرییە، لەمنداڵەکانی

تر(مەنوچهر، هۆمایۆن دووخت، سوهراب پەری دوخت،

پەروانە، لە(15)ی مهرما ساڵی(1307)ی هەتاوی واتا (77)

ساڵ پێش ئێستا، لەکاتی نێوەڕۆدا هاتە دنیاوە.

تێبینی: سەرنج خوێنەر ڕادەکێشم بۆنەوەی کەمن بەپێچەوانەوە، کتێبەکەم لەکۆتاییەوە خوێندۆتەوە، نەك لەسەرەتاوە (ا. بازگر)

Scanned by CamScanner

بەخۆشەویستی دەتکوژم
ئەی مەرگ

مەدلوولەکانی پشت
شیعرەکانی فەرەیدونی مشیری

ناوی کتێب: تۆ لێرەنی تا ببینی

بابەت: هۆنراوەکانی فەرەیدونی موشیری

نووسەر: فەرەیدون مشیری

وەرگێرانی: ئارام قەرداغی

ساڵی چاپ: 2007

لاپەرە: 181

Scanned by CamScanner

فەرەیدون مشیری شاعیری ئێرانی، یەکێکە لەو شاعیرانەی کە لەناو شیعرەکانیدا عەشق بۆتە سیمبولی ژیان و جاویدانی و خۆیشی دەڵێت: منیش بە عەشق دەستمپێکردو پاشتر گەیشتم بەلقەکانی تری ژیان.

بۆیە کاتێك شیعرەکانی فەرەیدون مشیری دەخوێنیتەوە، هەستدەکەیت دەیەوێت گشت قوفڵە داخراوەکان بە کلیلێك بکاتەوە کە ناودەبرێت بە کلیلی خۆشەویستی، بێگومان ئەمە نەك لەبەرئەوەی وەکو خۆی دەڵێت»عاشقم«، بەڵکو دەیەوێت عاشقانە بژی و عاشقانە بمرێ و هیومانیزم لە شیعرەکانیدا رەنگبداتەوە.

هەرچەندە مرۆڤ کە شیعرەکانی فەرەیدون مشیری دەخوێنێتەوە هەست ناکات شیعرە عاشقانەکانی ناو دیوانەکانی تەنهاو تەنها بۆ کچێك- یان مەعشوقێك نوسیبێت، ئەم فۆرمی کارکردنە لەناو شیعرەکانی مشیریدا زۆر بەدەگمەن هەستپێدەکرێت.

بەڵام ئاسان ئەو فۆرمە دەناسرێتەوە، کە فەرەیدون مشیری چەندە عاشق و پڕە لە ئەوین و خۆشەویستییە، بەشێوەیەك دەڵێت: هەرچی لەم جیهانەدا بەدەستبهێنن، هیچتان نییە، ئەگەر دڵتان بە عەشق نەدەن!

دەقیقەن فەرەیدون مشیری دەیەوێت عەشق بکاتە دەروازە بۆ بەدەستهێنانی جوانیەکانی ژیان و جاویدانی، بۆیە پێیوایە تەنها بە بەدەستهێنانی خۆشەویستی هەموو

Scanned by CamScanner

شت بەدەستدێت.

لەمبارەیەوە شاعیری ئێرانی «ساڵحی» پێوایە موعجیزەی تێکۆشان و حیکمەتی ئەوین، چارەسەری دژوارترین نائومێدیەکانە، بەم پێیە بێت فەرەیدون مشیری پەنای بردۆتەبەر کلیلێك بۆ کردنەوەی دەروازە پەنهانەکان کە عشق و خۆشەویستییە، هەتا مرۆڤ لێیەوە بگاتە ئاسوودەیی، مشیری سەرەڕای ئەوەی عشق و خۆشەویستی لەژیانیدا بۆتە هەموو شت، بەڵام لەناو شیعرەکانیدا هێندە جوان وێنەی شیعری پێداوە خوێنەر رادەکێشێ بۆ ئەو رانانە جوانەی کە هەیەتی، بۆیە لە یەکێك لە شیعرەکانیدا بەناوی (مانگ و بەرد) دەڵێت:

گەر مانگ بوومایە، لەکوێ بومایە

بە شوێن سۆراغی تۆدا دەگەڕام

گەر بەرد بومایە، لەکوێ بومایە

لەبەردەبازی تۆ راوەستام

لەم شیعرەدا هەم «عەشق» و هەم»وێنەی شیعری» هێندە جوانن، مانگ و بەرد دەکاتە پاسەوانی یارەکەی و هەردووکیان دەخاتە خزمەت عەشقەوە.

ئەو لێرەدا نایەوێت بڵێ یارەکەم لێ ونبووە، ئەوەندەی مەبەستیەتی بڵێ کاری رووناکی مانگ چییە، ئەگەر گەڕان نەبێ بەدوای عەشقدا، ئیشی بەرد چییە ئەگەر نەبێتە

Scanned by CamScanner

بەردەبازی عشق، ئەو دەیەوێت بڵێت دارو بەردو مانگ و زیندەگی هەمووی دەبێ لە پێناوی عشق و خۆشەویستیدا بن، تا ژیان جوانتر بێ تا زیندەگی بێ کێشەتر بێ.

فەرەیدون مشیری پێوایە شتێك کە نامرێ «گوڵ و ئەوین و ئاسمان و مەل و خۆرو مانگە» هەر بۆیە لە شیعری «زوڵمی دۆست»دا دەڵێت:

مردن یەعنی

مەل نا

گوڵ نا

ئەوین نا

ئاسمان نا

بەڵام تاکە شتێك کە وادەکات مردن لای مشیری ئاسانتر بکات و قەناعەتی پێبکات، کە مردن و مەرگ زۆر باشترە لە زوڵمی دۆست.

پێدەچێت فەرەیدون مشیری بیەوێت لە ڕێگای شیعرەکانییەوە بڵێت: ئەگەر عەشق نەبوایە چۆن لەگەڵ مەرگ، هەڵمانبکردایە.

بۆیە سەرتاپای شیعرەکانی فەرەیدون مشیری پڕیەتی لە عشق و ئەوین.

تا دەگاتە وەسفێك و دەڵێت:

زەردەخەنەی چاوانی تۆ

ئاوازی هەبوونی خودا

لەچاوی مندا جاڕ ئەدا...،

تەنیا بەڵگەم کەخوا هەیە

ئەم جیهانە قەشەنگە و ئەم

ژیانە پڕ نرخەو شیرین

زەردەخەنەی چاوی تۆیە

موشیری، بوونی خواو بەڵگە بۆ وجودی خوا دەگەڕێنێتەوە بۆ زەردەخەنەی چاوی یار.

عەشقی فەرەیدون تا رادەیەك گومان دەخاتەسەر بوونی خواو ئەو قەشەنگییەی کە باسدەکرێت و ئەو بەنرخییەی ژیان، کە باهایەکی گەورەی خوایە بە ئینسانەکانی بەخشیوە.

فەرەیدون دەیەوێت، لەم شیعرەدا بڵێت: خوا بەبێ عشق و زەردەخەنەی یار ناتوانێ قەناعەت بە من بێنێت کە تا گوێم لە ئاوازی خوایی بێت.

پەیوەندی نێوان بوونی خـواو زەردەخـەنـەی چاوی یارەکەی لای فەرەیدون مشیری، دوو شتی لێك دانەبڕاون و پێیوایە لە حاڵەتی نەبوونی زەردەخەنەی یاردا، هەموو شتێك بەشێکە لە عەبەسییەت، بەڵام لەگەڵ ژیان و ژین و عەشق و بوونی گەردوون و خوا، لەگەڵ زەردەخەی چاوی یار.

شتێکی بەڵگە نەویستە دەکرێت لەسەرکۆی شیعرەکانی

Scanned by CamScanner

فەرەیدون و بەتایبەت شیعری زەردەخەنە، «چاوی تۆ» رابوەستین بەوەی ئایا لەپشت ئەم شیعرانەو بەتایبەت ئەم شیعرە باکگراوەندێکی مێژووی ئامادەگی هەیە؟ ئایا لەپشت ئەم روانینەی فەرەیدونەوە عشقێکی حەقیقەتی هەیە، ئایا بەڕاستی ئەوە بەشێکە لە ژیان و ئەوینی فەرەیدون؟

هەرچەندە لەکۆی شیعرەکانی فەرەیدوندا عەشق و خۆشەویستی یارو ئەوین، رەنگدانەوەی هەیە، بەڵام نابینرێت شیعرەکانی فەرەیدون رەنگدانەوەی عەشقێکی مجرد بێت، وەکو چۆن ئەمە لای ئەحمەد شاملو و فروغی فروغزاد و نالی دەبینرێت.

بەڵام گەڕان بەناخی شیعرەکانی فەرەیدونی موشیریدا، هەستدەکەیت فەرەیدون دەیەوێت بەدوای یەقیندا بگەڕێت، لای ئەویش تا عەشق و خۆشەویستی نەدۆزینەوە ناگەینە یەقین.

یان وەکو شێرزاد حەسەن دەڵێت: بێگومان، ناگەینە یەقین، فەرەیدون دەیەوێت بڵێت سەرچاوەی هەموو ژیان عەشق و ئەوینەو ئەڵتەرناتیڤی هەموو کێشەکانی ئینسانە، بەبێ عەشق هەموو وەزو داهێنانەکانی ئینسان دەکوژرێت، هەربۆیە لەناو شیعرەکانیدا پانتایەکی بەرفراوان دراوە بە عەشق و خۆشەویستی، بۆیە گەر سەیری دیوانەکانی فەرەیدون موشیری بکەین لەگشتیاندا ئەوین

Scanned by CamScanner

و ئیلهام و پێکهێنەری سەرەکی شیعرەکانیەتی، بەکورتی فەرەیدون دەیەوێت لە ڕێگەی شیعرەکانیەوە بڵێت: عشق سەرچاوەی ژیانەو هەر خۆدزینەوەیەك لەم چەمکە گرنگە، بێ مانابوونی ژیان و زیندەگییە.

من وا هەستدەکەم فەرەیدون مشیری بیەوێت لە ڕێگەی شیعرەکانیەوە بڵێت: من بە خۆشەویستی دەتکوژم ئەی مەرگ.

Scanned by CamScanner

ژنێك دەمرێ‌و
پیاوێك بەچراوە نایە

گەڕان بەدوای نهێنی‌و
ماناکانی ژیان لەدڵی دەریادا

Scanned by CamScanner

ناوی کتێب: ژنێك دەمرێ و پیاوێك بەچراوە نایە
بابەت: شیعر
نوسەر: محەمەد کوردۆ
ساڵی چاپ: 2005
لاپەڕە: 354

زۆر نوسین لەسەر محەمەد کوردۆ نوسراون، لەتیف هەڵمەت دەڵێت: یەکێکە لەشاعیرە لاوەکان و خاوەن توانایە. زاهیر رۆژبەیانیش وتویەتی: پتر لەجارێ دەخوێندرێتەوە.

کەمال خەمباریش بۆچونی وایە: داهێنان بەتەمەن و ئەزموون نییە- بەقەدەر ئەوەی پەیوەندی بە راستگۆیی و سوتان و ژان و مەسەلە سەرەکییەکەوە هەیە کە شیعرە.

رۆژ هەڵەبجەیش پێیوایە: نزیکییەکی گەورە لەنێوان سهراب و کوردۆدا هەیە.

منیش دەڵێم: کوردۆ وەکو قووڵی دەریا مەنگەو تانزیکتربی لێوەی، شینترو شینتر دەنوێنێت. وەکو کەمان وایە، تادەست لەژێکانی نەدەیت و شیعرەکانی نەخوێنیتەوە، ناتوانی لە نەغمەو ترپەکانی دڵی بگەی.

ئەرستۆ لەمبارەیەوە قسەیەکی جوانی هەیە دەڵێت: بۆ ئەوەی بڕیاربدەیت ئاخۆ ئەوشتەی وتراوە- یان کراوە لەرووی رەوشتەوە چاکە- یان خراپە، نابێ هەر تەنیا چاکەو

خراپەی شتەکە لەبەرچاوبگرین، بەڵکو دەبێ ئەوەشمان لە بەرچاوبێ، کە کێ قسەکەی کردووە و کارەکەی ئەنجامداوە و بۆکێی کردووە؟ بە چ بۆنەیەکەوە بەچ هۆیەکەوە بۆ چ مەبەستێك وتراوە؟

بۆیە دەبێت وەڵامی ئەم هەموو پرسیارەی ئەرستۆ لەم دیوانەدا بدۆزینەوە، پاشان بزانین کوردۆ چیکردووە و کێیە و شیعرەکانی چین؟

بۆ کەمترین ناسین، من کەمترین قسە لەسەر چەند شیعرێکی کوردۆ دەکەم، بەکورتی (بۆدلێر)ی شاعیری مەزنی فەرەنسا، یەکێك بوو لەو شاعیرانەی، ڕەنگی خودی مرۆڤانەی خۆی، بەبێ دوو ڕوویی وەکو نوێنەری ڕاستەقینەی چاخەکەی خۆی، خۆی دەرخست، ڕاستگۆیانە ئەوەی ویستی وتی و ئەوەی وتی بڵاویکردەوە، واقیعی کەسێتی بۆدلێر- فەرەنسا بوو.

محەمەد کوردۆ، وەکو شاعیرێکی کورد، یەکێك لەخاسێتە جوانەکانی ئەم شاعیرە جوانە، نوێنەرایەتی واقیعی خودی خۆیی و کۆمەڵگەی کوردی دەکات، بەشێوەیەکی زۆر ڕاستگۆیانە و دەرخستنی ئەو سیحرو نهێنیانەی لەپشتی شیعرەوە هەن و داڕشتنیان لەناو دەقێکی شیعریدا.

لەکاتێکدا بەراستی، هەر ئەمکارە ئیشی شاعیرەو وەزیفەیەتی، تا سروشت و ژیان بەوێنەی شیعری بۆ خوێنەر و بونیادەکانی بگێڕێتەوە.

وێنەیەك کەخوێنەر والێدەکات، ئیستێك بکات و جارێکی

Scanned by CamScanner

پڕ بەقوڵی لەژیان بڕوانیت، بڕوانیت ئایا ژیان هەر ئەوەیە کە بەو شێوە سادەیەی هەیە، دەبینین وایە؟ یان جیا لەو سادەیە ئەوەڵێنی حاڵەتی ترازیدی و کۆمیدی ترسناك و جوان، باش و خراپی... هتد، لەخۆگرتووە.

کوردۆ ئەم حاڵەتانەمان بۆ دەکاتە وێنەی شیعری و بەدەقێك پڕ لەئێستاتیکا لەشیعری (گوڵی سپی) پێمان دەڵێت:

ڕوەك بەژنی کاژێوە سەربڕاو
شەلاڵی خوێن کرا
لەسەر چی؟
شەونکیان ڕێی کێشا بۆ هەور
بارانێ دابکا
گوڵی ڕەش بگۆڕێ بەسپی)

ئەرستۆ لەمبارەیەوە سەبارەت بەشیعری جوان دەڵێت: گەورەترین خاسیەتی چاکی زمانی شیعری ئەوەیە، کەروون و ئاشکرا بێ، بێنەوەی سواوبێ، زمانی شیعری ئەو کاتە روون و ئاشکرا دەبێ، کە لە وشەی رۆژانە دروستبێ.

کوردۆ لەشیعری (گوڵی سپیدا) دەیەوێت کودەتایەکی سپی لەرێگای گوڵەوە دروستبکات، تا باران بکاتە هەناسە بۆگیانی گوڵ و بە داباریني باران، هەموو شەڕو تاریکی و رەمزە رەشەکان بگۆڕێت بۆ سپی، ئاگری سپی ببێتە پەیامبەرێك، بۆ سڕینەوەی شەڕو مەملەکەتی رەش.

تا بارانێك ببارێت قەوزە لەسەر کانیاو لابدات و گوڵ

قژی لەبەر دابهێنێت، لەبەرامبەر ئەم هەوڵە ئینسانی و سروشتییەی گوڵی سپیدا، چارەنوسی گوڵ بەدەست جەلادەوە سەربڕینیەتیو شەڵاڵی خوێن دەکرێت.

کوردۆ لەم شیعرەدا دەیەوێت پێمانبڵێت، بەتەنها لەسەر گۆڕینی (ڕەنگی ڕەش، بۆ سپی) ڕەشترین چارەنووس کە کوشتنە ڕووبـەڕووی ئینسان دەبێتەوە، ئەگەر هەوڵەکەش لەپێناو ئاشتی و جوانی و ئینسانیەتدا بێت، بەڵام چونکە جەلادەکان هەرگیز ڕێگا بەم شۆڕشە سپییە نادەن کە گوڵی ڕەش و ڕەنگە ڕەشەکان و ترسناکەکان بگۆڕدرێن بۆ سپی.

هیومانستییەتی کوردۆ لەم شیعرەدا لە دواپلە دایە، بۆیە پەنا دەباتەبەر گوڵا، تا شۆڕشێکی سپی بکات.

بەڵام ئەوە، هەر بەتەنها کوردۆ نییە، ڕووبـەڕووی ئەم شکستە دەبێتەوە، بەڵکو ئەوە هەزاران گوڵی سپی و کوردۆی ترن کە دەیانەوێت ئەو شۆڕشە بکەن، بەڵام سەرکەوتوو نەبوون، تاکە هەوڵیش، نووسینەوەیەتی بەشیعر.

سیحرو فەنتازیای کوردۆ لەم شیعرەدا لەوێدایە کەبێ ئەوەی درێژدادڕی بکات و وشە ڕیزبکات، پێماندەڵێت چۆن کودەتایەك سازبکەین بۆ گۆڕینی ڕەش بۆ سپی. چۆن باران بکەین بەپێشەوا تاهەموو پیسییەکان بشواتەوە، چۆن باران ڕێنمایی هەور بکات؟ لەکوێ داکاتە بارانێکی بەخوڕو چی پۆخڵەواتی و ئاگری پڕ لە دوکەڵی ڕەش و دڵە ژەنگرتووەکان و چارە ڕەشەکان سپی بکاتەوە...؟!

دیارە ئەم شیعرە قسەی زۆرتر هەڵدەگرێت، بەڵام بۆ

تێگەیشتن لەو سیحرو فەنتازییەی ناو دیوانەکەی کوردۆ، دەچینە سەر یەکێکی تر لەشیعرەکان، یەکێکی تر لەو شیعرانەی کوردۆ کە لەناو دیوانە تازەکەیدا بەناوی» ژنێك دەمرێ و پیاوێك بەچراوە نایە» دیسان دەکرێت سەرنجی وردی لێبدەین» شیعری برسێتی» لێرەدا شاعیر، جارێکی تر وێنەی شیعری جوان بەرجەستەدەکات.

بێگومان ئەمجۆرە دەربڕینانە وەکو ئەرستۆ دەڵێت» کەزاراوەی ئاسایی نین، بەکارهێنانی زمانی شیعری لەزمانی ئاسایی سواوەوە بەرزتر دەکەنەوە»

تا دەڵێت: شتێکی چاکە گەر بتوانین ئەم هەموو هونەرانە بەچاکی بەکار بهێنین،

دیسان قسە لەسەر ئـەوە دەکەین، کە کـوردۆ زۆر راستگۆیانە ئەوەی روویداوە بەشیعر دەیگێڕێتەوە.

دەمەوێ بڵێم لەشیعری «برسێتی»دا کەس وەکو کوردۆ واقیعانە باسی لە برسێتی و هەژاری نەکردووە، کە پێدەچێت خۆی کارەکتەری سەرەکی دەستی ئەو بەڵایەبێت، بۆیە وا زۆر بەجوانی درکی پێکردووەو بەتەنها لە(16) وشەدا جوانترین وێنەی شیعری تێدا بەرجەستە کردوە و دەڵێت:

برسێتی

هەورێکە هەر تەنها

لەشاری بێکەسان دائەکا

پیاوێکە گەڕیدە

Scanned by CamScanner

هەر هەژار ئەناسێ...

بەسۆزو کوڵەوە

باوەشی پیا ئەکا»

لەم شیعرەدا، مێژووی شیعرەکە ساڵی (١٩٩٠)و پێدەچێت شوێن چەمچەماڵ بێت یان شارێك، ناوچەیەکی ئەم کوردستانە بێت، کە ئەمە گرنگە تا بزانین، ئەوە ئەو ساڵەیە، کەبرسێتی ئەنگ بە ئینسانەکان هەڵدەچنێت و کوردۆش وەکو تاکێکی کۆمەڵگە دەبێتە قوربانی.

ئەوە بە تەنها شاعیر نییە قوربانی ئەو بەڵا کۆمەڵایەتی و ئابووریەی دەست ستەمی ڕۆژگارە، بەڵکو بەشێکی زۆری هەژاری خەڵکی کوردستانن، بەڵام ئەمە تا ئێرە بەشێکی مەسەلەکەیە و لەوەش گرنگتر تەوزیفکردنی برسێتییە بۆ دەقێکی شیعری و نوسینەوەی لە(16) وشەدا، ئەمەیە ئەسڵی کاری سەرەکی شاعیر. کە دەیەوێت ڕووداوێکی گەورەی کۆمەڵایەتی لەشیعرێکدا جێکاتەوە و پێمان بڵێت: برسێتی تەنها ئێخەی خەڵکی هەژار دەگرێت، لێرەدا دەکرێت دوو ڕەهەندی تایبەت لەم شیعرەدا بخوێنینەوە.

یەکەم، دەکرێت یەکێك لەڕەهەندەکان سیاسییانە، وەکو ئایدۆلۆژیا کار لەسەر ئەم شیعرە بکەن، ئایدۆلۆژیایەك کە پێی دەوترێت، مارکسیزم- یان تۆتالیتاری. کەتیدا هەژارو کرێکار، یەکەم قوربانین، بەپێچەوانەوە جەلاد لەم شیعرەدا سیستمی سەرمایەدارییە و ئەو پیاوە گەرێدەیەی کە کوردۆ

باسی دەکات، هەرگیز دەوڵەمەند و سەرمایەدارەکان نایناسێت.

گەرچی شیعرو ئەدەب ناکرێت پێناسەیەکی سیاسی بە بەردا بکرێت، بەڵام چونکە واقیعەیتێکی کۆمەڵگەشە. ناکرێت شاعیرو نوسەرانیش هەڵوێستیان لەسەری نەبێت.

بۆیە کوردۆ وەکو ئینسان، وەکو قوربانی دەستی ئەم بەڵایە، جارێکی تر مانایەکی تری شیعری دەداتێ.

رەهەندی دووەمی، وێنەی شیعری ناو ئەم دەقەیە، کە جارێك وەکو هەورێکی رەش و ناشیرین وەسفکراوە و جارێکی تر وەکو پیاوێکی گەڕیدە، کە پڕ پڕە لەبرسێتی و دەیەوێت باوەش بکات بەگشت هەژاراندا.

یەکێکی تر لەو شیعرانەی دەکرێت لەسەری بوەستین و قسەی لەسەر بکەین، شیعری (دەستی ئافرەت و پەنجەی پیاوە)

لەم شیعرەدا، شاعیر زۆر جوان باس لە قوربانیبوونی ئافرەت دەکات، لەسەر دەستی پەنجە گوێزانەکانی پیاودا. لەکاتێکدا (پیاو پاش ئەوەی مار ئاوەکانیان پڕکرد لە ژەهرو دووپشك زان و کوللەو سمۆرەکارەکانیان ئەنجامدا، بەڵام دیسان تاکە رێگایەك ئاوێزان بوونە لەگەڵ ئافرەتێك) لەکاتێکدا قوربانی دەستی پیاون، ئەم شیعرەش وەکو چەند شیعری تر، بەشێکە لەو شیعرانەی کە دەردو مەینەتییەکانی ژنی تێدا نوسراوەتەوە، لەبابەتی شیعری «ئەفسانەی پایز»

که جیا لەوەی کچ و کوڕێ دەبنە قوربانی، تەنانەت ڕێگا نادرێت خەونیش ببینێت، ئەمە جگە لە شیعری «زەکیە ئالکان» کە دەقێکە پڕە لەوشەی جوان و وێنەی شیعری بۆ شەهید زەکیە نوسراوە.

لێرەدا دەبێ بڵێم ئینسان بۆ ئەوەی لە کوردۆ تێبگات، دەبێ دیوانە شیعری «ژنێك دەمرێ و پیاوێك بەچراوە نایە» بخوێنیتەوە کە تازەترین کۆ شیعری شاعیرە.

بەڵام من دواترین قسەکانم بەوە کۆتایی دێنم، کە فروغ فروخزاد دەڵێت: هەرگیز بەو دەقە- یان بەو شیعرە ناڵێن شیعر، گەر هاتوو ناواخن و دەق و کەسێتی شاعیر- یان شاعیرو شیعر وەك یەك نەبوون.

من لەگەڵ قسەکەی فروغدام، سەبارەت بەشیعرەکانی کـوردۆ کە پێموایە بەناسینی کـوردۆ و بەخوێندنەوەی شیعرەکانی ئینسان تێدەگات، کە شیعرو شاعیر دوو رووی یەك دراون.